

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1865.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 371.

ΤΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ,

*Ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἑθρικῷ Πανεπιστημίῳ
ιστορικῶν παραδόσεων*

τοῦ καθηγητοῦ

K. Δ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ.

« Ὁ μέγιστος ποιητὴς τοῦ κόσμου εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις οὐδὲ συλλαβὴν ποτε εἶπε περὶ ἑαυτοῦ, ὅστις εἶνε τόσον ἀνεπίδεικτος καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὥστε νομίζει τις, ὅτι τὰ ποιήματά του ἔγραψεν ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὴ ἡ φύσις· καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἀρχαῖοι αἰῶνες παρέδωκαν ἡμῖν τὸν ποιητὴν τοῦτον ὡς τυφλόν, διότι καὶ ἡ φύσις εἶνε τυφλή, οἱ δὲ νεώτεροι ἠρνήθησαν καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἀτομικότητα, διότι καὶ ἡ φύσις δὲν ἔχει ἀτομικότητα. »

(Γενικ. ἱστορ. μάθ. 132, περὶ ἑλληνικῆς τέχνης.)

Α΄.

(Γεν. ἱστορ. μάθ. 67. — Παρεδόθη τῇ 17 Δεκεμβρ. 1863.)

Κύριοι,

Διεγράψαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ μαθηματι συντόμως καὶ περιληπτικῶς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, καὶ τῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἀρχαιοτέρων, καὶ τῶν ἀλλαχόσε ἐκπεμφθειῶν μετὰ

ταῦτα πρὸς τε ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς καὶ πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν. Αἱ βορειότεραι κατὰ τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐμπορικαὶ αἱ πλεῖσται καὶ πρὸς ἐμπορικοὺς σκοποὺς ἐκπεμφθεῖσαι οὐ μόνον ἐξ Ἑλλάδος ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν ἀποικιῶν, προσέμειναν πιστὰ ἄχρι τέλους εἰς τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν προορισμόν· οὐδὲ προσέβησαν εἰς ἀνωτέραν τινὰ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Αἱ δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐχρησίμευσαν ὡς γέφυραι τῆς ἐξ Ἑλλάδος πρὸς δυσμὰς, ἰδίως εἰς Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, διαδόσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐκ τούτων δὲ καὶ διὰ τούτων παρέλχθη ἡ Ῥώμη τὸν πινάρχιον καὶ τὸν μετὰ ταῦτα ἑλληνισμόν. Αἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν αὐταὶ ἀποικίαι ὀψιαιότερον, καθὼς εἶδομεν, τῶν ἄλλων ἐκπεμφθεῖσαι προήχθησαν εἰς μέγαν βαθμὸν προόδου καὶ πολιτισμοῦ, ἐπενεργήσασαι μεγάλως καὶ πολλαχῶς εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς τέχνας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολὺ μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν ἤδη χρόνων. Αἱ δὲ ἀποικίαι, αἵτινες πρῶτως καὶ ὑπὲρ πάσης τὰς ἄλλας προαχθεῖσαι εἰς μέγαν βαθμὸν προόδου καὶ ἀναπτύξεως, ἐπενήργησαν μεγάλως καὶ ἀνέκαθεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, εἶνε αἱ κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν Αἰολικαί, Ἰωνικαὶ καὶ Δωρικαί, μάλιστα δὲ αἱ Ἰωνικαί.

Ἡ σχέσις τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν πρὸς τὰς μη-

τροπόλεις δὲν ἦτο ὁποία ἡ σχέσις τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὰς κατὰ τὴν Ἀμερικὴν ἀγγλικὰς ἀποικίας, πρὶν ἀπελευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς μητροπόλεως. Συγκρίνω δὲ τὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας πρὸς τὰς ἐν τῇ Ἀμερικῇ, διότι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον μόναι αἱ κατὰ τὴν Ἀμερικὴν ἀγγλικαὶ ἀποικίαι δύνανται νὰ συγκριθῶσιν ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς ἀποικίσεως πρὸς τὰς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἑλληνικὰς. Ἡ σχέσις τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν πρὸς τὰς μητροπόλεις ἦτο ὁποία ἢ θυγατρὸς πρὸς μητέρα. Αἱ ἀποικίαι ἦσαν πολιτικῶς ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῶν μητροπόλεων ἐπικράτεια. Ὁ μόνος δὲ σύνδεσμος αὐτῶν ἦτο μᾶλλον ἠθικὸς καὶ θρησκευτικὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὄχι ἀπληλαγμένον χαλαρότητός τινος, ὡς εἰκόσ. Ἀποικίαι μὴ συνδεμέναι πολιτικῶς πρὸς τὰς μητροπόλεις δὲν περιποιούσι μὲν εἰς αὐτὰς πολιτικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ συντελοῦσιν ὅμως αὐτῇ εἰς πρόοδον καὶ εἰς ἀνάπτυξιν. Ὁ διαμένων ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ εἶνε προσδεδεμένος εἰς τὰ πάτρια καθεστῶτα ἢ πρόοδος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνάπτυξις ὀρίζεται οὐσιωδέστατα ἐκ τῆς δικφύρου, καλλῆς ἢ κακῆς μορφῆς τῆς πολιτείας καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ἐν γένει πνευματικοῦ βίου. Ἐνῶ ἀποικίῃ τις πλεονεκτεῖ μεγάλως τῶν οἰκοι διαμενόντων συμπολιτῶν του' διότι πρῶτον μὲν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ οἶκον τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ καὶ τὸν λοιπὸν βίον ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν τε ἐλαττωμάτων καὶ πλεονεκτημάτων τῆς οἰκοι πολιτείας καὶ κοινωνίας· δεύτερον δὲ ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ ἐπίγνωσις αὐτῆ, ἧτις θὰ τῷ ἦτο ἄχρηστος, ἐὰν ἔμενον οἰκοι, ἀποβαίνει εἰς αὐτὸν τὰ μάλιστα χρήσιμος ἀποικίσαντα, διότι ἐξ αὐτῆς ὀδηγούμενος, τὰ μὲν κακῶς ἔχοντα ἀποβάλλει ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἀποικιακοῦ πολιτεύματος καὶ τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ νέου ἀποικιακοῦ βίου, τὰς δὲ βελτιώσεις ὅσας νομίση ἀναγκασίας καὶ ἐπιγούσας δύναται νὰ εἰσαγάγῃ ἀδεῶς καὶ εὐκόλως, μὴ κωλυόμενος ἐκ τῶν πατρῶν καθεστῶτων, τὰ ὁποία δὲν ἰσχύουσι πλέον δι' αὐτὸν, ἀποικὸν νῦν ὄντα. Καὶ τοῦτο μὲν εἶνε πνευματικὸν πλεονέκτημα τὸ ὁποῖον συνεκέρησεν εἰς ἀπάσας βέβαια τὰς ἀποικίας· ἀλλὰ εἰς ὀλίγας ὅμως ἐχρησίμευσε μεγάλως, διότι δὲν συνεβοήθησεν καὶ ἄλλαι περιστάσεις. Αἱ πρὸς βορρᾶν π. χ. ἀποικίαι δὲν προέκοψαν πνευματικῶς οὐδ' ἀνεπτύχθησεν, ὡς προεῖπον· καὶ εἰς τοῦτο συνετέλεσε μεγάλως καὶ αὐτῇ, ὡς φαίνεται, ἡ φύσις τῆς χώρας καὶ τοῦ βορείου κλίματος, διότι τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν δύναται νὰ προκόψῃ μεγάλως ὑπὸ κλίμα ψυχρὸν καὶ οὐρανὸν ἀνήλιον καὶ συννεφώδη. Τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα συνεκέρησαν ἅπαντα εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Μ. Ἀσίας, χώρας εὐφορώτατης ἅμα καὶ θερνοτάτης κατὰ τὸ κλίμα καὶ εὐκρεστάτης, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς

τὴν Ἰωνίαν, ἧς πλὴν τῆς εὐφορίας καὶ γονιμότητος τῆς χώρας, ἀνεκαθεν φημίζεται ὁ οὐρανὸς καὶ τὸ κλίμα. Αὐτὸς ἤδη ὁ Ἡρόδοτος λέγει περὶ τῶν Ἰωνῶν « οἱ δὲ Ἰωνες οὗτοι, ὧν καὶ τὸ Ἰωνίον ἐστὶ, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλεις πάντων ἀνθρώπων ὧν ἡμεῖς ἴδμεν » (Α', 148). Διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις τὸν οὐρανὸν τοῦτον τῆς Ἰωνίας, ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ τὴν Χίον, τὴν Σάμον καὶ τὴν Σμύρνην. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο αἱ κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν ἀποικίαι αὐταὶ πρῶται ἀνελάμψαν καὶ ἐδοξάσθησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἐν ᾧ ἡ καθ' αὐτὸ Ἑλλάδα ἦτο ἀκόμη σχετικῶς ἀπολίτευτος καὶ ἀπαίδευτος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Λέσθος, ἡ Σμύρνη, ἡ Μίλητος, ἡ Ἔφεσος καὶ λοιπαὶ πόλεις καὶ χώραι τῆς Μ. Ἀσίας ἦσαν λίαν ἤδη προκεχωρηκυῖαι εἰς τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, καὶ ἐν γένει εἰς τὸν πολιτισμόν. Ἐνθεν μὲν ἡ γονιμότης τῶν χωρῶν τούτων, ἔνθεν δὲ ὁ ἐκ τῆς ἐκτεταμένης αὐτῶν ἐμπορίας συμφορηθεὶς πλοῦτος, ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, καὶ βίου ἀνέτου καὶ εὐδαίμονος. Ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει πλοῦτος καὶ ἄνεσις βίου καὶ εὐδαιμονία, ἐκεῖ καὶ ὡς ἐκ ταύτου ἀναφύεται θαλασσὸν καὶ κάρπιμον τὸ δένδρον τῆς ποιήσεως καὶ τῶν γραμμάτων, ἐν ᾧ ὅπου ὑπάρχει πενία καὶ βίος τεταλαιπωρημένος, ἐκεῖ οὐτε τὰ γράμματα οὐτε αἱ ἐπιστήμαι εἶνε δυνατόν νὰ προκόψωσι. Διότι τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι εἶνε τροφή τοῦ πνεύματος· ἀλλ' ὅπου κατατρώχει τὸν ἄνθρωπον ἡ πτωχεία, ἐκεῖ τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι, ἐξευτελιζόνται μεταβαλλόμεναι ἀπὸ πνευματικῆς εἰς σωματικὴν τροφήν, καὶ ἀναγκαζόμεναι νὰ πληρώσωσι τὴν κοιλίαν, ἀφίνουσι λιμώτους καὶ κενὴν τὴν κεφαλὴν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς ὀφθαλμοφανῆ καὶ ψηλαφητὴν ἡ ἱστορία μάλιστα τῶν κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὰς παρακειμένους νήσους ἑλληνικῶν ἀποικιῶν. Εἶδομεν ὅτι καὶ ἄλλα μὲν τινὰ αἴτια, ἀλλ' ἰδίως ἡ ἑλλειψὶς γαιῶν εὐφύρων καὶ πλουσιοπαρόχως ἀμειβουσῶν τοὺς ἰδρωτὰς τοῦ γεωργοῦ προεκάλεσαν τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐκείνας ἀναστατώσεις καὶ μεταναστεύσεις, καὶ τὰς ἐντεῦθεν ἀμοιβαίας ἀντεισβολὰς καὶ ἀντεξώσεις τῶν ἑλληνικῶν λαῶν ἀπὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς Θεσπρωτίας μέχρι τῆς Πελοποννησιακῆς Μεσσηνίας, αἵτινες συνυποννοῦνται ὑπὸ τὸ περιληπτικὸν ὄνομα τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν. Ποία ἔμελλε νὰ ἦνε ἡ τύχη τῶν ἑλληνικῶν λαῶν, ὅσοι ἔτυχε νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς ἐξώσεως, οἱ λαοὶ ὅσοι ἐπὶ τέλους κατήνησαν νὰ μείνωσιν ἀνέστιοι καὶ ἀπάτριδες, ἐὰν ἔμενον ἐν Ἑλλάδι; Ποία ἔμελλε π. χ. νὰ ἦνε ἡ τύχη τῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐκβληθέντων, καὶ εἰς τὴν Ἀττι-

κὴν μετὰ καὶ ἄλλων ἐθνῶν προσφυγόντων Ἰωνῶν, ἐὰν ἔμενον ἐν Ἑλλάδι; Ἦθελον δικηγὰγ βίον ἄσημον, πενιχρὸν καὶ τεταλαιπωρημένον, ἢ, ἐὰν ἐμιμοῦντο τὸ πρᾶδειγμα τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ καιροφυλακῆσαντες ἐπέστρεφον ὀπίσω κατὰ τῶν ἐκδιωκτῶν αὐτῶν, ἢ ἤθελον ἀποτύχη ἐντελῶς, ἢ ἤθελον ἐξαγοράσῃ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐκάστην σπιθαμὴν πινραῶς τινος καὶ λεπτογείου χώρας, ἢν καλλιεργούντες μόλις νὰ δύνανται ν' ἀποζῶσιν, ἢναγκασμένοι νὰ μένωσιν ἄγρυπνοι καὶ ἐτοιμοὶ πάντοτε ν' ἀποκρούσωσι διὰ τῶν ὅπλων πᾶσαν νέαν εἰσβολὴν, καὶ ἀφορμὴ γινόμενοι οὕτως ἀδιαλείπτων ἐρίδων καὶ ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ πολέμων. Δὲν ἐπραξαν τοῦτο, οὔτε οἱ ἕτεροι ἀνάστατοι γενόμενοι λαοὶ, οὔτε οἱ Ἰωνες. Ἀποικίσαντες εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, οὐ μόνον ἑαυτοὺς ἐπλούτισαν ἀλλὰ καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα ὁμογενεῖς, καὶ οὐ μόνον αὐτοὶ προήγαγον εἰς μέγαν βαθμὸν πρόοδον καὶ ἀναπτύξεως τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁμογενεῖς κατέστησαν μετὰ ταῦτα ἀφθόνως συμμετόχους τῶν ἀφθόνων αὐτῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν. Διότι ὁλόκληρος ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἑλλάδος, ἧτις συγκεντροῦται εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἀθηναίων, εἶνε καρπὸς τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἧτις συγκεντροῦται μάλιστα εἰς τοὺς Ἰωνας. Πρὸ τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἅπαντα ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶνε καρπὸς τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ὅπως θέλομεν ἴδῃ ἀκολούθως. Οἱ Θάλητες, οἱ Ἀναξίμανδροι, οἱ Ἀναξίμενοι, οἱ Ἡρακλειτοὶ, οἱ Ἐμπεδοκλεῖς, οἱ Ἀναξαγόροι, οἱ Δημόκριτοι, οἱ Πυθαγόροι, οἱ Ξενοφάνεις, οἱ Παρμενίδαι, οἱ Ζήνωνες, οἱ Πρωταγόροι, οἱ Γοργίαί, οἱ Πρόδικοι καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀριστοτέλεις, οἱ Θεόφραστοι, οἱ Επίκουροι, καὶ ἅπαντες οἱ λοιποὶ, ἦσαν τέκνα τῆς ἐξῆς Ἑλλάδος, τῶν ἀποικιῶν. Πρὸ τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου, ἅπαντες οἱ ποιηταὶ, οἱ Ὀμηροὶ, καὶ οἱ Ὀμηρίδαι, οἱ Κρεώφυλοι, οἱ Ἀρχίνοι, οἱ Καλλίνοι, οἱ Ἀρχίλογοι, οἱ Σιμωνίδαι, οἱ Τέρπανδροι, οἱ Λέσχει, οἱ Μίμνεμοι, οἱ Ἀρίωνες, οἱ Ἀλκαῖοι, αἱ Σαπφοὶ, οἱ Σπησίχοροι, οἱ Ἀνακρέοντες, οἱ Ἄσιοι, οἱ Ἰππώνακτες, οἱ Θεόγνιδες, οἱ Φωκυλίδαι, οἱ Ἰβυκοὶ, οἱ Ἐπίχαρμοι, οἱ Σιμωνίδαι, οἱ Ἰωνες, οἱ Βακχυλίδαι, καὶ πλείστοι ὅσοι ἄλλοι ἦσαν ἐκ τῆς ἐξῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἀποικιῶν. Ἄπαντα τοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐνεφυτεύθη ὁ πολιτισμὸς οὗτος καὶ ἐκαρποφόρησεν, ἢ πρῶτη ὤθησις ἐδόθη πάντοτε ἐξῆθεν, ἐκ τῶν ἀποικιῶν. Ἡ ἐμπορία, ἡ βιομηχανία, ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφία ἤκμασαν ἐν ἐκείναις ταῖς πόλεσι τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι διετέλουν ἐν συνεπιμίζῃ πρὸς τὴν Μικρασιατικὴν Ἑλλάδα. Ἀάθετε ὡς πρᾶδειγμα τὰς Ἀθή-

νας. Αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι ἦσαν διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὅτι εἶνε καὶ σήμερον αἱ νέαι Ἀθῆναι διὰ τὴν νέαν, ἐστία τῶν φώτων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλ' ὅπως αἱ νεώτεραι οὕτω καὶ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι τότε ἤρξαντο νὰ ἦνε ἡ πατρίς τῆς ἑλληνικῆς διανοίας, ὅταν οἱ ἀρχαῖοι αὐτῆς κάτοικοι ἠφάνισθησαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐκ τῶν τεσσάρων ἄκρων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου συρρέουσας ποικίλης καὶ παμμυγῆς πανσπερμίας. Πρὸ τῆς καθόδου αὐτῆς τῶν Ἡρακλειδῶν, καθὼς εἶδομεν, εἶχον κατακλύσῃ τὰς Ἀθῆνας οἱ ἀπανταχόθεν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος προσφυγόντες Ἕλληνες. Ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ μεγάλη πνευματικὴ πρόοδος τῶν Ἀθηναίων ἀρχεται ἀκριβῶς ἀπ' οὗτο ἡ κίνησις καὶ ἡ ζωὴ μετεδόθη ἐκ τῶν κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν ἀποικιῶν καὶ ἰδίως τῶν Ἰωνικῶν. Οὕτως ἀγαθὰ ἀπεδείχθησαν εἰς τὴν τύχην καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὰς νήσους ἀποικίσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τῶν Ἰωνῶν. Ἴνα κατανοήσῃτε ὅλην τὴν ἀπόστασιν τῆς πρόοδου τῶν ἑλληνικῶν μητροπόλεων καὶ τῶν κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν ἀποικιῶν τούτων, ἀρκεῖ εἰς ἡμᾶς, ἀφοῦ ἐχρηκατηρίσαμεν γενικῶς τὸν λοιπὸν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην πολιτισμόν, ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ εὐσμοῦστατον ἄνθος αὐτοῦ, εἰς τὸν κάλλιστον καρπὸν, καὶ τὴν λαμπρὰν κορωνίδα τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀναπτύξεως τῶν ἀποικιῶν Ἑλλήνων, τὴν ποίησιν. Ὅλον τὸ μέγεθος, ὅλην τὴν σπουδαιότητα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀναπτύξεως τῶν ἀποικιῶν θέλετε ἐννοήσῃ διὰ μιᾶς καὶ εὐκόλως, ἐὰν ἀναφέρω ἐν καὶ μόνον γέννημα καὶ κόσμημα αὐτῆς, ἐν ὄνομα γινώριμον μὲν καὶ προσφιλὲς εἰς ὑμᾶς, ἐνδοξον δὲ καὶ ἀθάνατον ἐν τῇ ἱστορίᾳ, τὸ ὄνομα τοῦ Ὀμήρου. Συγκρίνατε τί ἐδημιούργησεν ἡ Ἑλλάς ἐν τῇ ποίησει κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ τῶν ἀποικίσεως καὶ τί ἐδημιούργησεν ἡ ἀποικὸς Ἑλλάς. Ἐὰν ἡ Ἑλλάς περιορίζετο ἐντὸς ἑαυτῆς, καὶ μὴ διεξεγέετο εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, δὲν ἤθελον ὑπάρχει σήμερον Ὀμηρος. Ἐὰν μὴ ἀπωκίετο ἡ Ἰωνία, ἡ Ἑλλάς, ἡ ποιητικὴ Ἑλλάς δὲν ἤθελε θερμαίνεται σήμερον ἀδεῶς καὶ ἀνέτως εἰς τὰς φαινας ἅμα καὶ θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ Ὀμηρικοῦ ἡλίου, ἀλλὰ βίγρῳσεν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ περιστελλομένη εἰς τὰ ἱμάτια τῆς ἤθελε κάθηται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος διὰ νὰ θερμανθῇ καὶ φωτισθῇ ἐκ τοῦ αὐχμηροῦ καὶ μάλιστα ἀναδιδομένου πυρὸς τῆς ποιμενικῆς πυρᾶς, ἢν μετὰ κόπου καὶ μόχθου κατώρθωσε νὰ συνδαυλίση ὁ πτωχὸς τῆς πτωχῆς Ἄσπρας ποιητῆς, ὁ Ἡσίοδος. Καὶ τῶντι' ὅλη ἡ ἀπόστασις καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἐγχωρίου ἀπὸ τοῦ ἀποικιακοῦ πολιτισμοῦ ἀναφαίνεται καὶ καταμετρεῖται ὡς δι' ἑνὸς βλέμματος ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις ὀνόμασι: Ἡσίοδος καὶ Ὀμηρος!

Τί σημαίνει ὡς ποιητής ὁ Ἡσίοδος, καὶ τί σημαίνει ὁ Ὀμηρος!

Ὁ Ἡσίοδος ἐγεννήθη λίαν πιθανῶς περὶ τὸ 884 π. Χ. ἡμίσειαν περίπου ἑκατονταετηρίδα μετὰ τὸν Ὀμηρον, εἰ καὶ ἕτεροι τάττουσιν αὐτὸν οἱ μὲν πρότερον τοῦ Ὀμήρου οἱ δὲ σύγχρονον πρὸς αὐτόν. Πατρὶς αὐτοῦ ἦτο ἡ Ἄσκρα, ἀθλίαι τις κώμη τῆς Βοιωτίας, οὔτε τὸν χειμῶνα θερμὴ, οὔτε τὸ θέρος ψυχρινή, ὅπου εἶχεν ἀποκατασταθῆ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δίος, ἐλθὼν ἐκεῖσε ἐκ τῆς Αἰολικῆς κατὰ τὴν Μ. Ἀσίαν πόλεως Κύμης:

• νάσσατο δ' ἄγχ' Ἐλικῶνος ὀϊζυρῆ ἐνὶ κώμῃ

Ἄσκρα, χειμῶνα κακῆ, θέρει ἀργαλίη, οὐδέ ποτ' ἐσθλῆ. •

πρότερον μὲν ναυτικὸς πτωχὸς, μετὰ δὲ ταῦτα γεωργός. Ἐκεῖ δὲ κατὰ τὴν ὑπώρειαν τοῦ Ἐλικῶνος ὁ Ἡσίοδος, νέος ἔτι ὢν, ἔβασκε πρόβατα, ὅπου παρχεινόμεναί ποτε τὴν νύκτα διὰ τὰ λουσθῶσιν εἰς τὰς κρυσταλλίνας πηγὰς αἱ Πιερίδες Μουσαι, καὶ ψάλλουσι τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου, προσῆλθον εἰς τὸν νέον βοσκὸν, καὶ ἐγγειόησαν αὐτῷ σκῆπτρον δάφνης Ἐλικωνίας, τῷ ἐχάρισαν τὸ δῶρον τῆς ποιήσεως. Ἀνθ' ἧς χάριτος εὐγνωμονῶν ὁ Ἡσίοδος ἀνέθηκεν εἰς αὐτὰς χελκὸν τρίπου, ἄθλον ἐξ ἧς ποτε ἐνίκησε νίκης ἐν τοῖς ποιητικοῖς κατὰ τὴν Εὐβοϊκὴν Χαλκίδα ἀγῶσι, τοῖς θεθεῖσιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀμφιδάμαντος. Ἐκ τῶν βιογραφικῶν τούτων εἰδήσεων τῶν περὶ Ἡσίοδου εὐκόλως συμπεραίνει τις ὅποια τις ἦτο ἡ φύσις καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς Ἡσιοδοῦ ποιήσεως. Ἡ ποίησις αὕτη συνέχεται ὡς ἐκ μὲν τῆς τεχνικῆς μορφῆς πρὸς τὴν Αἰολικὴν ποίησιν τῆς Μ. Ἀσίας, ἧτις προὔπηρξεν ὡς βάσις καὶ ἀφετηρία τῆς Ὀμηρικῆς, κατ' οὐσίαν δὲ πρὸς τὴν Ἰσρατικὴν τῆς Ἑλλάδος ποίησιν, ἧτις ἦτο καρπὸς τῆς θρησκευτικῆς λατρείας τῶν Πιερίδων Μουσῶν, τοῦ Διονύσου καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ ἦν περιεῖπον οἱ Πιεριοὶ Θρησκῆς. Καὶ ἐκεῖνης μὲν ὁ χαρακτήρ ἦτο καλλιτεχνικός, κορυφωθείς καὶ τελειωθείς ἐν τῷ Ὀμήρῳ, τὰς δὲ θρησκευτικὸς καὶ μυστικός, τελειωθείς ἐν τῷ Ὀρφεῖ, τῷ Εὐμόλῳ, τῷ Μουσαίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς, ἐπὶ τὸ λαϊκώτερον δὲ καὶ κοσμικώτερον μετατραπείν πρὸς τὸν Ἡσίοδον. Πλὴν πολλῶν ἄλλων ποιημάτων ἀσημοτέρων, ὧν ἡ γνησιότης ἀμφισβῆλλεται, τὰ σπουδαιότατα ποιήματα τοῦ Ἡσίοδου εἶναι ἡ Θεογονία καὶ τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέραι. Τὴν θεογονίαν ἐποίησεν ὁ Ἡσίοδος κατὰ διαταγὴν τῶν Μουσῶν, ὧν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιφοίτησιν, ἰδοὺ πῶς διηγείται αὐτὸς ὁ ποιητής:

• αἰθ' Ἐλικῶνος ἔχουσι ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε . .

Ἐνθεν ἀπορνούμεναι, κεκαλυμμένα ἠέρι πολλῆ

ἐνύχια στείχον περικαλλέα ὕσαν ἰεῖσαι,

ὑμνεῖσαι Δία τ' αἰγίοχον καὶ πότνιαν Ἥρην . .

ἄλλων τ' ἀθανάτων ἱερὸν γένος αἰὲν ἑόντων.

Αἶ νό ποθ' Ἡσίοδον καλὴν ἐδίδαξαν αἰοδὴν,

Ἄρνας ποιμαίνονθ' Ἐλικῶνος ὑπο ζαθέοιο.

Τὸν δὲ δὲ με πρότιστα θεαὶ πρὸς μῦθον ἔειπν,

Μουσαι Ὀλυμπίαιδες, κοῦραι Διὸς αἰγίοχοιο.

Ποιμένες ἀγραυλοὶ, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,

Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὄμοια,

Ἴδμεν δ' εὖτ' ἐθέλωμεν, ἀληθέα μυθήσασθαι.

Ἦς ἔφασαν κοῦραι μεγάλου Διὸς ἀρτίπειαι.

Καὶ μοι σκῆπτρον ἔδον δάφνης ἐριθηλέος ὄζον

δρέψασθαι, θηητόν· ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν

θεῖην, ὡς κλείομαι τὰτ' ἐσσομένα πρότ' ἑόντα,

Καὶ με κέλοισθ' ὑμνεῖν μακάρων γένος αἰὲν ἑόντων,

Σφᾶς δ' αὐτά· πρῶτόν τε καὶ ὕστερον αἰὲν αἰεδεῖν. •

Ἐν τῇ Θεογονίᾳ ἐδοκίμασεν ὁ Ἡσίοδος νὰ συνδέσῃ γενεαλογικῶς τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεοὺς, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἀπέβη δυστυχῶς παρ' αὐτῷ ὅλως ἐξωτερικῶς, ἀφρημένος καὶ ζηρὸς κατάλογος, ἀνεῦ ἐσωτερικῆς καὶ ὀργανικῆς συναφείας· ἄλλως δὲ γυμνὸς πάσης ποιητικῆς χάριτος καὶ ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ Θεογονία ἀθετεῖται πρὸς πολλῶν. Ὡστε τὸ μόνον ποίημα, ὅπερ κατὰ τὴν ὁμολογίαν πάντων εἶναι γνήσιον Ἡσιοδοῦ, εἶναι τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέραι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ Δίου, ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πέρσης ἐκληρονόμησαν τὴν μικρὰν τοῦ πτωχοῦ γεωργοῦ περιουσίαν, μερίσαντες αὐτὴν δίχα. Ἀλλ' ὁ Πέρσης διαφθέρει μετὰ χρήματα τοὺς δωροφάγους βασιλεῖς, οἵτινες, ὡς φαίνεται, διεχειρίζοντο ἀκόμη ἐπὶ Ἡσίοδου τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν,

• • • • • μέγα κυδαίνων βασιλῆας
δωροφάγους, οἱ τὴν δὲ δίκην ἐθέλουσι δικάσαι, •

ἐσφετερίσθη καὶ τὸ πλεῖστον τῆς μερίδος τοῦ Ἡσίοδου. Ἀλλὰ τὸ ξένον δίκαιον δὲν ἐχρησίμωσεν εἰς τὸν Πέρσην, ὅστις ἀντὶ τὰ γεωργὴ τὴν γῆν καὶ νὰ διώκῃ τὸ ἄροτρον, ἀνεστρέφετο καθ' ἡμέραν ἐν τῇ ἀγορᾷ δικοβράφων καὶ βραδιουργῶν. Καταφάγων καὶ τὴν μερίδα τοῦ Ἡσίοδου, τῇ συνεργείᾳ, ὡς φαίνεται, καὶ γυναικὸς κούφης καὶ ἡκιστα οἰκονόμου, ἠτοίμαζε νέαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ δίκην, θέλων ν' ἀρπάσῃ καὶ τὰ ἐλάχιστα λείψανα τῆς πατρικῆς περιουσίας, ὅσα τῷ ἀφῆκεν. Εἰς τὴν ἐπικίνδυνον καὶ κρίσιμον ταύτην θέσιν περιελθὼν ὁ Ἡσίοδος ἐποίησε τὰ Ἔργα καὶ Ἡμέρας, ἐν οἷς προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὸν ἀδελφόν του ν' ἀποστῇ ἀπὸ τῶν ἀδικῶν τούτων καὶ ἀνοσίων δικανικῶν βραδιουργῶν, καὶ νὰ μεταβάλῃ ἐν γένει φρόνημα καὶ βίου τρόπον, λαμβάνων μετὰ χεῖρας τὸ ἄροτρον, καὶ ποριζόμενος ἐκ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας τὰ πρὸς τὸ ζῆν:

• Ἦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τῶν ἐνικατέρο θυμῷ,

μηδὲ σ' ἔρωσ κακὸχάρτος ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκοι,

νεῖκε' ὀπιπτεύοντ' ἀγορῆς ἐπακουόν ἑόντα.

Ἦρη γάρ τ' ὀλίγη πέλεται νεικέων τ' ἀγορέων τε

Ἦτινι μὴ βίος ἔνδον ἐπηετανὸς κατάκειται

ἦρατος, τὸν γὰρ φέρει, Δημήτερος ἀκτὴν.

Τοῦ κε κορεσσάμενος νεῖκεα καὶ δῆρ·ν ὀφέλλοις

κτῆμασ' ἐπ' ἀλλοτρίοις· σοὶ δ' οὐκέτι δεῦτερον ἔστα

ᾧδ' ἔρδειν· ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νεῖκος

ἴθεισι δίκαις, αἴτ' ἐκ Διὸς εἰσιν ἄρισται.

Ἦδὴ μὲν γὰρ κληρὸν ἔδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ ἀρπάξων ἐφόρει, μέγα κυδαίνων βασιλῆας δωροφάγους, οἱ τὴν δὲ δίκην ἐθέλουσι δικάσαι· νῆπιοι, οὐδὲ ἴσασιν, ὅσῃ πλέον ἡμῖσι παντός, οὐδ' ἔσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. • κτλ.

Ὅλον τὸ ποίημα εἶναι πλήρες τοιούτων βιωτικῶν γνωμῶν καὶ συμβουλῶν καὶ διδαγμάτων περὶ τῆς γεωργίας, τῆς ναυτιλίας, τῆς οἰκονομίας καὶ τῶν παρομοίων. Ἐὰν ἐξαίρεση τις τὰς ἐν χρῆσει συχρῆ ποιητικὰς φράσεις καὶ λέξεις καὶ μεταφορὰς, οὐδαμοῦ κατορθώνει ὁ ποιητὴς νὰ ἐξαρθῇ ὑπὲρ τὴν κοινὴν σφαιρὰν τῆς μικρᾶς καὶ πεζῆς πραγματικότητος τῆς Ἀσκραίας πολίχνης. Ἡ ἐν τῷ ποίηματι τούτῳ ἐπικρατοῦσα θεωρία τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εἶναι μικροπρεπῆς, περιορισμένη καὶ σχολαστικῆ. Ὅπως ἐν ἅπασιν τοῖς πρὸ Ὀμήρου ποιήμασιν ἐνυπάρχουσι συγκεχυμένα φύρδην μίγδην ἅπαντα τὰ ποιητικὰ στοιχεῖα, ἰδίως δὲ τὸ ἐπικόν καὶ τὸ λυρικόν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἡσιοδοῦ τούτῳ ποίηματι ἐπικρατεῖ μεγάλως τὸ λυρικόν στοιχεῖον, τουτέστιν ἀπανταχοῦ φαίνεται τὸ ὑποκείμενον τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' οὐδέ ποτε σχεδὸν πρὸς ὄφελος αὐτοῦ ἢ τοῦ ποιήματος. Ἡ ποίησις τοῦ Ἡσίοδου εἶναι σχεδὸν μονόχορδος, καὶ ὁ κυριώτατος τόνος τῆς μιᾶς καὶ μόνης χορδῆς ταύτης εἶναι ἡ θλίψις καὶ ἡ μελαγχολία, ἀλλ' ὅχι ἡ τῆς νεωτέρας ῥωμαντικῆς ποιήσεως, ἢ ἐκ τῶν αἰσθημάτων, ἢ συνήθους ἐκείνης καὶ πῶς ἡμῖν προσφιλεῖς, ἀλλὰ ἡ ἐξ ὅλως πεζῶν καὶ ἐγχοσμίων, ἀναξίων λόγου πραγμάτων καὶ συμπεφορότων, ἢ ἕνεκα τῆς στρεψοδικίου καὶ φιλάρπαγος διαθέσεως ἀδελφοῦ καὶ παρομοίων ἄλλων γεγονότων.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγχώριος τῆς Ἑλλάδος ποίησις, εἰκὼν πιστὴ καὶ ζῶσα τοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἑλληνικοῦ βίου, καθ' οὗς ὁ ἕτερος λαὸς ἐπερχόμενος ἤρπαζε τὴν χώραν τοῦ ἑτέρου, καὶ καθ' οὗς ἀδιάλειπτοι σχεδὸν ἐπεκράτουν ἐριδες καὶ μίση καὶ πόλεμοι ἐμφύλιοι. Ὅ,τι δὲ ἦτο ἡ Ἑλλάς καθόλου, ἦτο καὶ ἐν μικρογραφίᾳ ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἡσίοδου: ἀδικοὶ ἐγκλήσεις τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ κατὰ τοῦ ἑτέρου, ἀδικος σφετερισμὸς τῆς ἀδελφικῆς περιουσίας, καὶ ἐντεῦθεν ἐριδες ἀδελφικαὶ καὶ διχόνοιοι. Ἀλλὰ τοιαύτη καὶ ἡ ποίησις, δι' ἧς παρεδόθησαν εἰς τὴν ἱστορίαν αἱ ἀδελφικαὶ αὐταὶ ἐριδες καὶ διχόνοιοι καὶ ἀδικαίαι. Ἡ περιέχουσα τὸν Ἡσίοδον ἀτμόσφαιρα, ἦτο τόσον πνιγρὰ, ὥστε ἀπέβη ἐντελῶς ἀδύνατον εἰς τὴν νεαρὰν ποίησιν ν' ἀναπνεύσῃ τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς ἀληθοῦς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως. Τοῦ Ἀσκραίου ἀετιδέως τὰ πτερὰ μόλις ἐκφυέντα ἐψαλίδισεν ἡ δυστυχία καὶ ταλαιπωρία τοῦ περὶ αὐτὸν ἑλληνικοῦ βίου τόσον βαθεῶς, ὥστε τῷ ἦτο διὰ παντός πλέον ἀδύ-

νατον ν' ἀναπτερωθῇ καὶ φθάσῃ εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ἐλικῶνος.

Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰς ἐριδας καὶ τὰς διχονοίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Δίου, ἐκλίπωμεν τὰς ὑπώρειας τοῦ Ἐλικῶνος, τὴν πενιχρὰν Ἄσκραν, καὶ τὸν ποιητὴν αὐτῆς, φύγωμεν τὴν λιμνάζουσαν πεδιάδα, τὸν περιορισμένον ὀρίζοντα, καὶ τὸν βαρὺν ἀέρα τῆς Βοιωτίας, καὶ δεῦτε μεταβῶμεν εἰς τὴν εὐδαιμονοῦσαν ἐμπορικὴν, βιομήχανον, ἀνεπτυγμένην, καὶ πλήρη ζωῆς καὶ κινήσεως Ἑλλάδα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐξέλθωμεν εἰς τὰ παράλια τῆς ποιητικῆς Ἰωνίας. Ἐδῶ ἀπέραντος ὁ ὀρίζων· ἐδῶ ἄπειρος ἡ ἔκτασις τῆς γαληνιώσης θαλάσσης, ἧς τῆδε κακεῖσε ἐπιπλέουσι γραφικώτατα συμπλέγματα μικρῶν καὶ μεγάλων νήσων, ὧν ἐκάστη, καὶ ἡ ἐλαχίστη, εἶναι ἡ ἔνδοξος πατρίς ἐνὸς αἰδοῦ, ἢ ἐνὸς φιλοσόφου· ἐδῶ αἰθρία ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ διαφανὴς ἐκ τῶν χρυσῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων, καὶ δι' αὐτῆς ἀνακλωμένος ὁ ὠραῖος τῆς Ἰωνίας καὶ ἀνέφελος οὐρανὸς ἐπὶ τῶν νήσων, ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐπὶ πάντων τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων, ἀποδίδωσιν εἰς αὐτὰ τὸ γοητευτικὸν ἐκεῖνο βαθὺ κυανοῦν χρῶμα, καὶ τὴν ἐν ἀπόψει ἀμίμητον ἐκαίην διὰ τὸν ζωγράφον θέαν, ἧτις εἶναι ἡ ἀποκλειστικὴ προνομία ἐν γένει μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἰδίως τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἰδιαίτατα τῆς Ἰωνίας. Καὶ ὅμως τί εἶνε ἡ τὰ πάντα καταυγάζουσα φυσικὴ αὕτη λάμψις, ἧτις τέρπει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀπανταχοῦ διακεχυμένην ποιητικὴν λάμψιν, ἧτις τέρπει τὰ ὄμματα τῆς διανοίας παντός εὐαισθητοῦ καὶ πεπαιδευμένου ἀνθρώπου! Ὅπου καὶ ἂν σταθῇ τις, ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τὸ βλέμμα, ἀπανταχοῦ αἰσθάνεται τὴν παρουσίαν καὶ τὴν προσέγγισιν ἀνωτέρας τινὸς ἀοράτου δυνάμεως, ἀνωτέρου τινὸς θειοτέρου πνεύματος. Τὸ πνεῦμα τοῦτο εἶναι ὁ θεῖος δαίμων τῆς ποιήσεως, ὁ ὑψιπέτης τοῦ Διὸς καὶ τῶν Ὀλυμπίων ἀετὸς, ὁ ἀναδραμὼν εἰς ὕψος ἐκ τῶν πυκνοφύλλων ὄχθων τοῦ Μέλητος, ὁ μεσουρανήσας ὑπεράνω τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Χίου, καὶ ἐκεῖθεν διὰ μὲν τοῦ βλέμματος αὐτοῦ περιλαμβάνων ὀλόκληρον τὸν κόσμον, τὰς δὲ πτέρυγας αὐτοῦ ἐξηπλωμένας ἔχων ἀπανταχόσε τῆς Ἰωνίας, ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, ὁ Ὀμηρος.

Οὔτε πότε οὔτε ποῦ ἀκριβῶς ἐγεννήθη ὁ Ὀμηρος γνωρίζει ὁ κόσμος. Ἡ δόξα καὶ ἡ λάμψις αὐτοῦ ἐθάμβωσαν ἀνεκαθεν τοὺς ἀνθρώπους οὕτως, ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἴδωσιν ἔπειτα τὴν πατρίδα, καὶ τοὺς γονεῖς του, τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ κοινότατα εἰς πάντα θνητὸν προσόντα, ἅτινα δι' αὐτὸν ἐπεσκοπίσθησαν καὶ ἀπεκρύφθησαν εἰς μυθῶδες σκότος. Τίς, ἀφ' οὗ ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἠτένισε τὸν ἥλιον, εἶναι ἔπειτα ἱκα-

νός να ἴδῃ ἐναργῶς καὶ σαφῶς τὰ μικρὰ περὶ ἐκ-
τὸν ἀντικείμενα;

« Ἐπὶ πόλεις μάρναντο σφῆν διὰ ῥίζαν Ὀμήρου,
Σμύρνα, Χίος, Κολοφῶν, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι. »
Ἀλλὰ τὰς δικαιοτέρας ἀπασῶν ἀξιώσεις ἔχει ἡ Σμύρ-
νη, ἥτις διὰ πλείστους ὄσους λόγους εἶνε ἡ πατρίς
τοῦ Ὀμήρου, ὅπου ἐγεννήθη καὶ ἤμασε κατὰ τὸν
δέκατον π. Χ. αἰῶνα, πιθανώτατα. Ἀλλ' ἐν ἄγνω-
στα εἶνε τὰ κατὰ τὴν γενεθλίαν χώραν καὶ τὴν χρο-
νολογίαν τοῦ Ὀμήρου, πασίγνωστα ὅμως εἶνε εὐτυ-
χῶς τὰ ποιήματα αὐτοῦ. Ἄν ἠγνοήθη καὶ ἀπωλέσθη
ἡ πατρίς καὶ ὁ χρόνος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, οὔτε
ἀπωλέσθη οὔτε θέλει ἀπολεσθῆ ἡ ποίησις αὐτοῦ,
διότι αὕτη εἶνε κτῆμα καὶ κόσμημα παντὸς τόπου
καὶ παντὸς χρόνου, ἀναφαίρετον κτῆμα καὶ κόσμη-
μα ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τῆς μερίδος
δηλονότι ἐκείνης αὐτοῦ, ἥτις δὲν πλανᾶται πλέον
ἐντὸς τῆς νυκτὸς τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ἀμα-
θείας. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἶνε τὸ πρῶτον γεγο-
νός τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἡ πρώτη πράξις τοῦ ἑλ-
ληνικοῦ ἔθνους, καὶ ὡς ἐξωτερικὸν τῆς ἱστορίας καὶ
ὡς ἐσωτερικὸν τοῦ πνεύματος γεγονός, θεωρουμένη.
Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἶνε ἡ πρώτη καὶ χρυσῆ
βίβλος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐνάργεται ὁλόκληρος ἡ εὐ-
ρωπαϊκὴ φιλολογία, ἀπ' ἐναντίας πρὸς τὴν παρά-
λογον καὶ τερατώδη φιλολογίαν τῶν ἀνατολικῶν
ἐθνῶν. Οὐ μόνον δὲ ἅπαντα τὰ πλεονεκτήματα, ὅσα
διακρίνουσι τὴν εὐρωπαϊκὴν ταύτην φιλολογίαν ἀπὸ
τῆς ἀνατολικῆς, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδύ-
σειᾳ εἰς βαθμὸν τελειότητος μοναδικῶν καὶ ἀνεφι-
κτον μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ καὶ ἑλλείπουσιν ἀπ' αὐτῆς
ἅπαντα αἱ κακίαι καὶ τὰ ἐλαττώματα, ὅσα ἀσχημί-
ζουσι ταύτην. Ὁ πρῶτος φθόγγος, ἡ πρώτη μολπὴ,
ἦν ἐξήνεγκε τὸ ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς Ἀσίας ἀπελευ-
θερωθὲν εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα, τὰ πρῶτα ἔπη, τὰ γνώ-
ριμα καὶ ἡδέα εἰς τὴν ἀγορὴν ἡμῶν τῶν Εὐρωπαίων,
ἐν οἷς ἀναγνωρίζομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, εἶνε τὰ ὁμηρικὰ
ταῦτα ἔπη, ἡ μολπὴ καὶ οἱ φθόγγοι τῆς φόρμιγγος
τοῦ Μαιονίδου. Καὶ ποῖοι φθόγγοι ἡδυμελεῖς, ποῖα
μολπὴ θεσπεσία! Τοιαύτη, ὁποῖαν ἔκτοτε δὲν ἤ-
κουσε δευτέραν φορὰν ὁ κόσμος. Ὡς πρὸς τὴν ἠρω-
τικὴν δυνάμειν καὶ τὴν βαθύτητα τοῦ αἰσθητικῆς, ἴ-
σως προσεγγίζουσι κατὰ μικρὰν τινα ἀπόμοιρον τὰ
ἔπη τῶν βορείων ἐθνῶν, ἡ Ἔδα τῶν Σκανδιναυῶν
καὶ αἱ **Nibelungen** τῶν Γερμανῶν ὡς πρὸς τὴν
λαμπρότητα, τὸ τολμηρὸν καὶ πολυτελὲς τῶν χρω-
μάτων οὐ μόνον φθάνουσιν ἀλλὰ καὶ ὑπερτεροῦσι
τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν ἢ **Ramziana** καὶ ἡ Μα-
χιδάρα τῶν Ἰνδῶν, ἢ Βίβλος τῶν Ἰουδαίων καὶ
τὰ λοιπὰ ἔπη τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν ἀλλὰ αἱ ἀρε-
ταὶ αὐταὶ καὶ μόναι δὲν εἶνε ἱκαναὶ εἰς τὴν τελείαν
ἀπέκτισιν τοῦ ἐπικοῦ ποιήματος, αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ

εἶνε μονομέρειαι ἐπουσιώδεις, οὐδὲ παύουσι δι' αὐ-
τὰς τὰ ἐπικά ταῦτα ποιήματα τῶν βορείων εὐρω-
παϊκῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν νὰ ἦνε, καθό-
λου θεωρούμενα, ἄμορφα καὶ τερατώδη. Αἱ αἰώνια
καὶ ἀναφαίρετοι ἀρεταὶ τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως εἶνε
ἡ ἀρχιτεκτονικὴ συνάρφαια καὶ οἰκονομία τοῦ ὅλου
καὶ ἡ εἰς μίαν ἐνότητα εὐρυθμὸς καὶ ἐναρμόνιος συγ-
κράτησις καὶ συγκέντρωσις ἁπάντων τῶν μερῶν, καὶ
τῶν ἐλαχίστων, ἡ σαφὴς ἐνάργεια καὶ ἡ φυσικὴ ἀ-
λήθεια τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων διότι τὰ
πάντα παρ' Ὀμήρῳ εἶνε πλαστὰ, καὶ ὅμως τὰ πάν-
τα φαίνονται φυσικὰ καὶ ἀληθινὰ, τὰ πάντα εἶνε
ψεύδη, καὶ ὅμως τὰ ψεύδη ταῦτα εἶνε ὅπως τὰ ψεύ-
δη τὰ ὁποῖα γνωρίζουσιν αἱ **Πιερίδες**, ὅμοια μὲ ἀ-
ληθείας, καθ' ἃ λέγουσιν αὐταὶ αὐταὶ παρὰ τῷ Ἡ-
σιόδῳ:

« Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα »
ἡ ἐναρμόνιος μετριοπάθεια καὶ ἰλαρότης τῆς περὶ
τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων θεωρίας, ἡ
ἀνεφικτος καὶ μοναδικὴ ποιητικὴ τέχνη, τὴν ὁποῖαν
εἶνε ἀδύνατον ν' ἀνακαλύψῃ καὶ τὸ διορατικώτατον
τοῦ κριτικοῦ βλέμμα διότι τὰ πάντα παρ' Ὀμήρῳ φαί-
νονται ἀπλᾶ, φυσικὰ, καὶ ὅμως τὰ πάντα εἶνε κατὰ
βάθος ἀπ' ἐναντίας περιτέχνα καὶ καλλιτέχνα, προ-
μελετημένα καὶ προσεταθμισμένα. Ὅταν ἀναγι-
νώσκῃ τις τὸν Ὀμηρον νομίζει ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτὸν
εἶνε παιδίον ἀπλοῦ καὶ ἀφελές, καὶ ὅμως ὅστις
ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ, ἀνακαλύπτει
ὅτι οὐδεὶς ποτε ποιητῆς ἐκράτησεν οὕτω λεπτὰ
καὶ ἀκριβῆ τὰ σταθμὰ καὶ τὰ μέτρα τῆς κρίσεως
καὶ τοῦ λόγου, ὅτε ἐποίει. Ὁ ποιητὴς οὐδαμοῦ φαί-
νεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς νομίζει τις ἐκ πρώτης ὄψεως
ὅτι ἡ φορὰ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων αὐ-
τῇ προάγει τὴν διήγησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ
διαδοχὴν τῶν διαφορῶν περιπετειῶν καὶ σκηνῶν,
καὶ ὅμως ὁ ποιητὴς, ἐὰν μὴ φαίνεται ἐπὶ τῆς σκη-
νῆς, εἶνε κεκρυμμένος ὀπισθεν αὐτῆς, τὰ πάντα προ-
βλέπων καὶ προοικονομῶν, πανταχοῦ καὶ πάντοτε
παρών. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ σχετικῶς μικροτέρας ἀξίας
ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν περικοπιᾶ, ἔχουσιν ὅμως πάν-
τοτε τόσα κάλλη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς τὴν μορ-
φήν, ὥστε ὁ ἀναγνώστης οὐδαμοῦ ἀπαυδᾷ, οὐδὲ νυ-
στάζει, ὅπως ἔλεγεν ὁ φθονερὸς καὶ πλήρης οἰήσεως
Ὁράτιος, ἀλλὰ πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐργηγορεῖ,
πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἔχων τι νὰ ἀπολαύσῃ καὶ νὰ
θαυμάσῃ. Ἐπὶ πᾶσι δὲ αἰώνια καὶ ἀναφαίρετος ἀρετὴ
τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως εἶνε ἡ εὐμουσος ἐκείνη τῶν
αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν κοσμιότης καὶ εὐρυθμία, ὡς
ἐκ τῆς ὁποίας οὐδαμοῦ τις ἀπαντᾷ ἐν Ὀμήρῳ τὸ
ἄγριον καὶ κακότεχνον καὶ παράχορδον. Οὐδαμοῦ
ὁ θεσπέσιος ψάλτης ἐκτραχηλίζεται εἰς κραυγὰς,
ὅπως οἱ νεώτεροι ἐπικοί ποιηταὶ, ἀλλὰ πανταχοῦ

καὶ πάντοτε τὰ ἔπη αὐτοῦ εἶνε μολπὴ μουσικὴ καὶ
ἐναρμονία. Οἱ ἥρωες αὐτοῦ, αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθη-
ματα αὐτῶν εἶνε ἠρωϊκὰ, ἀνωτέρας πάντοτε, ἠρωϊ-
κῆς φύσεως, ἀλλὰ τὸ ἠρωϊκὸν τοῦτο δὲν ἐκτραχη-
λίζεται εἰς ἄγριον, ἄμουσον καὶ βάρβαρον τραχύ-
τητα, ὅπως ἐν τοῖς ἐπικοῖς ποιήμασι τῶν βορείων
ἐθνῶν, ἀλλὰ λεπτὴ τις καὶ ἐμφυτος εὐγένεια ρυθ-
μίζει ὁλόκληρον αὐτῶν τὸν βίον, ὅλους αὐτῶν
τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις. Οἱ ἥρωες οὗτοι
εἶνε ὕλικοι, προσκείμενοι εἰς τὴν ὕλην, καὶ ὅ-
μως ἡ ὕλικότης αὕτη, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ μέγι-
στον τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ὀμήρου, ἡ ὕλικό-
της αὕτη εἶνε σύναμα καὶ ἡ καλλίστη ἰδανικότης
ὁποῖαν συνέλαβέ ποτε διάνοια ποιητοῦ. Καὶ ἡ φύ-
σις καὶ ἡ γλῶσσα τῶν ὁμηρικῶν προσώπων καὶ
πραγμάτων εἶνε ὕλικῃ, καὶ ὅμως ἀόρατόν τι εὐγε-
νὲς πνεῦμα ἰδανικότητος καὶ ἠθικότητος ἐξευγενίζει
τὰ πάντα. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἶνε ποίησις, ἡ-
τις παριστᾷ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, ὅπως
εἶνε, ὅπως ἔχουσι κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἡτις σύναμα ἀ-
ναπαριστᾷ αὐτὰ ὡς ἀντανακλώμενα διὰ μαγικοῦ
κατόπτρου, ὅπερ ἐξαφανίζον πᾶν ὅ,τι ἄθλιον, τα-
λακίπυρον καὶ ὀδυνηρὸν, πᾶν ὅ,τι ἀκαλὸς καὶ ἄχαρι
ἐν τοῖς προσώποις καὶ τοῖς πράγμασιν, ἐπιχέει εἰς
ἅπαντα τὰ ἀντικείμενα τὴν αὐταύγειαν ἰδανικωτέ-
ρου τινός καὶ οἶον οὐρανοῦ φωτός. Τοῦ θαυμασίου
τούτου φωτός ἡ πηγὴ καὶ ἡ ἑστία εἶνε ἡ ἁρμομονία
καὶ ποιητικὴ ψυχὴ τοῦ Ὀμήρου.

Τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα ἐπενήργησαν ὑπὲρ πᾶσαν
ἄλλην συγγραφὴν καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ποίησιν
εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ
πνεύματος τῆς δ' ἐπιβροῆς ταύτης δύναται νὰ σχη-
ματίσῃ τις ἰδέαν μικρὰν μόνον, ἀναλογιζόμενος τὴν
ἐπιβροῆν, τὴν ὁποῖαν ἔσχεν ἐπὶ τὴν πνευματικὴν καὶ
ἠθικὴν διαμόρφωσιν τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν τὸ Εὐαγ-
γέλιον καὶ ἡ παλαιὰ Διαθήκη. Τὰ ὁμηρικὰ ποιή-
ματα ἦσαν ἡ ἀκένωτος πηγὴ τῆς δραματικῆς ποιή-
σεως, καὶ ἀπασῶν τῶν τεχνῶν. Αὐτὰ ταῦτα ἀπο-
στηθίζομενα ὑπὸ τῶν παίδων ἐχρησίμευον ἀντι παν-
τὸς παιδαγωγικοῦ μαθήματος, εἰσάγοντα ἐξ ἀπαλῆς
ἠλικίας τὸν παῖδα εἰς τὸν ποιητικώτατον ἐκείνον
διάκοσμον τῶν Ὀμηρικῶν μύθων, ἀναπτύσσοντα ἐν
αὐτῷ καὶ ὀξύνοντα τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὴν κρίσιν τοῦ
καλοῦ, συνθηθίζοντα τὸ οὖς αὐτοῦ πρὸς τὴν μου-
σικὴν καὶ μετρικὴν εὐμέλειαν καὶ εὐρυθμίαν, καὶ ἐμ-
πνέοντα εἰς αὐτὸ τὰ λεπτὰ ἐκείνα καὶ εὐγενῆ αἰ-
σθητικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ὅσα κοσμοῦσι
πᾶσαν σελίδα τοῦ Ὀμήρου. Πόσον δὲ μεγάλως ἐπεν-
ήργει ἡ τοιαύτη παιδαγωγία οὐ μόνον εἰς τὴν αἰ-
σθητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν
διάπλασιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, τοῦτο οὐ μόνον
αἱ ἀρχαῖοι ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι πάντες, ὅσοι ἐδου-

κίμασαν τὴν ἕγγα τῆς ὁμηρικῆς Μούσης, ἀνακη-
ρῦττουσι καὶ ὁμολογοῦσιν.

Ὁ Ὀμηρος ἦτο ὁ κοινὸς διδάσκαλος παντὸς ζωγρά-
φου, γλύπτου, ἀγγειοπλάστου, καὶ παντὸς ἐν γενε-
καλλιτέχνου, καθὼς καὶ παντὸς λυρικοῦ ἔτι δὲ μᾶλ-
λον παντὸς δραματικοῦ καὶ σκηνικοῦ ποιητοῦ. Ὁ
Ὀμηρος ἦτο ἡ ἀκένωτος πηγὴ, ἐξ ἧς ἠρύοντο τὰ
ζωογόνα νάματα πάσης γνώσεως καὶ ἐμπειρίας καὶ
σοφίας οἱ νομοθέται, οἱ πολιτικοὶ, οἱ σοφισταί, οἱ
ἱστορικοὶ, οἱ ῥήτορες καὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος.
Ὅχι βέβαια ὅτι ἡ ποικίλη καὶ παντοσείδης αὕτη δι-
δασκαλία ἔκειτο συστηματικῶς κατὰ κεφάλαια καὶ
παρὰ γράφους ἐναποτεταμιευμένη ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς
ποιήμασιν, ἀλλ' ἡ Ὀμηρικὴ ποίησις περιεῖχε ἐν ἑ-
αυτῇ διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας τὰ σπέρματα παν-
τὸς λόγου καὶ τὰ στοιχεῖα παντὸς ζητήματος καὶ
πάσης μαθήσεως, ἅτινα δι' ἧς ἦσαν ἐνδεδυμένα
ποιητικῆς καὶ καλλίστης μορφῆς, ἐπεσπῶντο τὴν
προσοχὴν, καὶ ἐκέντων τὴν ἀντίληψιν, καὶ ἀνεπέτε-
ρον τὴν φαντασίαν, καὶ ἤσκουν τὴν μνήμην, καὶ
παρέβηγον τὴν κρίσιν, καὶ ἐν γένει ἔτρεπον καὶ ἐ-
ζωογόουν τὸ πνεῦμα ἔθνους ζωηροῦ καὶ εὐφραντά-
στου καὶ εὐαισθητοῦ, ὁποῖον τὸ ἑλληνικόν, πολλῶ
κάλλιον καὶ τελεσφορώτερον, παρὰ τὸ ἄριστον σύ-
στημα ἐγκυκλοπαιδικῶν μαθημάτων.

Εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐξεληθόντα μόλις ἐκ τῆς
νυκτὸς καὶ τοῦ σκότους τῶν μυθικῶν χρόνων, ἀπο-
δυθέντα τὴν λεοντῆν καὶ τὸ βόβαλον τῆς ἠρωϊκῆς του
ἠλικίας, εὐρισκόμενον δὲ εἰς τὰ πρόθυρα νέου πνευ-
ματικοῦ βίου, καὶ μετὰ καρδίας ἀνεπτρωμένης ἐκ
προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων καὶ φόβων ἰστάμενον παρὰ
τὴν βαλβίδα τοῦ μέλλοντος ἀχανοῦς καὶ ἀγνώστου
σταδίου τῆς διανοίας, οὔτε ἀναγκάζον οὔτε δυνα-
τὸν ἦτο νὰ προσενεχθῆ λογικὸς καὶ συστηματικὸς
κώδικς ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἦτο ἀνάγκη μόνον
θεσπεσία τις καὶ ἐναρμόνιος σάλπιγξ ἠχῆσα καὶ
ἐξεγείρῃ ἐν αὐτῷ ἀπάσας ὁμοῦ τὰς πνευματικὰς
δυνάμεις, καὶ ἀναβρίψασα τὸ φρόνημα αὐτοῦ
καὶ τὸ θάρρος, νὰ τὸν ῥίψῃ εὐέλπιν καὶ ἐνθουσιῶντα
εἰς τὸ ἀναπεπταμένον πεδῖον τῆς πνευματικῆς στα-
διοδρομίας. Καὶ ἡ θεσπεσία καὶ ἐναρμόνιος σάλ-
πιγξ ἤχησε, καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐρρίφθη ἐνθου-
σιῶν εἰς τὴν πλαιίστραν τῆς διανοίας, καὶ ἀθλητῆς
ἐκεῖ καὶ πυγμαχὸς ἀναδειχθεὶς στιβαρὸς καὶ ἀκατα-
γώνιστος, ἠθλοφόρος καὶ ἐστεφανηφόρος ἀπὸ
πάσης ἐπιστήμης καὶ ἀπὸ πάσης τέχνης.

Τοιοῦτος ἐν γένει ὁ ποιητὴς τῆς ἀποικιακῆς Ἑλ-
λάδος, ὁ ψάλτης τῆς Ἰωνίας, τοῦ ὁποῖου ἐπέπρωτο καὶ
ἐν ἀρχαιοτέροις μὲν χρόνοις, ἀλλὰ μάλιστα ἐν τοῖς
νεωτέροις ν' ἀρνηθῶσι καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν οἱ κρι-
τικοὶ καὶ οἱ φιλόλογοι, παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις οἱ λε-
γόμενοι χωρίζοντες, οἵτινες διεστῆνοντο, ὅτι ἄλλου

ποιητού έργον ἦτο ἡ Οὐδύσεια καὶ ἄλλου ἡ Ἰλιάς, πρὸς δὲ τοῖς νεωτέροις ὁ Φρειδερίκος Αὐγουστος Οὐόλφριος, καὶ οἱ ἐκ τῆς σχολῆς αὐτοῦ πλέον ἢ ἑλαττον ὀρθόδοξοι. Καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἑκτασιν νὰ ἐκθέσω εἰς ὑμᾶς, Κύριοι, τὸ Ὀμηρικὸν τοῦτο ζήτημα ἐν μαθήματι τῆς γενικῆς ἱστορίας εἶνε δύσκολον· ἀλλ' ὀλίγας τινὰς λέξεις θέλω εἶπῃ περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐπομένῳ μαθήματι.

ΑΙ ΔΥΟ ΕΞΑΔΕΛΦΑΙ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ὑ πό

G. DE LA LANDELLE.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλλάδ. 364—366, 368 καὶ 369.)

Θ'.

Περὶ τοὺς δύο μῆνας εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀφιξέως εἰς Βρέστ τοῦ δρόμωνος *Δάφνη*. Ἦδη δ' ἡ οἰκογένεια Γραιγκοῦρ ἐνησχολεῖτο περὶ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ μικροῦ Ἰουλίου, ὅστις εἰργάζετο μετὰ σπανίου ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν του ζήλου. Ἡ κυρία Γραιγκοῦρ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἡμιλλῶντο τίς νὰ περιποιηθῆ περισσότερον τὴν δυστυχῆ Ἐμμαν, ἧς ἡ υγεία οὐδόλως ἐβελτιούτο· ἐφάνετο νικηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πάθους, πάντοτε δ' ἦτο ἐπίσης ὠχρὰ, ἐπίσης περίλυπος· δὲν παρεπονεῖτο ὅμως καὶ προσεπάθει ὅπως ὑπομένη ἐν σιωπῇ καὶ μὴ ταράσῃ διὰ τῆς θλίψεως αὐτῆς τὸ ἄσυλον ἐν ᾧ ἐξεπίζετο μετὰ τὸσαύτης στοργῆς καὶ ἀγάπης.

Οὐδέποτε τὸ ὄνομα τοῦ Μονταιγλῶν ἐπανελαμβάνετο ἐνώπιον αὐτῆς, ὁ δὲ φροντιστὴς μόλις ἐτόλμα νὰ παρουσιάσῃται σπανίως ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οἱ πάντες ἠλπίζον ἅτι, τοῦ χρόνου προϊόντος, ἡ νεότης ἤθελε νικήσῃ· ἀλλὰ βλέποντες τὴν νέαν κόρην τοσοῦτον ἀσθενῆ καὶ πάσχουσαν, ἐφοβοῦντο τὴν μεταβολὴν τοῦ κλίματος καὶ τὴν δριμύτητα τοῦ πλυσίτζοντος χειμῶνος.

Ἐξ ἄλλου ὁ γέρον πλοίαρχος εἶχεν ὁμιλήσει ἐμπιστευτικῶς μετὰ τοῦ Ἐρνέστου· ἀμφοτέροι δ' ἐφρόντιζον περὶ τῆς Ἐμμαν καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Ὁ Ἐρνέστος ἦτο καὶ αὐτὸς καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς λύπης. Ἐκαστος περιέμενε, χωρὶς νὰ εἶπῃ τοῦτο εἰς τοὺς ἄλλους, τὴν θετικὴν εἰδήσιν τοῦ θανάτου τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἀν καὶ οὐδεὶς ἀμφέβαλλε περὶ τούτου, διότι πολλὰ ἐπιστολὰ ἐκ Φορ-Ρουαγιάλ, γραφεῖσαι ὀλίγας στιγμὰς μετὰ τὸν ἐκπλουν τῆς *Δάφνης*, ἐπεβεβαίουν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Ἐστουρζῶ· συγκροτηθέντος ἱατρικοῦ συμβουλίου τὴν αὐτὴν ἡ-

μέραν τῆς ἀπάρσεως τοῦ δρόμωνος, οἱ ἱατροὶ ἀπεφάνθησαν ὁμοφώνως ὅτι οὐδεμία ὑπελείπετο ἐλπίς.

Ὁ Μαστρο-Ματθαῖος καὶ ὁ Καρτοννὲ ἐπορεύθησαν πολλάκις εἰς τοῦ Κ. Γραιγκοῦρ ὅπως ἐρωτήσωσι τὴν Καλυψὼ ἂν ἐλήφθησαν νεώτερα εἰδήσεις· ἀπῆλθον δ' ἐκάστοτε μὴ λαβόντες μὲν θετικὴν ἀπάντησιν, ἀλλὰ καὶ μηδεμίαν διατηροῦντες ἐλπίδα.

Ὅσακις, μὴ παρούσης τῆς Ἐμμαν, ἡ οἰκογένεια Γραιγκοῦρ ὠμίλει περὶ τοῦ θλιβεροῦ συμβάντος, ἡ Ἀδριάννα ἐδείκνυτο εἰς ἐρασιμωτέρα πρὸς τὴν ἐξαδέλφην αὐτῆς. Μίαν τῶν ἡμερῶν αἱ δύο ἐξαδέλφαι εὐρίσκοντο ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῶν, ἡ δ' Ἐμμαν λαβοῦσα πενθίμως τὸν λόγον·

« Ἀδριάννα, ἐψιθύρισε, πόσον εἶσαι καλὴ! Θεέ μου! πῶς ἠμπορεῖς νὰ μὲ ἀγαπᾷς τόσον;

— Διὰ τί αὐτὴ ἡ ἐρώτησις, Ἐμμαν; ἀπήντησεν ἡ Ἀδριάννα λαμβάνουσα τὴν χεῖρα αὐτῆς· ἡ μεγαλειότηρά μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ σὲ ἴδω εὐτυχῆ· εἶσαι τόσον γλυκεῖα, τόσον ὠραία, ὥστε ἐπρεπε νὰ ἔχω κακὴν καρδίαν διὰ νὰ μὴ σὲ ἀγαπῶ.

— Τὰ εὐγενῆ σου αἰσθήματα αὐξάνουν τὴν λύπην μου, εἶπεν ἡ Ἐμμαν· πῶς! οὐτε κἂν παράπονον ἔχεις κατ' ἐμοῦ, ἐν ᾧ σὲ ἐβλαψα τόσον;

— Σὺ! ἀνέκραξεν ἡ Ἀδριάννα μετ' ἐκπλήξεως· πόθεν ἡ νέα αὐτῆ ταραχὴ, καλὴ μου ἀδελφῆ; ἡσύχασε, σὲ παρακκλῶ καὶ τί παράπονον θέλεις νὰ ἔχω ἐναντίον σου;

— Ὄχι! Ὄχι! εἶπεν ἡ Ἐμμαν, δὲν θὰ δεχθῶ αὐτὴν τὴν θυσίαν, εἶναι καιρὸς νὰ ὁμιλήσω, ἀρκετὰ ἐδίστασα.

— Τί λέγεις;

— Τί; ἠγαπᾶσο ἀπὸ δύο εὐγενεῖς καρδίαις καὶ σὲ τὰς ἤρπασα καὶ τὰς δύο!

— Ἐμμαν! μὴ συλλογίζεσαι πλέον αὐτὰ, σὲ παρακκλῶ.

— Ἄφες με νὰ ὁμιλήσω, ὑπέλαβεν ἡ Ἐμμαν, ἄφες με νὰ σὲ εἶπω ὅ,τι τύπτει τὴν συνείδησίν μου. Ὁ κύριος Πορταντὶκ σὲ ἠγάπα, σὲ ἀγαπᾷ ἀκόμη καὶ σὺ τὸν λυπεῖσαι. »

Ἡ Ἀδριάννα ἐσιώπα ἐρυθρῶσα.

« Μόνον ἀπὸ γενναιοψυχίαν καὶ διὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιθυμίαν τοῦ φίλου του θέλει νὰ μὲ νυμφευθῆ.

— Καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκην βοήθου, προστάτου; ἀπήντησε τέλος ἡ Ἀδριάννα μετ' ἀγῶνα.

— Ὁ πατήρ σου καὶ ὁ Ἰούλιος εἶναι προστάται μου.

— Ἐμμαν, ἄφες αὐτὰς τὰς ιδέαις, ἃς περιμείνωμεν, ἀκόμη, σὲ παρακκλῶ.

— Ὁ Ἐρνέστος σὲ ἀγαπᾷ, Ἀδριάννα, εἶμαι βεβαία.

— Ὄχι, Ἐμμαν, μὲ ἐλησμόνησε καὶ δικαίως, ἀφ' οὗ ἤμην προωρισμένη δι' ἄλλον. »

Ἡ Ἐμμαν ἀπήντησε τρέμουσα·

« Ἰπήκουσες εἰς τὴν μητέρα σου, Ἀδριάννα· ἔμαθα ὅλα. Θέλω νὰ εὐτυχῆσθε καὶ οἱ δύο.

— Καλὴ μου Ἐμμαν, ἡσύχασε, σὲ ἰκετεύω. Ὁ Ἐρνέστος θέλει ν' ἀφισερωθῆ εἰς τὴν εὐτυχίαν σου, ἔχει δικαίωμα . . . ἀξίζει . . .

— Ἀξίζει, ὑπέλαβεν ἡ Ἐμμαν, νὰ νυμφευθῆ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνταγαπάται.

— Ἀλλὰ καὶ σὺ, δὲν τὸν ἠγάπησες; δὲν ἐδίστασες μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνου τὸν ὁποῖον κλαίωμεν;

— Ἀλθέρτε! Ἀλθέρτε! ἀνέκραξεν ἡ Ἐμμαν μετὰ ζέσεως, ἂν ἤξευρες ὅτι ἡ χεῖρ τῆς ἦτο ἀκόμη ἐλευθέρη δὲν θὰ ἀπῆται ἀπὸ τὸν φίλον σου αὐτὴν τὴν θυσίαν. Ἀλλὰ θὰ φανῶ ἀξία σου! Ἀδριάννα, σὲ τὸ λέγω, δὲν θὰ ὑπανδρευθῶ ποτὲ τὸν κύριον Πορταντὶκ. »

Ἡ Ἀδριάννα, βαθέως συγκεκινημένη, προσεπάθει νὰ καθησυχᾷ τὴν ἐξαδέλφην αὐτῆς, παρεκάλει αὐτὴν νὰ περιμεῖνῃ, νὰ μὴ παλαίῃ πρὸς χιμαίρας, νὰ μὴ τυραννῆται μκταίως.

— « Σὲ ἀγαπᾷ ὁ Ἐρνέστος, ἔλεγε σφίγγουσα περιπαθῶς τὰς χεῖρας αὐτῆς· δὲν τὸν συλλογίζομαι πλέον. Ἡ ἀθλία! ἐλυπεῖτο δι' ἐμέ· ἐνόμιζεν ἐγγλημα αὐτῆς ὅτι ἠγαπήθη! Ἀλλὰ ποῖος δύναται νὰ σὲ γνωρίσῃ καὶ νὰ μὴ σὲ ἀγαπήσῃ, καλὴ μου ἀδελφῆ; Ἐλα! ἃς καταβῶμεν νὰ εὐρωμεν τὴν μητέρα μου, ἔλα νὰ διασκεδάσῃς εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἐμμαν! ἀγαπητῆ μου Ἐμμαν, ἄκουσέ με! μὴ λυπεῖσαι, σὲ ἐξορκίζω. »

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἔσυρε τὴν ἐξαδέλφην αὐτῆς εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὅτε δ' ἐπλησίασαν εἰς αὐτὴν ἤκουσαν φωνὰς χαρᾶς.

« Θεέ μου! τί εὐτυχία! τί εἰδήσις! ἔλεγον ταυτοχρόνως ὁ Κ. ἡ κυρία Γραιγκοῦρ καὶ ὁ φροντιστὴς ὅστις εἶχεν εἰσέλθει πρὸ ὀλίγου. Πρέπει νὰ τὴν ἀναγγεῖλωμεν μὲ προφύλαξιν εἰς τὴν Ἐμμαν. »

Ἀλλ' ἡ νέα κόρη ἀκούσασα τὰς τελευταίας λέξεις εἰσήλθε βιαίως·

« Ἐσώθη! ἀνέκραξεν.

— Ὁ Μονταιγλῶν ἐσώθη, κυρία, ἀπήντησεν ὁ Ἐρνέστος.

— Εἰπέτε με ἀκόμη ὅτι ζῆ, ὅτι εἶναι ἐδῶ, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ πολλὴ χαρὰ δὲν βλάπτει, εἶπεν ἡ Ἐμμαν, ἢν οἱ συγγενεῖς αὐτῆς περιεστοίχιζον ἤδη διότι αἱ δυνάμεις τῆς ἐξέλειπον.

— Ζῆ, κυρία, ἐθεραπεύθη, θὰ ἐπανεέλθῃ, λυπούμαι ὅμως ὅτι δὲν θύναμαι νὰ σᾶς ἀναγγεῖλω ὅτι εὐρίσκειται ἤδη εἰς Βρέστ. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς του ἦτο νὰ ἔλθῃ διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου ὁ *Δούναβις*, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ· ἔλαβε δ' ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν, μετὰ τινος δυσκολίας, διότι ὁ Διοικητὴς ἡ-

θελε νὰ διορίσῃ αὐτὸν κυβερνήτην τῆς ἡμιολίας *Ἀμέθυστος*, τῆς ὁποίας ὁ πλοίαρχος ἀπέθανεν. Ὁ Μονταιγλῶν δὲν ἐδέχθη τὴν τιμὴν ταύτην ἐπιθυμῶν νὰ ἔλθῃ νὰ σᾶς εὕρῃ μίαν ὠραν προήτερα καὶ μάριστα, ἂν ἠδύνατο, ἤθελεν ἀναχωρήσει διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον ἔφερε τὴν ἐπιστολὴν του εἰς Βορδῶ· δυστυχῶς τὸ πλοῖον τοῦτο εἶχε τοσοῦτους ἐπιβάτας ὥστε ἠναγκάσθη νὰ περιμεῖνῃ ἄλλην εὐκαιρίαν. »

Ἡ Ἐμμαν, τρέμουσα ἐκ τῆς εὐτυχίας, ἔμεινε στιγμὰς τινὰς σιωπηλῆ. Ἐν τούτοις ἐφθασεν ὁ Ἰούλιος καὶ ἡ Καλυψὼ, πρὸς οὓς ἐκοινοποιήθη τὸ εὐχάριστον νέον.

« Ἄ! ἀγάπη μου, ἀνέκραξε μετ' ὀλίγον ἡ ἀγαθὴ τροφός, νὰ ὑπάγω νὰ εἰδοποιήσω τὸν Μαστρο-Ματθαῖον καὶ τὸν Καρτοννὲ; πόσον θὰ χαροῦν! »

Ἡ Καλυψὼ ἔδραμεν εἰς τὴν ναυτικὴν συνοικίαν ὅπου εὗρε τοὺς δύο ὑπαξιωματικούς, τῶν ὁποίων δύσκολον εἶναι νὰ περιγράψωμεν τὴν χαρὰν. Ἡθέλησαν νὰ συγχαρῶσι τὴν Ἐμμαν ἀμέσως· παραλείπομεν δ' ἐπίσης τὴν περιγραφὴν τῆς ἀγαλλιάσεως ταύτης, ἡσυχου παρὰ τοῖς μὲν, θορυβώδους παρὰ τοῖς δὲ, καὶ ζωηρὰς παρ' ἅπασιν.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Ἐρνέστος δὲν ἐχαιρέτισε τὴν Ἀδριάνναν ἄνευ τινὸς δειλίας· εὐνοῦν μείδιμα ὑπεδέξατο αὐτὸν, ἡ δὲ κυρία Γραιγκοῦρ ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν πρῶτη εἰπούσα λέξεις τινὰς ὧν ἡ σημασία ἦν εὐληπτος. Ἡ Ἐμμαν παρετῆρει μετ' εὐχαριστήσεως τὴν αἰφνιδίαν ταύτην μεταβολὴν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ φροντιστοῦ. Ὁ Κ. Γραιγκοῦρ, περιχαρὴς, ἐφαίνετο ἀνυπόμονος νὰ συνδέσῃ ὀριστικῶς τὸν μεταξὺ Ἀδριάννας καὶ Ἐρνέστου γάμον, ἀλλ' ἐνόει ὅτι δὲν ἦτο ἐτι καιρὸς. Ἡ προσεχὴς ἀφίξις τοῦ *Δουναβίου* ἦν τὸ ἀντικείμενον τῆς ὁμιλίας, καθ' ὅσον συνεδέετο μετὰ τῶν ἐνδομύχων σκέψεων ἐκάστου· ὡς πρὸς δὲ τὴν Ἀδριάνναν καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς, *Δούναβις* ἐσήμαινε Ἐρνέστος οὐχ ἦττον ἢ Μονταιγλῶν.

« Ἀπὸ σήμερον θέλω νὰ ὑπάγω εἰς τὴν σκοπιάν, ἔλεγεν ὁ γέρον ἀξιωματικὸς, διὰ νὰ εἶπω νὰ μὲ ἀναγγεῖλουν ὅταν ὁ *Δούναβις* φανῆ. »

Μόλις δ' ἐτελείωσε τὰς λέξεις ταύτας καὶ ἐκρούσθη ἡ ἔξω πύλη·

« Ἄν ἦτον ἐκεῖνος, ἀνελογίσθη ἡ Ἐμμαν.

— Ἄν ἦτον ὁ κύριος Μονταιγλῶν, ἀνέκραξεν ἡ Ἀδριάννα.

— Κόρη μου, εἶπεν ἡ κυρία Γραιγκοῦρ ἀνταλάσσουσα μείδιμα μετὰ τοῦ Ἐρνέστου, ἡ ἀνυπομονησία σου εἶναι μεγάλη. Ἄν καὶ ἐπιθυμοῦμεν ὅλοι ὅσον καὶ σὺ τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἐμμαν, δὲν βιαζόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι θὰ ἔλθῃ τόσον γρήγορα. »

Ἐν τούτοις ἠκούετο ζωηρὰ ὁμιλία ἐκ τοῦ ἀντι-

θαλάμου ἢ φωνὴ τῆς Καλυψοῦς ἀντήχει, σπουδαιοτέρᾳ δὲ φωνὴ ἀπῆντα αὐτῆ.

« Τί τρέχει τέλος πάντων; ἠρώτησεν ὁ Κ. Γραιγκούρ ἐγειρόμενος. Ἡ Καλυψὼ δὲν γνωρίζει κανένα ἐδῶ. »

Ὁ ἰατρός Ἐστουρζῶ εἰσελθὼν τότε ἐξήγησε τὸ πᾶν διὰ μόνης τῆς παρουσίας αὐτοῦ.

Ἡ Ἔμμα ἀνεσκίρτησεν . . .

Ὅτε εἶχεν ἀκούσει τὸ τελευταῖον τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, εἶχεν ἀπολέσει πᾶσαν ἐλπίδα. Ὁ δ' Ἰούλιος, εἰσελθὼν, ἐστάθη πλησίον τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, συστῆλλων τὰς ὀφρὺς καὶ μορφάζων.

« Πῶς ἐπανεληθες, ἰατρέ; ἐπὶ τίνος πλοίου; Ποῦ εἶναι ὁ Μονταιγλῶν; μᾶς φέρεις νέα; »

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ σύγχρονοι ἐρωτήσεις τοῦ Ἐρνέστου, τοῦ Κ. καὶ τῆς κυρίας Γραιγκούρ.

Ὁ ἰατρός ἐχαίρεισε βραδέως, ἔρριψε βλέμμα ἐκτακτικὸν ἐπὶ τῶν παρόντων, μετεχειρίσθη ὕλας τὰς φράσεις τῆς ἀδροπροσόνης καὶ τέλος ἐκάθησεν.

« Ὁ Μονταιγλῶν εἶναι ἀκόμη εἰς Μαρτινίκην, τὸν ἀφῆκα ὅλως διόλου καλὰ καὶ ἐνασχολούμενον μετ' ἐπιτυχίας εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς κυρίας Δεγαλὲ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς.

— Ἄ! ἐλπισμένης νὰ μὲ τὸ γράψῃ, εἶπεν ὁ Ἐρνέστος.

— Ἦτο τόσον βιαστικὸς, ὥστε μὲ ἐπεφόρτισε νὰ ἀναγγεῖλω τὰ λοιπὰ διὰ ζώσης. Ἦθελε νὰ ἐπανεληθῆ διὰ τοῦ πλοίου τὸ ὅποιον μὲ ἔφερεν, ἀλλ' ὁ Διοικητὴς τὸν ἐκράτησε διὰ νὰ τὸν ἀναθέσῃ τὴν διοίκησιν τῆς ἡμιολίας *Ἀμέθυστος*. »

Ἐκαστος τῶν παρόντων ἀνελογίσθη ὅτι ὁ Μονταιγλῶν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς τὸν ἰατρὸν ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπανεληθῆ διὰ τοῦ *Δουνάβεως* οὐδεὶς λοιπὸν ἀπῆντησε.

« Πρέπει νὰ σᾶς εἶπω, ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρός ἀφ' οὗ προσήνεγκε μετ' οἰκειότητος ταμβάκον εἰς τὸν πλοίαρχον Γραιγκούρ, πρέπει νὰ σᾶς εἶπω ὅτι ἡ θεραπεία του εἶναι ἀληθὲς θαῦμα. Μετὰ τρομερὸν ἐξανακύλημα, μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἐμετὸν καὶ ἀγωνίαν, ἤρχισε νὰ ἀναλαμβάνῃ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα. Τὸ ἠθικὸν του τὸν ἔσωσε. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν τὸν παρημέλησα οὔτε στιγμὴν. Ἄμα ὡς ἐνόησα ὅτι ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ σωθῆ, τὸν περιεστοίχισα μὲ ἀνθρώπους ἱκανοὺς ἢ κυρὰ Κατερίνα ἐφέρθη λαμπρά καὶ αὐτὴ καὶ τὰ παιδιὰ τῆς ἐφάνησαν ἀκούραστα. Τίποτε δὲν ἔλειψε. Τέλος ἡ ἀνάρρωσις ὑπῆρξε ταχεῖα, καὶ τὴν εἶναι καλλίτερα παρὰ ποτέ.

— Ἀλλὰ, ἰατρέ, πῶς κατώρθωσες ν' ἀφήσῃς τὴν Μαρτινίκην,

— Κατώρθωσα νὰ κάμψω τὴν θέλησιν τοῦ Διοι-

κητοῦ ὅστις ἤθελε νὰ μὲ κρατήσῃ καὶ, χάρις εἰς τοὺς ἰατροὺς οἱ ὅποιοι ἤλθον ἀπὸ τὴν Γουαδελοῦπην, κατώρθωσα ν' ἀφήσω ἕνα τύπον ὅπου καὶ τὰ καλλίτερα γεύματα εἶναι ἐλεεινά. Δὲν εἶχομεν τίποτε εἰς τὸ Φορ-Ρουαγιάλ. Φαντασθῆτε ὅτι ὁ Διοικητὴς, ἀπὸ αἰσθημα φιλανθρωπίας, ἀξιέπαινον βεβαίως ἀλλὰ δυσάρεστον πρὸς τοὺς συνδαιτυμόνας του, παρεχώρησε τὰς καλλιτέρας προμήθειάς εἰς τὰ νοσοκομεία.

— Ὡστε, φίλτατε ἰατρέ, εἶπεν εἰρωνικῶς ὁ Κ. Γραιγκούρ, ἡ καρδιά σου δὲν ἀντέσχεν εἰς τὸ τελευταῖον αὐτὸ δυστύχημα.

— Δηλαδή ὁ στόμαχός μου, πλοίαρχε. Ἡ καρδιά δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τίποτε ὡς πρὸς τοῦτο . . . Ἡ κκακομοίρα ἡ καρδιά! ὁ κόσμος τὴν ἀνακατόνει πικροῦ!

— Εἶπετε λοιπὸν ὅτι ὁ κύριος Μονταιγλῶν ἤρχισε νὰ τκτικοποιῆ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἀνεψιάς μου; ὑπέλαβεν ἡ μήτηρ τῆς Ἀδριάνας.

— Μάλιστα, κυρία μου, κατώρθωσα νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ γραφεῖον τοῦ κυρίου Δεγαλὲ, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ εὔρεν ἔγγραφα σπουδαῖα τὰ ὅποια παρέδωκεν εἰς τὸν εἰσαγγελέα ὁ Διοικητὴς καὶ ὁ οἰκονομικὸς ἐπιμελητὴς ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Προσέταξαν τὸν ἐπιστάτην νὰ ἐμφανισθῆ ἐνώπιον αὐτῶν. Πολλὰ τῶν ἐγγράφων τὰ ὅποια παρουσίαζεν ἐφάνησαν ὑποπτα καὶ, μετ' ἀκριβοῦς ἐξέτασιν, ἀνεγνωρίσθησαν πλαστά. Ἐπιτόπιος ἔρευνα ἐγένετο εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ εὐρέθησαν σφραγίδες συμβολιογράφων παραπεποιημένα. Ἡ πρώτη αὐτῆ ἀνακάλυψις θὰ ἐπιφέρῃ βεβαίως καὶ ἄλλας. Πρὸς τὸ παρὸν αὐτὸς ὁ ἀρχικατεργγάρης εὐρίσκειται εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῶν καταγγελέων ἡ ὑπόθεσις διεξάγεται ἐξ ἐπαγγέλματος. »

Ὁ ἰατρός δὲν ἔφερεν ἢ καλὰς εἰδήσεις, ὅθεν αἱ προλήψεις τῆς Ἐμματος διετακεδασθησαν καὶ ὁ Ἰούλιος ἐπλησίασεν αὐτόν ἐγένετο πολὺς λόγος περὶ τῆς Μαρτινίκης, καὶ τις καὶ περὶ Βρῆστ, ἔνθα ὁ δραστήριος ἰατρός εἶχεν ἤδη συλλέξει σημαντικὸν ποσὸν νέων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀξιοπίστων. Ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ πληροφορίας περὶ τοῦ ἀπὸ τῆς Μαρτινίκης μέχρι τοῦ Βορδῶ διάπλου αὐτοῦ.

« Μὴ μ' ἐρωτᾶτε! εἶπεν, εἶναι φρίκη. Εἶχομεν τὰς πρώτας δεκαπέντε ἡμέρας ἐναντίους ἀνέμους, οἱ ὅποιοι μᾶς ἠνάγκασαν νὰ οἰκονομῶμεν τὰ τρόφιμα καὶ νὰ τρώγωμεν ἄθλια τέλος προσεβλήθημεν τὴν 7 τοῦ μηνὸς ἀπὸ τρομερὰν τρικυμίαν, ἥτις ἐπροξένησε τόσα δυστυχήματα εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας. Εἶναι δὲ ἀνέλπιστος εὐτυχία ὅτι ἐφθάσαμεν ἀσφαλῶς . . . Μ' ὅλα ταῦτα χρεωστῶ μεγάλην εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν τύχην διότι παρ' ὀλίγον ν' ἀναχωρήσω ἐπὶ τοῦ *Δουνάβεως*.

— Τί λέγεις περὶ τοῦ *Δουνάβεως*; ἠρώτησεν ὁ φροντιστής.

— Πῶς! δὲν γνωρίζεις τὴν τύχην του;

— Τί τὸν συνέβη;

— Ἐχάθη αὐτανδρὸς εἰς τοὺς *Μαύρους Βράχους* τοῦτο εἶναι τὸ νέον τῆς ἡμέρας. »

Κεραυνὸς δὲν ἤθελε προξενῆσαι τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν παρόντων.

Ἡ Ἔμμα δὲν ἐφώνησε, δὲν ἐλειποθύμησε, δὲν εἶπε λέξιν. Ἐμεινε ψυχρὰ, ἀκίνητος, σχεδὸν ἀπολελιωμένη μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐσταμάτησαν μετ' ἀπειλητικῆς σταθερότητος ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ. Ὁ Ἰούλιος, ἡ Καλυψὼ, ἡ Ἀδριάνα ἐπλησίασαν αὐθορμητῶς τὴν νέαν κόρην αὐτὴ δ' ἐγερεθεῖσα μετ' ὀλίγον ἐπορεύθη βραδέως εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῆς.

« Τὴν ἐσκότωσες! ἀνέκραζεν ὁ Ἐρνέστος μετ' ἀπελπισίας.

— Δυστυχημένη κόρη! Θεέ μου! ἡ δυστυχία σὲ καταδιώκει πάντοτε, ἐψιθύρισε ἡ κυρία Γραιγκούρ ἐξερχομένη.

— ἰατρέ! εἶπε μεθ' ὀρυκτῆς ὁ γέρον πλοίαρχος, ἠξεύρεις ὅτι μᾶς ἔρριψες εἰς τὴν ἀπελπισίαν; Ἡ εἰδήσεις αὐτὴ εἶναι ἀληθῆς; εἶπέ. »

Ὁ ἰατρός ἐκπληκτος, δὲν ἔλεγε λέξιν καὶ ἐκινήθη ὡς θέλων νὰ ἐξέλθῃ.

« Ὅχι, ὄχι, δὲν θὰ φύγῃς πρὶν διαψεύσῃς αὐτὴν τὴν εἰδήσιν . . . Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐχάθη ὁ *Δουνάβης*, ἐξηκολούθησεν ὁ Κ. Γραιγκούρ ἀρπάζων τὸν ἰατρὸν ἐκ τοῦ βραχίονος εἶπε ὅτι εἶναι φήμη ἀνυπόστατος. Ποῖος σὲ τὸ εἶπε; Λέγε λοιπὸν, λέγε!

— Περιμένω νὰ τελειώσῃς καὶ νὰ μὲ εἴπῃς περὶ τίνος πρόκειται.

— Περὶ τοῦ *Δουνάβεως*! περὶ τοῦ *Δουνάβεως*! ὑπέλαβεν ὁ ἀρχαῖος πλοίαρχος μετὰ κεραυνοβόλου φωνῆς.

— Λοιπὸν, ἐν ᾧ εἰσπρόχθον, ἀπάντησα τὸν πλοίαρχον Βραντέλ ὅστις ἐπανήρχετο ἐκ τῶν *Μαύρων Βράχων* ὅπου ἐστάλη διὰ νὰ ἐξετάσῃ περὶ τοῦ ναυαγίου. Αὐτὸς μὲ εἶπε τὸ πᾶν εἶδε τὰ λείψανα τοῦ πλοίου, καὶ ἀνεύρε τὸν ἄθακα τῆς οὐρᾶς ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἀνέγνωσε τὸ ὄνομα. »

Ὁ Κ. Γραιγκούρ κατέπεσεν ἐπὶ θρανίου, καὶ ὁ Ἐρνέστος πλησίασας ἐσφιγξὲς σιωπηλῶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Ὁ ἰατρός ἐξῆλθε καὶ δὲν ἀνέπνευσεν ἀνέτως εἰμὴ ἀφ' οὗ εὐρέθη εἰς τὴν ὁδόν.

« Οὐφ! εἶπε, τί σκηνή! νομίζω φαίνεται ὅτι ὁ Μονταιγλῶν ἦτο ἐπὶ τοῦ *Δουνάβεως*. . . ἐν ᾧ διοικεῖ τὴν *Ἀμέθυστον*, τί διάβολον! εἶμαι ὑπερβέβαιος . . . Τέλος πάντων ἐγλύτωσα, ἀς τὰ διορθώσουν! »

Καὶ ὁ ἰατρός Ἐστουρζῶ, ἰδὼν τὸ ὥρολόγιόν του, ἐτάχυνε τὸ βῆμα διότι ἦτο προσκεκλημένος εἰς τὸ

γεῦμα τοῦ διευθυντοῦ τοῦ νοσοκομείου, κοιλιοδούλου ἐπιφανοῦς καὶ μέλους τῆς ἐταιρίας τῶν ναυτικῶν κακολογιῶν.

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ Ἔμμα ἔπτυνε αἶμα. Ἡ ὑγεία αὐτῆς ἐξασθενήσασα ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀνησυχίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθῆξῃ εἰς τὸν τελευταῖον κλονισμόν. Ἀγγεῖόν τι εἶχε συντριβῆ ἐντὸς τοῦ στήθους αὐτῆς, οἱ προσκληθέντες ἰατροὶ ἀπεσήναντο ὅτι τὸ πάθος ἦτο σπουδαϊότατον, ἐχειροτέρευε δὲ καθ' ἐκαστήν. Ἡ δυστυχὴς νέα ἠσθάνετο πλησιάζοντα τὸν θάνατον μετὰ ζοφερᾶς εὐχαριστήσεως. Ἐνίοτε ἔλεγε πρὸς τὴν Καλυψὼ:

« Ἀγάπα τὸν Ἰούλιον, σὲ παρακαλῶ νὰ ἦσαι δι' αὐτὸν ὡς ἀδελφὴ ἀφ' οὗ τὸν ἐχρησίμευσε ὡς μῆτηρ. »

Ἡ δὲ Καλυψὼ, περίλυπος, μάτην προσεπάθει νὰ κρατῆ τὰ δάκρυά της.

« Τοῦλάχιστον, ἐψιθύριζε ἄλλοτε ἡ Ἔμμα ἐννοοῦσα τὸν Ἐρνέστον καὶ τὴν Ἀδριάναν, δὲν θὰ εἶμαι πλέον πρόσκομμα εἰς τὴν εὐτυχίαν των! »

Ἐνίοτε ὠμίλει περὶ τοῦ Μονταιγλῶν ὡς εἰ ἔμελλε νὰ ἐπανεῖδη αὐτὸν ἐντὸς ὀλίγου μετέπειτα δὲ συνέσταινε τὸν Ἰούλιον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν θεῖον, τὴν θεῖαν, τὴν ἐξαδέλφην αὐτῆς ἢ τὸν φροντιστήν.

Ἐσπέραν τινὰ ἡ ἀτμοσφαιρα ἦτο βαρεῖα, ἡ δὲ δυστυχὴς Ἔμμα μόλις ἀνέπνευεν ἡ οἰκογένεια Γραιγκούρ, ὁ Ἐρνέστος, ὁ Ἰούλιος, ἡ Καλυψὼ ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῷ εὐρυχώρῳ θαλάμῳ αὐτῆς τὰ πρὸς δυσμὰς παράθυρα ἦσαν ἀνοικτὰ καὶ αἱ τελευταῖαι φλόγες τοῦ ὀνότος ἡλίου ἐφαίνοντο ὑπὲρ τὰς στέγας τῆς κάτω πόλεως ἢ νὰ ἀσθενῆς εἶχεν ἤδη κοινωθήσει, δάκρυα δ' ἐπλήρουν ὅλων τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐν τούτοις ἔνευσεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ὀμιλήσῃ.

« Ἐρνέστε, εἶπε, πλησίασε. »

Ὁ φροντιστὴς ἐπλησίασεν.

« Ἀδριάνα ἀδελφὴ μου, δός με τὸ χεῖρι σου. »

Ἡ Ἀδριάνα ἔτεινε τὴν χεῖρα αὐτῆς.

Τότε, ἐν ᾧ πάντες προσέβλεπον αὐτὴν μετὰ συγκινήσεως, ἡ Ἔμμα, λαβοῦσα ὡσαύτως τὴν χεῖρα τοῦ Ἐρνέστου, ἔθηκεν ἐντὸς αὐτῆς τὴν τῆς Ἀδριάνας.

« Θεέ μου, θεῖα μου, συγχωρήσατέ με νὰ τοὺς ἐνώσω ἐν ὀνόματί σας. Ἡ εὐλογία τῆς φίλης των θὰ τοὺς φέρῃ εὐτυχίαν . . . Ἀγαπάτε, ἀγαπάτε τὸν Ἰούλιον ὡς υἱόν σας. »

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας, ἔκαμιν ἐλαφρὸν κίνημα καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, μόλις δ' ἠκούετο ὁ ἦχος τῆς ἀναπνοῆς αὐτῆς.

Βήματα ταχεῖα ἠκούσθησαν ἐκ τῆς κλίμακος ὅ δ' Ἰωσήφ, ὁ γέρον ὑπηρέτης τοῦ Κ. Γραιγκούρ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἦτο ὁ Μονταιγλῶν, ὅστις δὲν εἶχεν ἐπιβῆ τοῦ *Δουνάβεως*.

Φωνὴ ἐκπλήξεως ἐξῆλθε τοῦ στόματος τοῦ ὑπηρέτου.

« Σιγά! Σιγά! κύριε, εἶπεν ἔπειτα μὴν ἐμβραίνετε νὰ εἰδοποιήσω πρῶτα τὸν κύριον Γραιγκούρ.

— Ὁ Μονταιγλὼν τί βλέπω! Ἄ! Θεέ μου! φθά- νεις πάρα πολὺ ἀργά, ἀνέκραξε ὁ γέρον πλοίαρχος.

— Πῶς! δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπανδρεύθῃ ἦτον εἰς πένθος διὰ τὸν πατέρα της. »

Ὁ Κ. Γραιγκούρ ἐκίνησε τὴν κεφαλήν.

Ὁ Μονταιγλὼν, περίφοβος ὡς ἐκ τῆς σιωπῆς, ἤ- ρωτα διὰ τοῦ βλέμματός.

« Ὄχι, ἀκόμη, ἐψιθύρισεν ὁ γέρον ἀξιωματικὸς ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν ιδέαν του, ἀλλ' ἀπο- θνήσκει! »

Ἐκ τινος τῶν παραδόξων ἐκείνων φαινομένων ὧν ὁ μαγνητισμὸς παρέχει δείγματα, ἡ Ἔμμα, καίτοι χωρισμένη τοῦ Μονταιγλὼν διὰ μεγάλου διαστήμα- τος, οὔτε λέξιν ἔχασεν ἐκ τοῦ συντόμου τούτου δια- λόγου τὸν ὁποῖον οὐδεὶς τῶν λοιπῶν ἤκουσεν.

« Ἄς ἐμβῆ ὁ Ἀλβέρτος, ἐψιθύρισεν. »

Ὁ Μονταιγλὼν ἐπλησίασε τὴν κλίνην τῆς θνη- σκούσης, ἣτις ὕψωσεν εἰς αὐτὸν βλέμμα ἀγάπης, λύ- πης, εὐσπλαχνίας ἴσως προσεμεδίασεν αὐτῷ τὸ σκληρὸν ἐκεῖνο τοῦ θανάτου μειδίημα τὸ προκαλοῦν δάκρυα, ἔπειτα δ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ἰούλιον.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐνόησεν.

« Ἔμμα, εἶπεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα ὑπὲρ τὴν κε- φαλήν τοῦ παιδός, σὲ ὀρκίζομαι εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ὅ,τι ὑπάρχει ἱερώτερον εἰς τὸν κόσμον ὅτι θὰ εἶναι υἱός μου, ὁ μόνος υἱός μου· τὸν υἱοθετῶ. Ἀπό- θανε ἐν εἰρήνῃ! »

Ὁ Μονταιγλὼν λαβὼν τὴν χεῖρα ἐκείνης τὴν ὁποῖαν ἠγάπα ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὰ χεῖλη του.

Τὴν δὲ πρῶταν τῆς ἐπαύριον ἡ χεῖρ αὐτῆ, ψυχρὰ ὡς μάρμαρον, ἦτο ἀκόμη ἐπὶ τῆς καρδίας του. Ἡ Καλυψὼ καὶ ὁ Ἰούλιος γονυπετεῖς ἐκ τοῦ ἄλλου μέ- ρους τῆς κλίνης ἔκλαιον πικρῶς... Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἔμμης εἶχον κλεισθῆ διὰ παντός.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1844 ἔτους, ὁ Πυροβολητῆς, κομψὸς πάρων φέρων εἴκοσι πυροβόλα, ἀπῆρεν ἐκ Βρεστ διὰ τὰς Ἀντίλλας. Κατὰ τὴν συνήθειαν, πλῆθος περιέργων ἴσταντο ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ὀνομαζομένου ὑπὸ τοῦ λαοῦ Κορυφῆ τῶν φλυάρων. Ἐκεῖ ὑπῆρχον καὶ ναῦται καὶ γυναι- κες ναυτῶν καὶ μαθηταὶ ἐσχάτως ἐξεληθόντες τῆς ναυτικῆς σχολῆς καὶ ἀξιωματικοὶ παντός βαθμοῦ καὶ γέροντες θαλασσοπόροι, αὐστηροὶ κριταὶ τῶν χειρισμῶν τοῦ νέου ναυτικοῦ.

« Διαβόλε! εἶπέ τις τῶν τελευταίων τούτων, αὐ- τὸ τὸ πλοῖον ἀπαίρει καθ' ὅλους τοὺς κανόνες καὶ ὄχι μὲ τὰς ἀνοησίας τῶν νεωτέρων.

— Τὸ ἤξεύρω κ' ἐγὼ! ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος Βραντέλ· ὁ ἀξιωματικὸς ὅστις τὸ κυβερνᾶ δὲν εἶναι ἀπ' ἐκείνους τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ συρμού μὲ τὰ κίτρινα χειρόκτια.

— Καὶ ποῖος εἶναι;

— Ὁ Μονταιγλὼν, ὁ ἀβραβωνιστικὸς τῆς νέας ἡ ὁποία ἀπέθανε πρὸ πέντε ἐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γραιγκούρ.

— Ἄ! ὁ Μονταιγλὼν!... Ἐν τούτοις εἶχε γίνεῖ κατακραυγὴ ὅταν ἐπροβιάσθη πλοίαρχος.

— Ἀδίκως, κύριοι, διότι ὁ ἴδιος ἤργοπώρησε τὸν προβιασμόν του δύο ἔτη.

— Παράδοξον!

— Ὁ νέος αὐτὸς πλοίαρχος, τὸν γνωρίζω καλὰ, εἶναι ὄχι μόνον ἀξιωματικὸς μεγάλης ἀξίας, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος εὐθύς καὶ τίμιος, ναυτικὸς τοῦ παλαι- οῦ καιροῦ. Φκντασθῆτε, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τῆς κυρίας Δεγαλὲ, υἱοθέτησε τὸν μικρόν της ἀδελφόν, καὶ ἔκτοτε ἀφιερῶθη ὀλόκληρος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ νέου τούτου. Διὰ νὰ φροντίξῃ δ' αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον, ἠρνήθη τὸν προβιασμόν τοῦ ὁποίου εἶχε κριθῆ ἄξιος κατὰ σύστασιν τοῦ Βοιμορὲν καὶ ἐπρο- τίμησε γὰ εἰσέλθῃ ὡς δεῦτερος ἐπὶ τῆς Ἀθηναῶς, ὅπου ἦτο ὁ προστατευόμενός του. Τώρα τὸν ἔχει εἰς τὸ πλοῖόν του.

— Μὰ τὴν τιμὴν μου ἰδοὺ ἀρχαϊκὴ διαγωγή! »

Ὀλίγον παρέκει ἴσταντο μαθηταὶ τινες συνομι- λούντες περὶ τοῦ συμμαθητοῦ των Ἰουλίου Δεγαλὲ μετ' οὐχὶ πολλῆς ἐπεικειᾶς κατηγοροῦν αὐτὸν διὰ τὴν καλὴν του διαγωγὴν ἐντὸς τῆς σχολῆς, διότι ἐξῆλθε πρῶτος, διότι ἐπροστατεῦετο ὑπὸ τοῦ Κ. Μονταιγλὼν, ὅστις, κατ' αὐτοὺς ἦτο ὁ τραχύτερος τῶν κηδεμόνων.

Διαπεραστικὴ φωνὴ, ἐπισύρασα τὴν προσοχὴν ὅ- λων τῶν παρόντων, διέκοψε τὰ εὐμενῆ σχόλια τῶν μελλόντων τούτων ναυάρχων.

« Ἐ! κουμπάρα, ἔλεγε προκειμένου τοῦ λόγου περὶ τοῦ Πυροβολητοῦ καὶ τοῦ Μονταιγλὼν, οὐ- τινος ἡ ἱστορία ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἡμέρας, ἴ- σια ἴσια δὲν τὸ ἤξευρες. Δὲν ἦτον μὲ τὸν Δούναβιν' εἶχε μείνει ἀκόμη εἰς τὴν Μαρτινικήν διὰ νὰ κατα- διώξῃ τὸν ἐπιστάτην ὁποῦ εἶναι τώρα εἰς τὴν φυ- λακίαν. »

Ναῦται τινες ἔλεγον ὅτι ὁ Καρτοννὲ, ἀφ' οὗ ὑ- πηρέτησεν ὡς ὑποκελευστής τῶν ἀρμένων εἰς τὴν ἐπινηθίον σχολὴν, εἰσῆλθεν ὡς πρῶτος ἐπὶ τοῦ Πυ- ροβολητοῦ, καὶ ἐθαύμαζον τὸν Μαστρο-Ματθαῖον, ὅστις, ὅπως ἐπιβῆ τοῦ αὐτοῦ πλοίου, ἐζήτησε ν' ἀ- φήσῃ τὴν Ἀθηναῶν, τοῦθ' ὕπερ ἡλάττου τὸν μισθὸν αὐτοῦ 30 φράγκα κατὰ μῆνα. Διηγούντο δ' ὅτι ὁ Εὐμορφογιὸς ἐνουμφεῦθη τὴν Καλυψὼ καὶ ὅτι ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ παραλάβῃ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Ἐν τούτοις, ἐν ᾧ ὁ πάρων ἐξήρχετο τοῦ λιμένος, λέμβος τις ἐπλησίασε πρὸς τὴν προκυμαίαν.

« Ἄ! Ἄ! κύριοι, ἀνέκραξε νέος τις δόκιμος, ἀπ' ἐδῶ, ἀπ' ἐδῶ, μία λέμβος φορτωμένη ἀπὸ ὠ- ραῖον φύλον.

— Εἶναι ἡ κυρία Γραιγκούρ καὶ ἡ κόρη της, ἡ κυρία Πορταντίκ.

— Ἡ σύζυγος τοῦ φροντιστοῦ;

— Ναί.

— Τί ὠραία γυναῖκα!

— Ἐξαισία!

— Ἐχει κατὰστασιν;

— Ἀρκετὴν.

— Ὁ Ἀλέξιος ἐπεθύμει νὰ τὴν νυμφεῦθῃ.

— Ἄ! ὁ ἐξάδελφός της... ἕνας ἀνόητος πρῶ- της τάξεως!

— Εἶχαν εἰπεῖ ἄλλοτε ὅτι ἐμελλε νὰ ὑπαν- δρευθῇ τὸν γέρον Βραντέλ, ὅστις ἦτο ἐδῶ πρὸ ὀ- λίγου.

— Αἱ κυρίαὶ αὐταὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸ πλοῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν ἕνα στενὸν συγγενῆ, τὸν Ἰούλιον Δεγαλὲ, ἀδελφὸν ἐκείνης τῆς κρεόλας ἡ ὁποία ἐχό- ρευσε τόσον καλά.

— Εἶναι ὀλόκληρον μυθιστόρημα, νομίζω. Δὲν ἦσο ἐπὶ τῆς Δάφνης;

— Μάλιστα.

— Διηγῆσου το λοιπόν. »

Ἐν ᾧ ὁ πρῶτος δόκιμος τῆς Δάφνης διηγείτο τοῖς συναδέλφοις αὐτοῦ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἔμμης καὶ τοῦ Μονταιγλὼν, ἐν ᾧ ὁ πάρων Πυροβολητῆς ἀνή- γητο φέρων τὸν Ἰούλιον, τὸν Καρτοννὲ, τὸν Ματ- θαῖον καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Καλυψὼ, ἣτις ὑπήγα- γινεν εἰς τὴν Μαρτινικήν ὅπως ἐπανίδῃ τὴν γραίαν Κατερίναν, δύο ἰατροὶ τοῦ ναυτικοῦ συνητῶντο ὀ- λίγον ἀπωτέρω τῆς ομάδος τῶν ἀξιωματικῶν.

« Καλ' ἡμέρα!

— Καλ' ἡμέρα! τί νεώτερον;

— Δὲν τὸ ἔμαθες;

— Ὄχι.

— Ὁ γέρον Ἐστουρζῶ ἀπέθανεν αὐτὴν τὴν νύ- κτα ἀπὸ βαρυστομαχίαν.

— Ἀστεῖζεσαι!

— Ὄχι! εἶναι θετικόν, πρὸ ὀλίγου ἔκαμα τὴν αὐτοψίαν.

— Ἦτο περίφημος γαστρονόμος!

— Καὶ τέλειος τελετάρχης!

— Ὀλίγον φλύαρος.

— Καὶ σχολαστικὸς.

— Τί κακολόγος!

— Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἔδιδε πάντοτε δυσχερῆστους εἰδήσεις.

— Δὲν εἶναι παράδοξον ἦτο τόσον φλύαρος!

— Ὅπως δὴποτε εἶναι λυπηρὸν ὅτι ἀπέθανεν! ἦτο ἀξιόλογος ἄνθρωπος... Παίζομεν βιλλιάρδο; » Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἐπιτάφιός τοῦ ἱατροῦ Ἐ- στουρζῶ. Ω.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΕΚ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ.

Ἐνεκα τῆς συνηθείας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπάρξει λη- σμονοῦμεν πολλάκις, ὅτι ἡ ζωὴ ἡμῶν καὶ πάντα ὅσα ἡ φύσις συνάπτει μετ' αὐτῆς εἶναι ἄπειρος σειρά θαυμαμάτων. Ἐκάστη ἡμέρα, ἕκαστη ὥρα ἐμφανίζει εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν νέους τινὰς κρίκους τῆς ἀ- λύσεως ταύτης· ἀλλ' ἀδιαφόρως δεχόμενοι τὰ δῶρα τῆς φύσεως, οὐδ' ἐρωτῶμεν ποτὲ, πῶς καὶ διὰ τί ταῦτα γίνονται. Ἡ θαυμασία τῶ ὄντι ἀπλότης καὶ σκοπιμότης τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τάξεως σπανίως μό- νον τρέπει τὰ βλέμματα ἡμῶν καὶ πρὸς τὰ βάθη τοῦ ἐργαστηρίου αὐτῆς. Διότι ἐν τοῖς σχολείοις ἐμ- φοροῦμενοι οἰήσεως θεωροῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς κυρίους τῆς δημιουργίσεως, πρὶν ἢ δυνηθῶμεν νὰ ἐκτιμησω- μεν προσηκόντως τοὺς λειτουργοὺς ἡμῶν, ἦτοι τὰς φυσικὰς δυνάμεις.

Πρὸ πάντων δὲ παραμελεῖται ἡ γνώσις ἡμῶν αὐ- τῶν. Αὐτὴ ὅμως ἀποβαίνει ἀδύνατος ἄνευ τῆς γνώ- σεως τῶν καθ' ἕκαστην εἰς ἡμᾶς ἐπιρρέοντων νόμων τῆς φύσεως. Πόσαι μυριάδες ἀνθρώπων γνωρίζουσιν ἀκριβῶς καὶ ἐκ στήθους τὴν χρονολογίαν τοῦ ἑλλη- νικοῦ καὶ ῥωμαϊκοῦ παρελθόντος, πόσῳ δὲ ὀλίγοι δύνανται νὰ εἰπῶσιν ἐκ τίνων συνίσταται τὸ ἑαυτῶν σῶμα, διατί τὸ ὕδωρ ὅπερ πίνουσιν εἶναι ἄγευστον καὶ διατί ὁ ἀήρ ὃν εἰσπνεύουσιν εἶναι διαφανής!

Ἀρτίως μόλις καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπε- κράτησεν ἡ γνώμη, ὅτι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἡ γνώσις πρέπει νὰ διαδίδηται γενικώτερον καὶ ἤρχισε νὰ προβαίη. Ἄν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνε- φάνησαν διάφορα χρήσιμα βιβλία, οὐχ ἦπτον νομί- ζω, ὅτι ὑπάρχει ἔνδεια ἀληθῶς δημοδῶν βιβλίων, δυναμένων νὰ συμπληρώσωσι τὸ μονομερὲς τῆς ἐν τοῖς σχολείοις ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ κράτιστον βοήθημα τῆς ἐκπαιδεύσεως ὡς πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας εἶναι ἡ μέθοδος, δι' ἧς βαθμηδὸν ἐφαρμόζομεν τὴν γνώσιν τῶν πλησιε- στέρων ἡμῖν γενομένων εἰς τὰ ἀπώτερα, ἦτοι ἡ ἐξ- ἠγήσεις ἀγνώστων δι' ἤδη γνωστῶν ἡμῖν φαινομέ- νων. Οὐδὲν εἶναι τῶ ἀνθρώπῳ πλησιέστερον ἢ αὐτὸς ἑαυτῷ, ἦτοι τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἱ διάφοροι αὐτοῦ ἀνάγκαι. Ἐκ τῶν κυριωτάτων λοιπὸν ἀντικει-

μένων τῆς νοητικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἡ διδασκαλία αὐτῶν τε καὶ τῆς συναφείας αὐτῶν μετ' ἀπάσης τῆς φύσεως.

Πρὸς τὴν ἐν γένει περὶ ἡμῶν εἰσαγωγὴν καὶ διάδοσιν τῶν φυσικῶν γνώσεων ἀποβλέπων ἐπιχειρῶ νὰ γράψω ὀλίγα τινά. Εὐχομαι δὲ διὰ τούτων νὰ γείνη καταληπτὴ ἡ ἀπειρος ἐπίδρασις τῆς χημείας ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ζωὴν, καὶ νὰ ἴδω κοινοτέρας τὰς γενικὰς ἐκείνας περὶ τῆς φύσεως γνώσεις, αἵτινες τὴν σήμερον ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην βᾶσιν τῆς παιδείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Προτίθεμαι δὲ νὰ συμπεριλάβω εἰς τὴν σειράν ταύτην τὰ κυριώτερα τῶν τε σωμάτων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ζῶμεν, καὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἀπαντωμένων εἰς αὐτὰ φαινομένων.

Ο ΑΗΡ ΟΝ ΑΝΑΠΝΕΟΜΕΝ.

Ἡ γῆ, ἣν κατοικοῦμεν, εἶναι περικυκλωμένη ὑπὸ καλύμματος ἀέρος, ἀτμοσφαιρικοῦ καλουμένου, ὅπερ ἔχει ὕψος ὡς ἕγγιστα 60000 μέτρων, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῆς θλάσεως τῶν διερχομένων δι' αὐτοῦ φωτιστικῶν ακτίνων τοῦ ἡλίου, ἐκ τοῦ βάρους τῆς ἀτμοσφαιρῆς καὶ ἐκ τῆς ἀναλόγως τοῦ ὕψους ἐλαττώσεως τῆς πυκνότητος αὐτῆς. Πέραν τοῦ ὕψους τούτου εἶναι ἀῆρ ἀραιότατος καὶ εἰς ὕψος 400000 μέτρων ὑποτίθεται ὅτι εἶναι κενὸν ἀπόλυτον. Ὁ περὶ τὴν ὑδροσφαιρὴν ἀῆρ δὲν δύναται νὰ διασκορπισθῇ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν οὐρανίων σωμάτων χάος, διότι ἐλκίσταται πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς.

Ἐπειδὴ ὁ ἀῆρ εἶναι συμπίεστος, ἔπεται ὅτι τὰ κάτω στρώματα, θλιβόμενα ὑπὸ τῶν ὑπεράνω αὐτῶν κειμένων, εἶναι πυκνότερα τούτων πρὸς τούτους δὲ καὶ ἡ ἐλξίς τῆς γῆς, ἀσθενεστέρως γινομένη ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως, ἐλκύει τὰ πλησίον τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς στρώματα τοῦ ἀέρος μετ' ἰσχυροτέρως ἐντάσεως ἢ τὰ ἀπώτερα, ὅθεν καὶ ἡ ἐλξίς συντείνει εἰς τὴν πλειοτέραν συμπύκνωσιν αὐτῶν. Περὶ τὴν ἐπιφάνειαν λοιπὸν τῆς θλάσεως ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀῆρ εἶναι πυκνότερος καὶ πιέζει ἐνταῦθα μετ' ὅλον αὐτοῦ τὸ βάρος.

Τὸ μέτρον τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως εἶναι τὸ βαρομέτρον, ἐν ᾧ τὸ ὕψος τῆς ὑδραργυρῆς στήλης δεικνύει τὴν ἐπιφερομένην ὑπὸ τοῦ ἀέρος πίεσιν. Τὸ κανονικὸν ὕψος τῆς στήλης τοῦ ὑδραργύρου, πρὸς ἣν ἰσορροπεῖ ἡ πίεσις τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς κατὰ τὴν εὐκρατον ζώνην εἶναι ὡς ἕγγιστα 760 χιλιοστομέτρων. Μεταβάλλεται δὲ ὁ ἀριθμὸς οὗτος ὑπὸ τῶν ἐπιφροδῶν τοῦ κλίματος, τῆς μεταβολῆς τῆς θερμοκρασίας καὶ τῶν ἀνέμων ἐφ' ὕψηλῶν ὁρέων ἐλαττοῦται, ἐν βαθείαι δὲ μεταλλείοις αὐξάνει ἐπαισθητῶς. Διὰ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ὁ μέσος

ἄρος τοῦ ὕψους τοῦ βαρομέτρου εἶναι 7587 χιλιοστών, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Βούρη, Παπαδάκη καὶ Schmidt.

Στὴλη τις τοιαύτη ἐξ ὑδραργύρου ἔχουσα ὕψος 760 χιλιοστών, ἐγκάρσιον δὲ τομὴν 1 τετραγωνικοῦ ἑκατοστοῦ ἔχει βάρος 1 χιλιογράμμου (Kilo) καὶ 33 γραμμῶν ἢτοι 337 δραμῶν τοῦ κοινοῦ ἡμῶν βάρους· καὶ ἐπειδὴ εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ βάρος στήλης τοῦ ὑδραργύρου ἐν τῷ βαρομέτρῳ ἀναιρεῖται ὑπὸ τῆς πίεσεως τῆς ἀτμοσφαιρῆς καὶ ἰσορροπεῖ πρὸς αὐτὴν, ἔπεται ὅτι ἕκαστον τετραγωνικὸν ἑκατοστόν (τοῦ μέτρου) ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἔχει νὰ ὑποστῇ πίεσιν ἀτμοσφαιρικὴν ἴσην πρὸς 337 δραμῶν, ἕκαστον δὲ τετραγωνικὸν μέτρον 8425 ὀκάδας καὶ ἕκαστον τετραγωνικὸν γεωγραφικὸν μίλιον (ὦν 15 χωροῦσιν εἰς μίαν μοῖραν τοῦ ἰσημερινοῦ) 42,335,042.500 ὀκάδας.—Ὅλη δὲ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς συνίσταται ἐξ 9 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν γεωγραφ. μιλίων· πόσον ἀπειρος ἄρα θέλει εἶσθαι ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιφερομένη πίεσις! — Εἶναι ὅμως κατάδηλον ὅτι ἡ πίεσις αὕτη δὲν ἐνεργεῖ σύνθλιψιν ἢ κίνησιν, διότι, ἀπανταχοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐνεργουσα ἐντάσεως ἀναιρεῖται δι' ἑκυτῆς καὶ διατηρεῖ οὕτω τὴν ἰσορροπίαν.

Καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὑφίσταται τοιαύτην πίεσιν, ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς 11000 ὀκάδας περίπου ἢ 250 στατήρας! Δὲν αἰσθανόμεθα δὲ αὐτὴν, διότι εἶναι μεμερισμένη ὁμοειδῶς καὶ διότι ὑπάρχει εἰς ὅλα τὰ κοιλώματα τοῦ σώματος ἀῆρ, ὅστις ἀντιδρῶν ἰσορροπεῖ πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πίεσιν.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα κυμαίνεται περὶ τὴν γῆν καὶ διατελεῖ ἐν διηνεκῇ κινήσει. Ἀναλόγως δὲ τῆς ἀσθενεστέρως ἢ σφοδροτέρως κινήσεως τῆς ἀτμοσφαιρῆς παράγονται ὅτε μὲν μέτρια πνεύματα ἢ ζέφυροι, ὅτε δὲ σφοδροὶ ἀνεμοὶ καὶ θύελλαι. Αἱ δὲ κινήσεις αὗται παράγονται ἐκ τῆς ἀνισοθερμίας τῆς ἀτμοσφαιρῆς, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐκ τῆς ταχείας περιστροφικῆς κινήσεως τῆς γῆς.

Ὁ ἀῆρ τόσῳ συνήθως, ἀπαραίτητος καὶ κοινὸς εἶναι, ὥστε σπανίως σκεπτόμεθα περὶ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως εἶναι θαυμαστός καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν συστατικῶν αὐτοῦ. Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀῆρ, ὃν ἀναπνεόμεν, εἶναι εἰς τῶν πρώτων ἕρων τῆς ζωῆς, ἥτις ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲ στιγμὴν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι, ὧν αἱ περὶ φύσεως γνώσεις εὐρίσκοντο εἰς παιδικὴν ἔτι κατάστασιν, καλῶς ἐνόησαν τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀέρος κατέταξαν αὐτὸν μεταξὺ τῶν τεσσάρων στοιχείων, μετὰ τοῦ πυρός, ὕδατος καὶ γῆς.

Ὁ ἀῆρ εἰ καὶ περίσταται ἐντελῶς ὁμοειδῶς καὶ ἀμιγῆς, δὲν εἶναι ὅμως σῶμα ἀπλοῦν, ἀλλὰ σύνθετον. Συνίσταται ἐκ μίγματος διαφόρων οὐσιῶν, ὧν

ἐκάστη ἔχει πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν σχέσιν μετὰ σοφίας καὶ σκοπιμότητος ἐναρμονίως κατηρτισμένην. Δύο ἐξ αὐτῶν, τὸ ὀξυγόρον καὶ τὸ ἀζώτον ἀποτελοῦσι κυρίως τὰ συστατικά τοῦ ἀέρος, ἐνθὲ τὸ ἀνθρακικὸν δὲ καὶ αἱ νοτίδες ἐν μικρᾷ μόνον ποσότητι ἐγκαταμιγνύονται.

Ἄς ἴδωμεν τώρα ποῖα τινὰ εἶναι τὰ τέσσαρα ταῦτα συστατικά καὶ ποίας κέκτῃται ἰδιότητος.

Τὸ ὀξυγόρον εἶναι ἀέριον ἄχρουν, ἄοσμον καὶ ἄγευστον, δὲν καίει, ἀλλὰ συντείνει πρὸς τὴν καύσιν. Κηρίον ἀναμμένον ἐν ὀξυγόνῳ καίεται μετὰ μεγαλειτέραν λάμψιν, καταναλίσκεται δὲ καὶ ταχύτερον ἢ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι. Τὰ ζῶα ἐπίσης ἐν ὀξυγόνῳ πνέουσι μετὰ περισσοτέρας ἐλευθερίας καὶ ὀσμῆς, ἀλλὰ ταράττονται καὶ παροξύνονται ὑπερβαλλόντως, ἢ κυκλοφορία τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐπιταχύνεται θαυμασίως καὶ μεταβαίνουσιν ἐκ τῆς πυρετώτους ταύτης καὶ ὑπερβολικῆς ἐξάψεως εἰς ταχὺν θάνατον. Ἐν καθαρῷ λοιπὸν ὀξυγόνῳ ἡ ζωὴ ἤθελε διαρρέει πολὺ ταχέως, ὡς λόγου χάριν καταναλίσκεται καὶ ὁ κηρίον. Τὸ δὲ προσμεμιγμένον ἀζώτον καθιστᾷ ἀραιότερον τὸ ὀξυγόρον καὶ ἐπομένως ὠφέλιμον τὴν ἄλλως φθοροποιῶν ἐνεργεῖαν αὐτοῦ.

Τὸ ὀξυγόρον ἐξάγεται διαφοροτρόπως ἐξ ὕλων ἐμπεριεχοσῶν αὐτὸ καὶ δυναμένων ν' ἀποδώσωσιν αὐτὸ εὐκόλως. Τοιαύτη οὐσία εἶναι ἡ χλωρική πότασσα, ἥτις περιστᾷ λευκὰ κρύσταλλα ἐκφυροσκοροῦντα ὅταν πλήττονται. Σύγκειται δὲ ἐκ ποτάσσης, χλωρίου καὶ ὀξυγόνου, ὑπερδι' ἀπλῆς θερμάνσεως ἀπελευθεροῦται ἐντελῶς.—Ὅταν εἰσαχθῇ εἰς κώδωνα πλήρη ὀξυγόνου διάπυρος ἀνθραξὶ ἢ ἀναμμένως φωσφόρος ἢ θείον, ταῦτα καίονται μετ' ἐκπληκτικῆς λάμψεως· χαλύβδιος δὲ μίτος καίει ἐν ὀξυγόνῳ μετὰ ζωηροτάτης φωταυγείας καὶ σπινθηροβολισμοῦ.

Τὸ ἀζώτον ἐπίσης εἶναι ἀέριον ἄχρουν, ἄνευ γεύσεως καὶ ὀσμῆς. Δὲν συντείνει δὲ πρὸς καύσιν, ἀλλὰ πᾶσα ἐξ ἐναντίας ζωὴ παύει καὶ πᾶσα φλόξ σβέννυται ἐν αὐτῷ.—Κατασκευάζεται δὲ εὐκόλως, ὅταν ἐκ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἀφαιρεθῇ τὸ ὀξυγόρον· γίνεται δὲ τοῦτο διὰ καίοντος ἐν κλειστῷ χώρῳ ἀέρος φωσφόρου, ὅστις καίων συνδέεται μετὰ τοῦ ὀξυγόνου, ἀφίνει δὲ ἐλεύθερον τὸ ἀζώτον.

Τὸ ἀζώτον εἶναι καθ' 1/36 ἐλαφρότερον, τὸ δὲ ὀξυγόρον καθ' 1/9 βαρύτερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

Τὸ ἀνθρακικὸν δὲ εἶναι ἀέριον 1 1/2 κίς βαρύτερον τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὅθεν δύναται καὶ νὰ ἐκχυθῇ ἀφ' ἐνὸς εἰς ἕτερον ἀγγεῖον, εἶναι ἄχρουν καὶ ἔχει ὀξεῖαν τινὰ γεῦσιν. Ἐν αὐτῷ καίοντα σώματα σβέννυνται καὶ ζῶα δὲν δύναται ν' ἀναπνεύσωσιν. Ὅταν εἰσαχθῇ εἰς διάλυμα ἀσβέστου ἀποτελεῖ λευκὸν ἴζημα, ἔχον τὴν αὐτὴν χημικὴν σύστα-

σιν ἣν ἡ κιμωλία καὶ τὸ μάρμαρον, ἥτοι ἐν ἐνώσει τῆς ἀσβέστου μετ' ἀνθρακικοῦ ὀξεός. Τὸ δὲ φαινόμενον τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὴ ἀντίδρασις τοῦ ἀερίου τούτου καὶ ὀδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ διάγνωσιν αὐτοῦ.

Τὸ ἀνθρακικὸν δὲ ἀναθρῖει ἐν ταῖς φυσικαῖς μεταλλικαῖς πηγαῖς, ἀναπτύσσεται κατὰ τὰς διαφορὰς ζυμώσεις καὶ παρέχει ἰδιάζουσαν τινὰ γεῦσιν εἰς τε οἶνον, ὕδωρ καὶ ζῦθον. Εἰξάγεται δὲ εὐκόλως, ὅταν ἐπιχυθῇ κιμωλία ἢ μάρμαρον μετὰ θεϊκοῦ ὀξεός· ὁ ἀναφαινόμενος κοχλασμός γίνεται ὑπὸ τοῦ ἀπελευθερωμένου ἀνθρακικοῦ ὀξεός.

Λέγοντες νοτίδες ἐννοοῦμεν τὸν δρατὸν ἢ καὶ ἀόρατον ἀτμὸν, ὅστις ἀναπτύσσεται ἐξ ἐκάστης τῆς ἀέρι ἐκτεθειμένης ἐπιφανείας ὕδατος. Οὕτω π. χ. ὅταν ἐν καιρῷ στεγνῷ χύσωμεν ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν, τοῦτο ταχέως ἀφανίζεται, διότι ἐξατμίζεται ἐν εἶδει ἀοράτων ἀτμῶν καὶ προστίθεται εἰς τὰ ἄλλα συστατικά τῆς ἀτμοσφαιρῆς.

Ἡ μὲν παρουσία τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξεός ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ δηλοῦται διὰ λευκοῦ τινος ἐπιπάγου ἐξ ἀνθρακικῆς τιτάνου σχηματιζομένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ διαλύματος τῆς ἀσβέστου, ἂν τοῦτο ἐκτεθῇ εἰς τὸν ἀέρα· ἡ δὲ τῶν νοτίδων γίνεται κατάδηλος πρὸς τοὺς ἄλλοις ἂν κατὰ θερμὴν ἡμέραν πληρῶσωμεν ὕδατος ψυχροῦ ὑελίνην φιάλην. Αἱ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ νοτίδες θέλουσι πυκνωθῆ ταχέως καὶ ἀναφανῆ ὡς ψακάδες ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους τοῦ ἀγγείου.

Ἔτερον σταθερὸν συστατικὸν τῆς ἀτμοσφαιρῆς εἶναι ἡ ἀμμωνία, περὶ ἧς θέλομεν ὀμιλήσει μετ' ὀλίγον.

Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀῆρ ἐμπεριέχει τὰ ρηθέντα ταῦτα σώματα, διότι εἶναι ἀπαραίτητος ἀναγκαῖα πρὸς τὴν καθημερινὴν διατήρησιν τῆς ζωικῆς καὶ τῆς φυτικῆς ζωῆς. Τὰ δύο ἀέρια ὀξυγόρον καὶ ἀζώτον ἀποτελοῦσι τόσῳ μέγα μέρος τῆς ἀτμοσφαιρῆς, ὥστε ἔγινε συνήθεια νὰ λέγωμεν, ὅτι ὁ στεγνὸς ἀῆρ συνίσταται ἐξ ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου, ἐν ἀναλογίᾳ τεσσάρων μερῶν τοῦ πρώτου πρὸς ἓν μέρος τοῦ δευτέρου. Ἀκριβέστερον βεβαίως ἐκφράζομεν τὸν λόγον τοῦτον λέγοντες ὅτι ὁ ἀῆρ ἐν 100 μέρεσιν ἐμπεριέχει

ἀζώτου = 79, 04 καὶ

ὀξυγόνου = 20, 96

400,

Τὸ ἀνθρακικὸν δὲ κατ' ἐλάχιστον μόνον ποσὸν εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ. Εἰς ὕψος μέχρι 200 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, εὐρίσκονται 4 μέρη τοῦ ἀερίου τούτου εἰς 10, 000 μέρη τῆς ἀτμοσφαιρῆς, ἥτοι τὸ 1/2500 αὐτῆς. Ὁ δὲ λόγος

οὗτος αὐξάνει ἀναλόγως τῆς ὑψώσεως ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὥστε εἰς ὕψος 2000 ἢ 3000 μέτρων τὸ ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῇ ἀτμοσφαίρῃ ἀποβαίνει διπλάσιον σχεδόν. Ἀλλὰ ἐὰν καὶ ἡ οὕτως αὐξανόμενη ποσότης ἦναι ἀνεπαίσθητος ἀναλόγως τῆς ὕλης ἀτμοσφαίρας, οὐχ ἦττον ὅμως εἶναι ἐκ τῶν οὐσιωδιστάτων ὕρων τῆς ὑπάρξεως τῆς φυτικῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆνης ἐπιφανείας.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀέριον τοῦτο εἶναι βαρύτερον τοῦ κοινοῦ ἀέρος, φαίνεται παράδοξον, ὅτι τὸ ποσὸν αὐτοῦ αὐξάνει ἀναλόγως τοῦ ὕψους, ἐνῶ φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔπρεπε νὰ βέπη εἰς τὸ νὰ πίπτῃ πρὸς τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς καὶ ν' ἀποτελῇ περὶ αὐτὴν στιβάδα τινὰ ἐπιπλαβοῦς ἀερίου, ἐν ᾧ οὔτε ζῶον οὔτε φυτὸν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ. — Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἀποβλέψωμεν εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἀέρος, αἵτινες ἀναμιγνύουσιν ἀδιακόπως καὶ διελεύουσι τὰ διάφορα ἐν αὐτῷ ἀέρια, ὑπάρχει ὅμως ὀρισμένος τις φυσικὸς νόμος, εἰς ᾗ ταῦτα πάντα ὑποκείνται, καὶ ὅστις ἀναγκάζει αὐτὰ νὰ διαχυθῶσι τὸ μὲν εἰς τὸ δὲ καὶ νὰ διαδύσωσιν εἰς ἄλληλα. Δι' αὐτοῦ μάλιστα ἀναμιγνύονται ταχύτερον ἢ βραδύτερον καὶ ὅταν ἐπικρατῇ μεγίστη γαλήνη καὶ οὐδεὶς ταράττει τὴν ἀτμοσφαίραν ἄνεμος. Ὄθεν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑψωθῇ ἐλαφρόν τι ἀέριον, ὡς τὸ ὑδρογόνον, εἰς τὰς ὑψηλοτέρας χώρας τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ νὰ ἐπιπλῆῃ αὐτόθι ὑπεράνω τῶν βαρυτέρων στρωμάτων. Ἐπίσης λοιπὸν ἀδύνατον εἶναι, βαρῦ τι ἀέριον, ὡς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, καταπίπτει νὰ διαμένῃ διαρκῶς ὑπὸ τὰ ἐλαφρότερα. Ἡ ἀνάμιξις ἐξ ἐναντίας καὶ ἡ εἰσχώρησις τῶν διαφόρων ἀερίων τὸσον τελεία γίνεται, ὥστε ἀποτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν ἔν καὶ μόνον σῶμα, καλύπτον ὁμοειδῶς ὅλην τὴν γῆν.

Εἰς σπήλαια δὲ τινὰ ἢ βαθείας κοιλάδας, ὡς π. χ. εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Ἰάβῃ τοῦ Ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους *θανάσιμον* λεγομένην κοιλάδα, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ εὐρίσκειται πάντοτε ἐπιπολάζον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ αὐτόθι ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἀναπτύσσεται ἐκ τῆς γῆς πολὺ ταχύτερον, ἢ ὅσον δύναται νὰ ὑψωθῇ καὶ νὰ διαδοθῇ εἰς τὴν ἀτμοσφαίραν. Ὅτι δὲ ἐν ὑψηλοτέραις τοῦ ἀέρος χώραις τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ εὐρίσκειται ἀφθονώτερον, εὐκόλως ἐξηγεῖται ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὰ φύλλα τῶν φυτῶν, τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ποταμῶν ἀπορροφῶσιν αὐτὸ πολὺ ταχύτερον ἐκ τῶν κάτω χωρῶν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἢ ὅσον τοῦτο δύναται νὰ καταβῇ ἐκ τῶν ἀνωτέρων πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπορροφηθέντος.

Ἡ δὲ ποσότης τῶν ἐν τῷ ἀέρι νοτίδων (ὑδατῶν) μεταβάλλεται κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ τόπου. Κατὰ τὰ ψυχρότερα κλίματα καὶ τὰς ψυχροτέρας ὥρας τοῦ ἔτους συνήθως ἡ ποσότης αὕτη

εἶναι ἐλάσσων ἢ κατὰ τὰ θερμότερα. Σπανίως ὅμως συμβαίνει αἱ νοτίδες ν' ἀποτελῶσι πλέον τοῦ 1/60 καὶ ἐλάσσον τοῦ 1/200 τῆς ὅλης ἀτμοσφαίρας.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἀναλύσεων τινῶν δεκτικῶν ὡς ἐγγιστα τὰς ποσοτικὰς ἀναλογίας τῶν συστατικῶν τοῦ ἀέρος. Ἐκατὸν γραμμάρια ἀέρος ἐν Εἰδελθέρῃ τῆς Γερμανίας συλλεχθέντα καὶ ἐξετασθέντα περιείχον ἐν ὥρῃ θέρους καὶ μετὰ πολλοὺς κέραιονους

ἄζωτον	76, 21800	γραμμάρια
ὀξυγόνον	23, 00972	»
ὑδατῶν	0, 70300	»
ἀνθρ. ὀξὺ	0, 070205	»
ἀμμωνίαν	0, 000075	»

400,

Ἐτέρα δὲ τις ἀνάλυσις παρέσχεν εἰς 1000 κυβικά ἐκατοστόμετρα (centimètres cubes) ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος

ἄζωτον	782,25	κυβ. ἐκατ.
ὀξυγόνον	207,45	»
ὑδατῶν	9,27	»
ἀνθρ. ὀξὺ	0,84	»
ἀμμωνίας	0,22	»

4000,

Ἄν αἴφνης ἤθελε συμπυκνωθῇ τὸ ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀτμοσφαίρῃ ὑπάρχον ἄζωτον, ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ κάλυμμα περὶ τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς ἔχον ὕψος 1657, τὸ δὲ τῶν νοτίδων 427 καὶ τὸ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος 2, 4 μέτρων.

Οἱ σκοποὶ οὗς ἐκπληροῦσι τὰ διάφορα ταῦτα συστατικὰ τῆς ἀτμοσφαίρας πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς τὴν σύνθεσιν αὐτῆς καὶ ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν ποσῶν αὐτῶν ἐν τῇ συνθέσει τοῦ ἀέρος εἶναι τοιαύτη, οἷαν ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς ζωῆς τῶν ἐνοργάνων ὄντων ἀπαιτεῖ.

Δι' ἐκάστης ἀναπνοῆς πᾶν ζῶον ἐπὶ τῆς γῆς ἐμψυχον ἔν, λαμβάνον ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας μέρος τοῦ ἐν αὐτῇ ὀξυγόνου ἀναλίσκει αὐτὸ εἰς τοὺς πνεύμονας αὐτοῦ. Τὸ δὲ οὕτω εἰσαγόμενον εἰς τὸν ὄργανισμὸν ὀξυγόνον ἀπαρτίζει μέρος τῆς τροφῆς τοῦ ζώου, ἐξ ἄλλης φυσικῆς πηγῆς ἀπορίστου. Κατὰ τὴν διὰ τοῦ σώματος κυκλοφορίαν τὸ αἷμα φθάνει εἰς λεπτότατα ἀγγεῖα εὐρισκόμενα ἐν τῷ πνεύμονι, ἐνθα ἔρχεται εἰς ἐκπρὴν μετὰ τοῦ ὀξυγόνου τοῦ εἰσπνευσθέντος ἀέρος. Προσλαβὸν δὲ τὸ ὀξυγόνον εἰσέρχεται εἰς τὴν καρδίαν, ἐξ ἧς πιέζεται ἐν ἀκαρεῖ εἰς ἀπάσας τὰς φλέβας τοῦ σώματος, ἀποδίδον κατὰ τὴν δίοδον τὸ ἐκ τῶν πνευμόνων ληφθὲν ὀξυγόνον καὶ ἐπιστρέφει πάλιν πυκνὸν καὶ σκοτεινὸν εἰς τοὺς πνεύμονας, ἵνα διὰ νέου ποσοῦ ὀξυγόνου ἐρυθρὸν καὶ βρευστότερον γενόμενον χρησιμεύσῃ ἐκ νέου εἰς δι-

τήρησιν τῆς ζωῆς. Τὸ ζῶον λοιπὸν δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἄνευ τῆς ἀκαταπαύστου διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἀνανεώσεως τοῦ ὀξυγόνου εἰς τοὺς πνεύμονας· ὅθεν τὸ ὀξυγόνον εἶναι εἰς τῶν οὐσιωδιστέρων ὕρων τῆς ζωῆς. Σῶμα δὲ ἀφ' ἑτέρου ἀδύνατον εἶναι νὰ φλέγῃ ἢ νὰ καίῃ ἐν τῷ ἀέρι, εἰμὴ ἂν ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ ὀξυγόνον. Ἄν δὲ τοῦτο ἐκλείπῃ, οὔτε ζῴα, οὔτε ἀνθρακες, οὔτε ἔλαιον, οὔτε κηρὸς κτλ. δύναται νὰ παρέξωσιν ἡμῖν φῶς καὶ θερμότητα.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὀξυγόνου εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς τὴν ὑπαρξίν τῶν ζώικων ὄντων. Ἡ ζῶη τῶν ζώων ἤθελε εἶσθαι ταχυτάτη, τὰ δὲ φλεγόμενα σώματα ἤθελε ἀναλίσκεσθαι τόσον ταχέως, ὥστε ὁ σκοπὸς τῆς καύσεως ἤθελε ματαιωθῆ, ἂν ἡ ἀτμοσφαίρα συνίστατο ἐκ μόνου ὀξυγόνου. Διὰ τοῦτο τὸ ὀξυγόνον εἶναι μεμιγμένον μεθ' ἱκανῆς ποσότητος ἄζωτου, ὅπερ οὐδὲ ὅπως εἶναι δηλητήριον καὶ ἐπιπλαβοῦς ὡς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ἀλλὰ κωλύει μόνον προσφυῶς τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐκείνου ἐνέργειαν· ἀδυνατίζει μὲν καὶ περιστέλλει τὰς ἐπὶ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐνεργείας ἐκείνου καθὼς, π. χ. ἀραιούται δι' ὕδατος ὁ ἀκρατος οἶνος ἢ τὸ οἰνόπνευμα, βυθιάζει δὲ αὐτὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀσκήσιν ἡμερον καὶ ὁμοειδῆ τινα ἐπιβροχὴν ἐπὶ τὴν εὐεξίαν τοῦ σώματος.

Καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καίτοι εἰς ἐλάχιστον ποσὸν προσμεμιγμένον τῷ ἀέρι, ἐξασκεῖ ἄπειρον ἐπιβροχὴν ἐπὶ τὴν φυσικὴν οἰκονομίαν. Ἐκαστον πράσινον φύλλον τῶν ἀγρῶν ἢ τῶν δένδρων ἀπορροφᾷ τὸ ἀέριον τοῦτο ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐν ὅσῳ φέγγει ὁ ἥλιος. Εἶναι λοιπὸν ἐπίσης τόσον ἀπαραίτητον εἰς τὴν ζῶην τῶν φυτῶν, ὅσον τὸ ὀξυγόνον εἰς τὴν τῶν ζώων. Ἄν δὲ ἡ ἀτμοσφαίρα δὲν ἐμπεριεῖχεν ἀνθρακικὸν ὀξὺ, πᾶσα βλάστησις ἤθελε πύσει καὶ ἡ γῆ ἐντὸς ὀλίγου ἤθελε μεταβληθῆ εἰς νεκρὰν ἐρημον πρὸς τὰ ζῶα ὅμως τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ φέρεται ὡς δηλητήριον, ἂν εἰσπνευθῇ μεγάλη αὐτοῦ ποσότης.

Διὰ τοῦτο μάλιστα τὸ τῆ ἀτμοσφαίρας προσμιχθὲν ποσὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἶναι τόσῳ μικρόν· ἂν δὲ ἦτο μείζον, τὰ ζῶα ἄπαντα, ἔχοντα σῶμα οἶον τὸ νῦν, δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσπνεύσωσιν αὐτὸ ἄνευ μεγάλης βλάβης τῆς ὑγείας αὐτῶν. Τὸ περιεργότατον φυσικὸν πρᾶγμα ἀτμοσφαίρας ὑπερμέστου ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἶναι ἡ διαβόητος μνησθεῖσα ἡδη κοιλὰς τοῦ Θανάτου ἐν τῇ νήσῳ Ἰάβῃ, ἐνθα τὸ ἀέριον τοῦτο ἀναβλύζει ἐξ ἀπέριων ἀοράτων χασμάτων. Αὐτόπτης τις περιγράφει αὐτὴν ὡς ἐξῆς· «Παραλαβόντες κύνας τινὰς καὶ ὄρνιθας ὅπως χρησιμεύσωσιν ἡμῖν εἰς πειράματα ἐν τῇ διαβόητῳ κοιλιάδι, εἰς ὀλίγων τινῶν βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κοιλιάδος ἠσθάνθημεν αἴφνης σφοδρὰν, δυσάρεστον καὶ πνιγηρὰν δυσωδίαν, ἧτις ὅμως ἐξέλιπεν ἀφοῦ ἐφθά-

σαμεν πλησίον τῶν ὀρίων αὐτῆς. Ἡ κοιλὰς ἔχει ὡς ἐγγιστα 1/4 τῆς ὥρας περιφέρειαν, εἶναι ὡσειδῆς καὶ ἴσως κατὰ 10—12 μέτρα βαθεῖα. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὅλως ὀμαλόν. Οὐδὲν ἐμφαίνον ἔχονος βλαστήσεως, ἀλλὰ τῆδε κἀκεῖσε διεσπαρμένοι εὐρίσκονται μεγάλοι λίθοι καὶ μεταξὺ αὐτῶν σκελετοὶ ἀνθρώπων, τίγρεων, κάπρων, ἐλάφων, ταῶν καὶ διαφόρων ἄλλων πτηνῶν· οὐδεὶς ἀτμὸς φαίνεται ἀναθρώσκων, οὐδεμία ὀπῆ εἰς τὸ ἔδαφος, ὅπερ εἶναι σκληρὸν καὶ ἀμυῶδες. — Προϋτάθη νὰ καταβῶμεν, ἀλλὰ τὸ ἔργον δὲν ἦτον ἀπηλλαγμένον δυσκολιῶν, διότι ἐν μόνον σφαλερὸν βῆμα ἤθελεν ἐπιφέρει βέβαιον θάνατον. Ἰπὲρ τὰ 6 μέτρα ἀνωτέρω τοῦ ἐδάφους δὲν ἐτολήταμεν νὰ προβῶμεν· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οὐδεμίαν ἠσθάνθημεν δύσπνοιαν, εἰμὴ μόνον ὀξείαν τινὰ καὶ δυσάρεστον δυσωδίαν. Εἶτα δὲ προσδέσαντες κῦνα εἰς δοκὴν μῆκους 6 μέτρων κατεβιάσαμεν αὐτὸν. Μετὰ παρέλευσιν 14 δευτερολέπτων ἡδη ἔπεσε πλαγίως, πᾶσα κίνησις τῶν μελῶν αὐτοῦ ἔπαυσεν, ἀνέπνεε δὲ ἔτι ἐπὶ 18 λεπτά. Μετὰ ταῦτα κατεβιάσαμεν ἕτερον κῦνα, ὅστις φθάσας πλησίον τοῦ πρώτου, ἐξαίφνης ἔμεινεν ὅλως ἀκίνητος· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν 10 λεπτῶν καὶ οὗτος ἔπεσε χωρὶς ν' ἀσπαίρη. Αἱ δὲ ὄρνιθες καταβιασθεῖσαι ἐνεκρόθησαν πρὶν φθάσωσιν εἰς τὸ ἔδαφος. Κατ' εὐθεῖαν ἀντικρὸν ἡμῶν, πλησίον ὀγκώδους λίθου ἐκείνο ὀλόκληρος σκελετὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἀπέθανε πλαγίως κείμενος, τὸν δεξιὸν βραχίονα ὑπὸ τὴν κεφαλὴν ἔχων. Ὁ δὲ καιρὸς εἶχε λευκάνει τὰ ὄστα αὐτοῦ, ὥστε ἐλαμπον ὡς τὰ τοῦ ἐλέφαντος.»

Ἰπάρχουσι δὲ πολλοὶ τοιοῦτοι τόποι, ἐν οἷς τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἀναβλύζει ἐκ τοῦ ἐδάφους, οἷον ἐν Πυρμοντίῳ τῆς Γερμανίας· τοιοῦτο εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον Σπήλαιον τοῦ Κυνοῦ παρὰ τὴν Νεάπολιν. Ἀλλ' ἡ ἐν αὐτοῖς ἐξάτμισις σπανίως εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἦναι ἐπαισθητὴ εἰς ὕψος ὀλίγων τινῶν ποδῶν· ὅθεν εἶναι ἐπικίνδυνον διὰ μικρότερα μόνον ζῶα.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΑΣ.

(Συνέχ. ἴδε φολιάδ. 360—368.)

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πῶς βελτιοῦται τοῦ χειρῶνακτος ἡ τέχνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Καλὴ διαγωγή.

Εὐκολώτατον νὰ διάγῃ καλῶς ὁ νέος χειρῶνας. — Ἡ

άτοπος συστολή εμποδίζει την καλήν διαγωγήν. — Φευκταία τιοαύτη συστολή. — Έκλογή φίλων και συντρόφων — Η θρησκεία, βάσις και εγγύησις τῆς καλῆς διαγωγῆς.

Ευκολώτατον νὰ διάγη καλῶς ὁ νέος χειρώναξ.

Άφου εἶδομεν ποῖα τὰ κυριώτερα ἐμπόδια τῆς εὐτυχίας τοῦ χειρώνακτος, καὶ τί πράττων θέλει καταβάλει αὐτά, ἄς ἐξετάσωμεν καὶ διὰ τίνων τρόπων θέλει καταστήσει ἑαυτὸν εὐτυχῆ.

Πρώτιστος τῶν τρόπων τούτων εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ καλὴ διαγωγή, ἥτοι ἡ μετὰ συνέσεως διαρκῆς ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος. Ἐκπλήρωσιν δὲ καθήκοντος ἐννοοῦμεν πρῶτον μὲν τὴν ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ, εἶτα δὲ τὴν διάκρισιν τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ, τὴν πρὸς αὐτὸ ἀδιάκοπον κλίσιν καὶ τὴν δύναμιν εἰς κατόρθωσιν αὐτοῦ.

Καὶ μὴ νομίση ὁ χειρώναξ ὅτι εἶναι πρᾶγμα δυσκατόρθωτον ἡ καλὴ διαγωγή.

Ποῖα εἰσὶ κυρίως τὰ αἰτία ἕνεκα τῶν ὁποίων παρεκτρέπονται οἱ νέοι τῆς εὐθείας ὁδοῦ; Ἡ κτήσις χρημάτων, ἡ εὐκολία περὶ τὴν δαπάνην καὶ ἡ ἰδέα ὅτι θέλουσιν ἔχει περιουσίαν τινά. Εὐτυχῶς ὅμως τὰ αἰτία ταῦτα τῆς ἠθικῆς διαστροφῆς δὲν ὑπάρχουσι διὰ τοὺς χειρώνακτας· διότι καὶ χρημάτων στεροῦνται, καὶ περιουσίαν δὲν ἔχουσι πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ τὸν καιρὸν δὲν δύνανται νὰ καταναλίσκωσιν ἐπὶ ματαίῳ· ἔχοντες δὲ ἀνάγκην τὴν μὲν ἡμέραν νὰ ἐργάζωνται τὴν δὲ νύκτα ν' ἀναπαύωνται ἀπὸ τῶν κόπων, δὲν εὐκαιροῦσιν ὅπως ἐκείνοι καὶ ἐπομένως δὲν παρεκτρέπονται.

Οὕτω πως διάγοντες οἱ χειρώνακτες θέλουσιν ἐξασφαλίσαι τὴν εὐτυχιάν ὅλης αὐτῶν τῆς ζωῆς. Ἡ καλὴ διαγωγή τοῦ ἐργαζομένου ἐλκεῖ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων· διατηρεῖ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἡσυχον καὶ τὸ σῶμα εὐδιάθετον πρὸς τὸν κόπον· προμηθεύει αὐτῷ ἐργασίαν καὶ καλὸν μισθὸν καὶ ἐξασφαλίζει τὸ μέλλον. Ἄνευ ὅμως καλῆς διαγωγῆς στερεῖται πάντων τούτων, καὶ ἐπὶ τέλους καταντᾷ εἰς ἀνωφελῆ μεταμέλειαν. Ἐντεῦθεν γίνεται φανερόν ὅτι οὐ μόνον χρέος, ἀλλὰ καὶ συμφέρον εἶναι ἡ καλὴ διαγωγή· διότι καλῶς διάγων ὁ χειρώναξ καὶ τιμᾷται καὶ κερδαίνει.

Ἡ ἀτοπος συστολή εμποδίζει τὴν καλὴν διαγωγήν.

Ἀλλὰ πῶς τόσοι νέοι χειρώνακτες παρεκτρέπονται καὶ μὴ θέλοντες εἰς παραλυσίας καὶ ἀταξίας; Παρεκτρέπονται ἐξ ἀδυναμίας χαρακτῆρος, ἐξ ἀτόπου συστολῆς. Ὅτε κατὰ πρῶτον παρακινουῦνται ὑπὸ τῶν ὁμοτέχων αὐτῶν, τῶν ἀγαπώντων τὰς παρεκτροπὰς, νὰ μιμηθῶσιν αὐτοὺς, ἀνθίστανται· ἐπειδὴ δὲ τότε ἐκείνοι γελοῖον εἰρωνικῶς, καὶ χλευάζουσι

τοὺς ἀποποιουμένους, καὶ καταφρονοῦσιν αὐτοὺς, οὗτοι ἐντρέπομενοι, ἐντρέπομενοι δηλαδὴ ὅτι ἔχουσι φρόνησιν καὶ καλὰ αἰσθήματα, ἐνδίδουσιν ἐπὶ τέλους.

Ἄνεζηγητος εἶναι τῶντι ἡ ἰσχύς διὰ τῆς ὁποίας καθυποτάσσουσιν εἰς τὰς ὀρέξεις αὐτῶν καὶ τοὺς ἐντιμοτάτους τῶν νέων, ἄνθρωποι μεταχειριζόμενοι ἐπὶ τούτῳ τὴν εἰρωνείαν καὶ τὴν χλεύην· γίνονται ἐπίφοβοι. Ἴδου διὰ τί παρεκτρέπονται τόσοι ἀξιόλογοι νέοι· ἡ ἀτοπος ἐντροπὴ παρακινεῖ αὐτοὺς νὰ παραδίδωνται αἰχμάλωτοι εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ παρασύρῳσιν αὐτοὺς. Δὲν φκντάζεσθε δὲ πόσον οἱ κακοῦθεις καὶ ἄσωτοι αὐτοὶ ἀγωνίζονται νὰ αὐξήσωσι τὰς φάλαγγας αὐτῶν· διότι νομίζουσι ὅτι ὅσα πλείονας συντρόφους ἔχουσι, τόσα συγκαταβατικώτεροι γίνονται πρὸς αὐτοὺς· οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅτι εὐκολώτερον φέρουσι τὸ βᾶρος τῆς καταφρονήσεως ὡς μεριζόμενον εἰς πολλοὺς.

Ἴσως νέος τις ἀναγινώσκων ταῦτα ἀναφωνήσῃ « Ἀληθινὰ ὅσα λέγεις· πλὴν τί νὰ κάμω; Ἄν δὲν μιμηθῶ τοὺς ἄλλους νέους, ἂν δὲν δοθῶ εἰς ἀταξίας καὶ παραλυσίας ὅπως καὶ αὐτοὶ, θὰ μὲ περιγελάσωσι, θὰ μὲ κατηγορήσωσιν ὡς κακὸν σύντροπον, θὰ μὲ ἐνομάσωσιν ὑποκριτὴν, ὑπερήφανον. Διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ δώσω ἀφορμὴν εἰς τὴν κακολογίαν· προτιμῶ νὰ κάμω ὅ,τι καὶ αὐτοί. »

Φευκταία τιοαύτη συστολή.

Ἐννοῶ τὴν δύσκολον θέσιν τοῦ λέγοντος ταῦτα νέου· παρακαλῶ ὅμως αὐτὸν νὰ φέρῃ εἰς τὸν νοῦν τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα ὅσα θὰ λυπήσωσιν ἀφεύκτως αὐτὸν ἐὰν παρασυρθῇ ὑπὸ τῶν ἀτάκτων. Προτιμότερον ἄρα νὰ προτάξῃ εὐθύς ἀμέσως ὅλην αὐτοῦ τὴν ἠθικὴν δύναμιν, ὅπως ἀποβάλῃ αὐτοῦ. Διότι, ἄς μὴ ἀμφιβάλλῃ, ἐὰν συστελλόμενος παρακολουθήσῃ αὐτοὺς, ὁ ἀποκτήσῃ ἐλευθερίας ἐξείας, τὰς ὁποίας καὶ ἂν ἐννοήσῃ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ νικήσῃ ἐπὶ τέλους, καὶ ἀπὸ παρεκτροπῆς εἰς παρεκτροπὴν θὰ καταντῆσῃ εἰς τὴν οἰκτράν θέσιν, τὴν ὁποίαν περιέγραψα ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ.

Ἐὰν σήμερον δυσκολεῖται νὰ ὑποφέρῃ τὰ σκώμματα, εἰς τὰ ὁποία δίδει ἀφορμὴν ἡ τιμίαι αὐτοῦ διαγωγή, θέλει τάχα ὑποφέρει εὐκολώτερον μετὰ καιρὸν τὴν τύψιν τῆς ἰδίας συνειδήσεως καὶ τὴν καταφρόνησιν τῶν ἄλλων; Πολλάκις διαβαίνων τοὺς δρόμους ὁ ἀκούσῃ λέγοντας κατόπιν αὐτοῦ « Ὅθ' ἐγένετο ἀξιόλογος τεχνίτης ἂν ἤθελε· διότι εἶχε καὶ ἐπιτηδειότητα καὶ νοῦν καὶ ὑγείαν· κατὰ δυστυχίαν ὅμως αἱ κακαὶ συναναστροφῆς διέστρεψαν αὐτόν. »

Μυριάκις λοιπὸν προτιμότερον νὰ καταφρονήσῃς σήμερον ὅτε εἶσαι νέος, φίλτατε χειρώναξ, τοὺς σαρκασμοὺς καὶ τὰ μειδιάματα τῶν ἀνοήτων καὶ ἀ-

σώτων, παρὰ ν' ἀκούῃς ὅταν γηράσῃς τὰς κατακρίσεις τῶν τιμίων. Ἀποκρούων τὴν ἀτοπον συστολήν, ἐξασφαλίζεις τὴν τε ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἀξίαν σου ἐφ' ὅλης σου τῆς ζωῆς. Δὲν εἶναι ἀληθῶς ἐντροπὴ νὰ μὴ ἐπιμένῃς εἰς τὴν θέλησίν σου, ὅταν ἡ θέλησις αὕτη εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὸ καθήκον; Δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ ἐρυθριᾷς δι' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔπρεπεν εἰς ἐναντίαν νὰ καυχᾷσαι; Δὲν εἶναι αἰσχος νὰ παραμελῆς καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς φίλους καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγον, χάριν ἀχρείων τινῶν συντρόφων οἵτινες, ἔσο βέβαιος, σὲ καταφρονοῦσιν ἐνδομύχως; Ἐὰν καταφρονήσῃς τὰς προτροπὰς αὐτῶν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι προϊόντος τοῦ χρόνου, ὅστις δὲν διορθοῖ μὲν πάντοτε τὰς κακὰς ἐξεις, φέρει ὅμως εἰς μεταμέλειαν, θὰ εἴπωσι, συγκρίνοντες τὴν κακὴν αὐτῶν στάσιν πρὸς τὴν σὴν· « Ἄ, πόσον εἶχε δίκαιον! ἂν καὶ ἡμεῖς ἤμεθα φρόνιμοι ὡς αὐτός, σήμερον καὶ τρόπους τοῦ ζῆν θὰ εἴχομεν, καὶ τῆς περιφρονήσεως τῶν τιμίων δὲν θὰ ἐγινόμεθα ἄξιοι! »

Ὁ νέος λοιπὸν, ὁ αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην νὰ ζήσῃ ἐντίμως καὶ νὰ κερδήσῃ, πρέπει νὰ εἶναι σταθερός, ἀνένδοτος, νὰ μὴ καταδέχεται νὰ παρασύρωσιν αὐτὸν ἄλλοι· νὰ ἔχη χαρακτῆρα, ὡς πρέπει νὰ ἔχουσι πάντες οἱ τίμιοι νέοι. Πολλοὶ τούτων ἔχουσι τὴν γενναιότητα νὰ πέσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὸ πῦρ ὅπως σώσωσιν ἄνθρωπον κινδυνεύοντα, καὶ δὲν ἔχουσι τὴν γενναιότητα νὰ σώσωσιν τὴν τιμὴν καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν εὐημερίαν!

Ἐκλογή φίλων καὶ συντρόφων.

Ἐὰν ὅμως ὁ νέος ἐφρόντισεν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐκλέξῃ φίλους καὶ συντρόφους τιμίους καὶ χρηστῶς, ἡ δὲν θὰ εὐρεθῇ εἰς ἀνάγκην νὰ παλαίσῃ πρὸς ἐλευθερίας προτροπὰς, ἡ ἂν εὐρεθῇ ἡ πάλῃ θὰ εἶναι μικρά. Μακάριος λοιπὸν, τρισμακάριστος μάλιστα, ὅστις ἐκλέγει μετὰ προσοχῆς τοὺς φίλους αὐτοῦ! Ὅταν πολλοὶ νέοι, ἔχοντες εὐγενεῖς κλίσεις, παρευρίσκονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ, εὐγενῆ εἰσὶ καὶ τὰ αἰσθήματα, εὐγενῆ καὶ τὰ φρονήματα τὰ ὁποία κοινοποιοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Τότε καὶ τὰς τραχύτητας τοῦ δρόμου διαβαίνουσιν εὐκολώτερον, καὶ ἐνθαρρύνει ὁ εἰς τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος, καὶ ἐναντίον τι ἂν συμβῇ ὑπομένουσιν αὐτὸ καρτερικῶς· διότι ἡ φιλία δὲν εἶναι ἀπλῆ εὐχαρίστησις, ἀλλὰ καὶ παρηγορία καὶ στήριγμα. Ἐχε δὲ πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι ὁ προτρέπων σε εἰς κακὴν διαγωγήν γίνεται μὲν σύντροφός σου, οὐδέποτε ὅμως φίλος σου. Διότι ἂν ἦτο φίλος σου, ἤθελε φροντίσει μάλλον νὰ σὲ ἀποτρέψῃ τοῦ νὰ μιμηθῆς αὐτόν· καὶ ἀντὶ νὰ σὲ εἴπῃ· « Μιμήθητι τὸ παράδειγμα μου, » θὰ σοὶ ἔλεγε· « Ἴδὲ τὴν δυστυχίαν μου καὶ

προφυλάχθητι. » Τιοαύτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ φιλία, ἡ συνδέουσα δύο καρδίας, καὶ ὑπάρχουσα διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν.

Ἡ θρησκεία βάσις καὶ εγγύησις τῆς καλῆς διαγωγῆς.

Άφου λοιπὸν ἀποφυγόντες οἱ νέοι χειρώνακτες τὴν ἀτοπον συστολήν, ἀπέκρουσαν τὰς κακὰς συμβουλὰς καὶ ἐσώθησαν διὰ τῶν παραινέσεων τῆς ἀληθοῦς φιλίας, ἄς ἐρωτήσωσι τὴν συνειδήσιν αὐτῶν τί πρέπει νὰ πράξωσιν ὅπως ἐμμείνωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς καλῆς διαγωγῆς, ἥτις εἶναι ἡ μόνη εὐθεῖα. Ἡ δὲ συνειδήσις θέλει ἀποκριθῆ ταῦτα·

« Ἐπὶ τῆς παιδικῆς σου ηλικίας σοὶ εἶπον ὅ,τι σήμερον μ' ἐρωτᾷς. Ἐρώτησον σεαυτόν· τί εἶσαι; Δὲν εἶσαι ἄνθρωπος πλασθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ προορισθεὶς εἰς τὴν δοκιμασίαν τῆς παρούσης ζωῆς ὅπως φθάσῃς εἰς ἄλλην καλλιωτέραν; Ὁ Θεὸς λοιπὸν θὰ σοὶ δώσῃ δύναμιν ὅπως διατρέξῃς τὸ ἀκανθώδες στάδιον τοῦ προσκαίρου τούτου κόσμου. Μὴ μακρύνεσαι ἄρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει μακρυνθῆ ἀπὸ σοῦ. Ἐχε πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς σου τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι πάνταχοῦ παρὼν καὶ πληροὶ τὰ πάντα, καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἰσχύεις νὰ ἐννοήσῃς, οὔτε τὰ πρὸ τῆς ζωῆς, οὔτε τὰ ἐπὶ τῆς ζωῆς, οὔτε τὰ μετ' αὐτῆν. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ πλάστης σου, ὁ προστάτης σου, ὁ δικαστὴς τῶν πράξεών σου καὶ ὁ ἀνταμείβων τὴν ἀρετὴν σου. »

Ναί, μὴ ἀμφίβαλλε, φίλε χειρώναξ, ὅτι ὁ ἰσχυρότερος φύλαξ κατὰ τῶν παρεκτροπῶν τῆς νεότητος εἶναι ἡ θρησκεία. Ὅταν ἡ ψυχὴ ἔχη βαθέως ἐγκεχαρμημένον τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα, τότε καὶ ὁ νοῦς ἔχει ἀγαθὰ φρονήματα, τὰ δὲ ἀγαθὰ φρονήματα μεταβάλλονται εἰς ἀγαθὰς πράξεις. Ἡ θρησκεία διδάσκει τὸν χειρώνακτα νὰ ἐπιιδεῖται καρτερικῶς εἰς τὴν ἐργασίαν, ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ τιμᾷ αὐτήν. Αὕτη δίδει ὡς αἰώνιον παράδειγμα ἐκείνον ὅστις, ἀφιερῶσας μέγα μέρος τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ζωῆς εἰς ἐργασίαν, ἐξηγίασε καὶ οὕτως εἶπεν ἀπεθέωσεν αὐτήν.

Ἡ θρησκεία παρηγορεῖ τὸν ἐργάτην ἐν καιρῷ δυστυχῶν, καὶ προφυλάττει αὐτὸν ἀπὸ παρεκτροπῶν· ἐξ αὐτῆς μανθάνει ὅτι ἐὰν δὲν ἔχη πλοῦτη, ἔχει ὅμως ἀληθινὸν πλοῦτον, τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν αὐτάρκειαν.

Ἡ θρησκεία διατηρεῖ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐργάτου. Οἱ υἱοὶ τιμῶσι τὰς λευκάς τρίχας τοῦ πατρὸς, καὶ αἱ θυγατέρες εὐφραίνουσιν αὐτόν.

Βεβαιώθητι, φίλε χειρώναξ, ὅτι ἐσάκις ὑπάγῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν θέλεις ἐξέλθῃ καλλιώτερος. Ὅθ' ἀβελτιωθῇ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς σου.

Αἱ δικονομικαὶ δυνάμεις ἐκείνου ὅστις καταγίνε-
ται ἀδικόπως εἰς ἕν καὶ μόνον πρᾶγμα, ἐξασθε-
νοῦσιν ἐξ ἀνάγκης. Ὁ χειρώναξ μάλιστα, ὡς δαπα-
νῶν ὅλας αὐτοῦ τὰς ὥρας εἰς ἐργασίαν, καταντᾶ
νὰ γίνῃ ὅμοιος πρὸς τὰ ἐργαλεῖα τὰ ὅποια μετα-
χειρίζεται· ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ θὰ ἀπεκτινοῦτο ἂν
δὲν ἐξωγοῦναιτο εὐτυχῶς ὑπὸ τῶν αἰώνιων ἀλη-
θειῶν τῆς θρησκείας. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη πᾶσα νὰ
μὴ παραμελῆ τὴν ἐκκλησίαν. Ἔστω δὲ βέβαιος ὅτι
ἐκεῖ θέλει εὐρίσκει καὶ δύνάμιν καὶ θάρρος καὶ πα-
ραμυθίαν καὶ ἐνίσχυσιν, ὅπως πράττῃ τὸ καλὸν καὶ
ἀποφεύγῃ τὸ κακόν.

Ἡ ἐκκλησία διδάσκει καὶ τὴν σύζυγον νὰ τιμᾶ
αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα νὰ ὦσιν εὐπειθῆ.

Ἀπερχόμενος τὸ πρῶτ' εἰς τὸ ἔργον σου, φίλε χει-
ρώναξ, εἰσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, σφραγίσου διὰ
τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ καὶ εἰπὲ τὸ *Πάτερ ἡμῶν*.
Καὶ ὁ Θεὸς τὸν ὅποιον ἐπικαλεῖσαι θέλει εὐλογῆσαι
τὰ ἔργα σου. Τὰς δὲ Κυριακὰς φρόντιζε νὰ παρί-
στασαι εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν· νὰ ἴστασαι ὅμως
μετ' εὐλαθείας, χωρὶς νὰ ὀμιλῆς μετ' ἄλλων, χωρὶς
νὰ στρέφῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὰ ἐπίγεια· ἀλλὰ νὰ
ἦσαι προσηλωμένος εἰς τὸν Θεόν, καὶ ν' ἀκούῃς τὰ
ἱερά λόγια μετὰ προσοχῆς καὶ κατανύξεως. Ἐχε δὲ
ἀείποτε κατὰ νοῦν τὸ « ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς
Θεὸν ἀναπαύεσθαι. »

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Τῇ Διευθύνσει τῆς Παρθώρας.

Ἀνασκλεῦον πρὸ μικροῦ τὰ ἐκ τῶν ἀναγνώσεών
μου ἐκάστοτε λαμβανόμενα ἀποσημειώματα, εὗρον
ἐν αὐτοῖς καὶ τινὰ σημειωθέντα μοι ἐν καιρῷ εἰς
διόρθωσιν παλαιοῦ τινος ἐπιτομίου ἐπιγράμματος
ἐκδοθέντος ἐν τῇ Παρθώρᾳ τῷ 1863 [τόμ. ΙΔ.
σελ. 436], κατὰ τὸ παρὰ τοῦ ἄλλοτε ἐν Προύσῃ
τῆς Βιθυνίας προξένου τῆς Ἑλλάδος Κ. Φοίβου λη-
φθὲν ἀπόγραφον ἐκ τῆς ἐν τῷ ναῶ τῆς ἱερᾶς μονῆς
τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου, τῆς κατὰ τὸ χωρίον Κουρσου-
λοῦ (Ἐλεγκῶν) ἀποκειμένης πλακός. Τὰς σημειώ-
σεις ταύτας ἐν τοιοῦτῳ συμπεφυρμένῳ φορυτῷ, καὶ
μονονοῦχί ἐπιλεησμένας, ἐκκαθάρας καὶ συμπλη-
ρώσας, πέμπω ὑμῖν πρὸς δημοσίευσιν, εἴ γε φωτὸς
ἀξίας κρίνεται αὐτάς. Ἀλλὰ δέον με παραθέσθαι πρῶ-
τον ἐνταῦθα αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα, ὡς ἔχει ἐκδεδομέ-
νον, εἰθ' οὕτω δὲ καὶ τὰς διορθώσεις ὑποδείξειαι.

Ἐνταῦθα κεῖται πορφυροβλάστος κλάδος·
κομνηνοφῶς ἀρετῶν πασῶν τύπος·
κοντοσταυλος Ἀνδρόνικος γεννάδας·
καὶ λοῖσθον Ἀντώνιον ἐν μονοτρόποις·

Δουκὸς μεγάλου τοῦ Μυριαριστέως·
ὡδὴν ἐκσφράγισμα πατρομητρόθεν·
μυριονίκων πρὸ γενῶν βασιλέων·
οἱ γοῦν ὀρῶντες τὴν σορὸν τοῦ κειμένου·
εὐχεσθε τούτῳ πρὸς ψυχῆς σωτηρίαν·
τὴν δωδεκάτην εὗρεν Ἰνδικτιῶνος τέλος·
τὴν εἰκάδα τρίτην τε Φεβρουαρίου·
ἐτῶν τρεχούσης ἐξάκις χιλιάδος·
ἐπτακοσίων καὶ δέκα σὺν ἐπτάδι·

Στίχ. 2. Ἄντι τοῦ Κομνηνοφῶς, ἀναγνωστέον
Κομνηνοφῶτος· διότι ὁ ἐν τῷ πανομοιοτύπῳ ἄνωθεν
τοῦ Γ φερόμενος χαρακτήρ οὐκ ἔστι C, ἀλλὰ ση-
μεῖον συμπτύξεως σημαίνει τὴν συλλαβὴν TOC.
Οὕτω δὲ καὶ τὸ χλίνον τοῦ μέτρου ἀναπληροῦται.

Στίχ. 3. Τὸ ἐν τῷ πανομοιοτύπῳ συνεπτυγμένον
KONTOYN, μετὰ καὶ τοῦ ἄνωθεν τοῦ N σημείου
τῆς συμπτύξεως, ἀναγνωστέον οὐχὶ Κοιτόσταν.λος,
ἀλλὰ Κοιτοστέφανος, ὅπερ ἔστι τοῦ γένους τοῦ
Ἀνδρόνικου τὸ ἐπώνυμον, ὡς δεῖξω παρακατιῶν. Οὕ-
τω δὲ γίνεται ἄρτιον καὶ τοῦ στίχου τὸ μέτρον.

Στίχ. 4. Τὸ μὲν Λοῖσθον ἐπιβήρηματικῶς ἐξενή-
νεκται, καταχρηστικώτερον ὅμως, εἰς οὐδέτερον
τύπον τραπέντος τοῦ ἀρσενικοῦ ἢ μᾶλλον ποιητικῆ
ἀδεία (τὸ τοῦ λόγου), πρὸς καταρτισμὸν τοῦ μέ-
τρου· τὸ δὲ Ἀντώνιον ἀναγνωστέον κατ' ἐνομαστι-
κὴν Ἀντώνιος, τοῦτο μὲν, ὅτι εἰώθησαν οἱ παλαιοὶ
ἀντιγραφεῖς τὴν εἰς OS καθαράν συλλαβὴν συμπτύσ-
σοντες σημαίνειν διὰ μόνου τοῦ O μικροῦ, τιθεμέ-
νου ἄνωθεν τοῦ ληκτικοῦ χαρακτήρος τῆς παραλη-
γούσης, τοῦτο δὲ, ὅτι τοιαύτην πτώσιν ἢ σύνταξις
ἀπαιτεῖ. Ὁ δὲ νοῦς ἔστιν, ὅτι ὁ κείμενος ὀνομάζετο
μὲν κατὰ κόσμον Ἀνδρόνικος, τελευταῖον δὲ τὴν μο-
ναρχικὴν ἐπανελόμενος πολιτείαν Ἀντώνιος μετωνό-
μαστο.

Στίχ. 6. Ἄντι υἱῶν ἀναγνωστέον υἱωνός, τοῦτο
σημαίνοντος τοῦ ἐν τῷ πανομοιοτύπῳ ΥΙΩΝ, τοῦ-
το δ' ἀπαιτοῦντος καὶ τοῦ νοῦ τοῦ Ἐπιγράμματος,
ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ μέτρου τοῦ στίχου. Καὶ ἦν λοιπὸν
ὁ Ἀνδρόνικος οὗτος ὁμώνυμος ἕκγονος Ἀνδρόνικου
ἐκείνου τοῦ Κοντοστεφάνου, τοῦ μεγάλου δουκὸς
καὶ ὄντος μυριακὸς ἀριστεύσαντος (ἐπιθετικῶς γὰρ
καὶ οὐχὶ κυριωνύμως κεῖται ἐνταῦθα τὸ μυριαρι-
στέως) ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, οὗ καὶ ἀνεψιὸς
ἐξ ἀδελφῆς ἐτύγχανεν ὢν. Τὸ δὲ γένος αὐτοῦ ἦν
τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ
οὔ παρήχθησαν ἄνδρες ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις ἀξιώμασι
τῆς πολιτείας διαπρέψαντες. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπαν-
τῶμεν ἀνόνομόν τινα Κοιτοστέφανον, τῶν δυτικῶν
ταγμάτων δομέστικον (ἀρχηγόν) χρηματίσαντα ἐπὶ
Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου καὶ Κωνσταντίνου
(τῷ 975) [Ζωναρ. σελ. 249 Paris.]. Μετὰ δὲ
τοῦτον εὐρίσκομεν Ἰσαάκιον Κοιτοστέφανον μέγαρον

δοῦκα τοῦ στόλου ἢ θαλασσοκράτορα χρηματίσαν-
τα ἐν τῷ κατὰ τοῦ Βασιμούνδου πολέμῳ Ἀλεξίου
τοῦ μεγάλου [Ἄν. Κομν. Ἀλεξάνδ. σελ. 365, 368,
376, 305—396. Paris.]. Τρίτον γινώσκωμεν
Στέφανον Κοιτοστέφανον τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμ-
βρόν Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, μέγαρον δοῦκα τοῦ στό-
λου χρηματίσαντα καὶ τοῦτον ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κο-
μνηνοῦ, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰωάννου [Νικητ.
Χων. εἰς Μαν. σελ. 52. Paris.]. Τούτου υἱὸς ἦν ὁ
κλειζόμενος Ἀνδρόνικος Κοιτοστέφανος, ὁ πάπ-
πος δηλονότι τοῦ εἰς ἕν πεποιήται τὸ ἐπιτύμβιον,
μέγαρος δούξ καὶ στρατηγὸς αυτοκράτωρ χρηματίσας
ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ πολλὰς κατὰ τῶν
Οὐνῶν, Αἰγυπτίων, Ἐνετῶν, τοῦ τῆς Ἀντιοχείας
δουκὸς Ραϊμούνδου καὶ ἄλλων νίκας ἀράμενος, περὶ
ῶν πολλὸς τοῖς ἱστοριογράφοις λόγος [Κίνναμ. Δ.
θ, Γ, ζ.—Χων. εἰς Μαν. σελ. 36, 98 ἐφ. 105,
114, καὶ εἰς Ἀλέξ. υἱὸν Μαν. σελ. 460]. Ἀμφίβολον
ἔμως ἔστιν ἂν εἰς τὸ γένος τῶν προσηρμένων, δηλα-
δὴ τοῦ ἀνωμόμου ἢ καὶ τοῦ Ἰσαακίου, ἀνάγονται
οἱ νεώτεροι οὗτοι Κοντοστέφανοι. Εἰ γὰρ, κατὰ Κίν-
ναμον, τὸν τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου γαμβρόν Στέ-
φανον « Κοιτοστέφανον σμικρολογούμενον ἐκά-
λουρον (βραχὺς γὰρ τὴν ἡλικίαν ἦν) » [Βιβλ. Γ.
δ'], ἔπεισιν ἄρα εἰκάζειν τοῦτον γεγονέναι γενάρχη
τῶν νεωτέρων Κοντοστεφάνων.

Στίχ. 7. Ἄντι Προδ γενῶν, ἀναγνωστέον Προ-
γόνων. Ὁ νοῦς γὰρ ἔστιν, ὅτι ὁ κείμενος Ἀνδρόνικος
πατρομητρόθεν ἦν ἐκσφράγισμα προγόνων βασιλέων
μυριονίκων, οἳ οἱ περ ὄντως ὑπῆρξαν Ἀλέξιος, Ἰωάν-
νης καὶ Μανουὴλ οἱ Κομνηνοί.

Στίχ. 10 Ἄντι Ἰνδικτιῶνος, ἀναγνωστέον Ἰνδι-
κτιῶνα:

Κατὰ ταῦτα ἄρα τὸ ἐπίγραμμα ἔχει οὕτως:

Ἐνταῦθα κεῖται πορφυροβλάστος κλάδος,
Κομνηνοφῶτος ἀρετῶν πασῶν τύπος,
Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος γεννάδας,
Καὶ λοῖσθον Ἀντώνιος ἐν μονοτρόποις·
Δουκὸς μεγάλου τοῦ μυριαριστέως
Υἱωνός· ἐκσφράγισμα πατρομητρόθεν
Μυριονίκων προγόνων βασιλέων.
Οἱ γοῦν ὀρῶντες τὴν σορὸν τοῦ κειμένου,
Εὐχεσθε τούτῳ πρὸς ψυχῆς σωτηρίαν·
Τὴν δωδεκάτην εὗρεν Ἰνδικτιῶνα τέλος,
Τὴν εἰκάδα τρίτην τε Φεβρουαρίου,
Ἐτῶν τρεχούσης ἐξάκις χιλιάδος·
Ἐπτακοσίων καὶ δέκα σὺν ἐπτάδι.

Καὶ τοῦτο δ' ὡς ἐκ περισσοῦ προστεθείσθαι μοι,
ὅτι καὶ ἑτέρα μὴ ὑπῆρχεν ἐν τοῖς Ἐλεγκμοῖς, ἐπ'
ὀνόματι τῆς Θεοτόκου τιμωμένη, ἥς τὸ *Τυπικόν*
σώζεται ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς Πατριάρχης βι-
θλιοθήκης, τεταγμένον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἀναγραφῇ

ὑπ' ἀριθ. ΣΞΕ'. Μεταφέρω δ' ἐνταῦθα ὅτι μοι περὶ
τοῦ χειρογράφου τούτου ἐκεῖ γέγραπται:

« Τεῦχος εἰς ὄγδοον συγκείμενον ἐκ φύλλων 74,
γεγραμμένον δὲ καλῶς καὶ ἐπιμελῶς 4462 ἔτει.
Φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην:—*Τυπικόν τῆς σεβα-
σμίας μοῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Ἁλίου
Βωμῶν, ἧτοι τῶν Ἐλεγκμῶν, τῆς διακειμένης μὲν
ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀνατολῆς, ἐν τῷ θέματι Ὀψι-
κίου, ὑπὸ τὴν ἐνορίαν τοῦ Καταβολίου, τῆς ὑπὸ τὴν
ἐξουσίαν οὔσης πρότερον τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης
Ἐκκλησίας, ἐλευθερωθείσης δὲ δι' Ἰππομνήματος
πατριαρχικοῦ, τοῦ καὶ ἐπικυρωθέντος ὀπισθεν διὰ
τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρὸς καὶ τῆς κηρίτης
βούλλης· ἐκτεθὲν κατὰ θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν ἐμοῦ
τοῦ καὶ ἐλευθερώσαντος αὐτὴν Νικηφόρου τοῦ γε-
ρονότου Μυστικοῦ, ἐπὶ βασιλείας τοῦ εὐσεβεστά-
του, καὶ εὐχεστῆτος, καὶ ἀνδρικοτάτου, καὶ ἐκ
Θεοῦ ἐστεμμένου πορφυρογενεοῦς αυτοκράτορος
κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ· γέρον ὑποτέπω-
σιν τῆς διαγωγῆς τῶν ἐν αὐτῇ μελλόντων διάγειν
μοραχῶν, καὶ παντοῖαν ἄλλην διαγωγὴν καὶ κα-
τάστασιν, ὥστε κατ' αὐτὸ διακυβεῖσθαι καὶ δι-
εξάγεσθαι αὐτὴν τε τὴν πρωτότυπον μοῆν τῶν
Ἐλεγκμῶν, τότε ἐν τῇ βασιλευσίᾳ ὅρ αὐτῇ με-
τόχιον αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτὴν τε καὶ
ὑπ' αὐτὴν· γενόμενον κατὰ μήτρα, Ἰνδι-
κτιῶνος [ε], ἐν ἔτει τῷ ρχδ.—*Διήρηται δὲ εἰς ΝΑ'
κεφάλαια, καὶ πεπίστωται ἐν τῷ τέλει τῇ ἰδιοχειρῶ
ὑπογραφῇ τοῦ ἐκθέντος αὐτοῦ, οὕτως:—*Ὁ δοῦλος
τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως ὁ Μυστι-
κὸς Νικηφόρος*—».

I. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Σαρδανάπαλος, τραγηδία τοῦ Λόρδου Βύρωνος, μεταφρα-
σθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ. Ὁ Τίτλος τῆς δούλης· καὶ Εὐ-
γενία ὑπὸ Χρήστου Α. Παρμενίδου (1).

Ἡ τῆς νέας Ἑλλάδος φιλολογία, ὡς ἡ τῆς Ἀμε-
ρικῆς καὶ ἐν γένει ἡ τῶν νέων ἔθνων, φυσικῶς συνί-
σταται μᾶλλον εἰς μεταφράσεις καὶ μιμήσεις, ἢ εἰς
ἔργα πρωτότυπα. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες πλεονεκτοῦσι
τῶν ἄλλων ὡς καταγόμενοι ἐκ προγόνων, ὧν τὰ ἐν
πολέμῳ, τέχναις καὶ φιλολογίᾳ κατορθώματα ἐθαυ-
μάσθησαν ὑφ' ὅλων τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ὡς
κληρονομήσαντες γλῶσσαν πλουσιωτάτην καὶ ὡ-

(1) Περὶ τοῦ ποιήματος τούτου ἔγραψεν ὀλίγα ἡ Παν-
δώρα ἐν τῷ ΙΕ' τόμῳ σελ. 599· ἀσμένως δὲ δημοσιεύο-
μεν καὶ τὴν ἀνωτέρω κρίσιν τοῦ Atheneum, σπουδαίου πε-
ριοδικοῦ ἐκδομένου ἐν Λονδίῳ.

ραιοτάτην, εἰς ἣν ἀναπεταμειώθησαν ποιητικά, φιλοσοφικά, ρητορικά καὶ ἱστορικά ἀριστουργήματα, ἅτινα οὐδέποτε ἢ ἀνθρωπότης θέλει ἀνεχθῆναι ἀπολεσθῶσι. Τοιαῦτα ἐξοχα ὑποδείγματα ἔχουσα ἡ νέα τῶν Ἑλλήνων γενεὰ ἐμψυχουῦντα αὐτήν, καὶ τοιαῦτα ἐξείρετα πρότυπα πρὸς μίμησιν, κέκτηται πᾶν τὸ πρὸς σπουδὴν ὠθοῦν καὶ πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐξαίρετου. Τὰ τοιαῦτα προνόμια καὶ τὰς παρεπομένας εὐθύναι οἱ Ἕλληνες γινώσκουσι. Δικαίως ὑπερηφανεύονται ἐπὶ τῇ δόξῃ τῶν προγόνων των, ἐκτιμῶσι δεόντως τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ δεικνύουσιν ἀξιώματα ἐπιθυμίαν νὰ ἐπαναφέρωσι πῶς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν κλασικὴν τῆς καθαρότητάς καὶ δυνάμιν. Διάφορα ἀξιόλογα ἔργα ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, διαλαμβάνοντα τὰς «*Ἐπιστολάς τοῦ Φωτίου*», ἐσχάτως καταχωρηθείσας εἰς τὰς στήλας μας, — διήγημα πρωτότυπον καὶ ἔντονον, ἐπιγραφόμενον «*Ἡ Χαριτίμη*», ἐκ τῆς γραφίδος τοῦ ποιητοῦ Π. Σούτσου, — μετάφρασιν ἐκ τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου ὑπὸ Ῥαγκαβῆ, — καὶ ἄλλην ἐκ τοῦ Αἰμακρίνου «*Ποιητικαὶ Μελέται*», ὑπὸ Βλάχου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχει φιλολογικὸς σύλλογος διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Μεταξὺ ἄλλων συντελεσάντων εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀναγέννησιν τῆς νέας Ἑλλάδος εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀνωτέρω ἔργου, ὅστις κατὰ τὸ διάστημα εἴκοσι περίπου ἐτῶν καὶ κατὰ διαφόρους περιόδους συνεισέφερεν εἰς τὴν φιλολογίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Τὰ ἔργα του ὑπῆρξαν κυρίως ποιήσεις καὶ μεταφράσεις, μεταξὺ δὲ τῶν τελευταίων καὶ ἡ μετάφρασις εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἐκ τοῦ Ῥόσκου «*Βίος Λαυρεντίου τοῦ ἀπὸ Μεδίκων*». Εἰς τὸν πρόλογόν του, χρονολογούμενον ἐκ Μάιτζεστερ, παρουσιάζει τὸ πρῶτον ἔργον ὡς προῖον ὠρῶν ἀνεύσεως δαπανωμένων εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας. Φαίνεται ὅτι ὑπεκινήθη νὰ ἐκλέξῃ πρὸς μετάφρασιν ἔργον τοῦ Λόρδου Βύρωνος, ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως τῶν πράξεων τῆς ἐξαχόρητός του ἐπὶ τῷ ζήτηματι τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, διότι φροντίζει νὰ ὑπενθυμίσῃ τῷ ἀναγνώστῃ του ὅτι ὁ Βύρων θεωρεῖται ὑποδέσμετος τοῦ δαιμονίου Σαϊκσπῆρου κατὰ τὴν δραματικὴν τέχνην, καὶ ὅτι δὲν ἐξέλεξε τὸ εἰδικὸν τοῦτο ἔργον τοῦ Βύρωνος ὡς τὸ μᾶλλον φημιζόμενον ἢ ὡς ἀπληλαγμένον σφαλμάτων, ἀλλὰ «*διότι συνετέθη κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος, ἀφαιρηθέντος τοῦ χροῦ, καὶ γέμει ὠραίου ποιητικοῦ αἰσθήματος, πρωτοτύπων εἰκόνων, καὶ ζωηρῶν διατυπώσεων χαρακτῆρος*», — ὡς τὸ πρῶτον καλλώπισμα ὑπάρχει ἡ ἑλληνικὴ αἰχμάλωτος Μύρρα. Ἄλλος λόγος διδόμενος εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ συντελέσῃ κατὰ τι εἰς

τὴν βελτίωσιν τοῦ Ἑλλ. δράματος, ὅπερ νῦν εὐρίσκειται εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε φέρεται ὄνειδος εἰς τὸ ἔθνος ὅπερ κομπάζει ὡς δημιουργήσαν τὴν δραματικὴν ποίησιν. Ἄν καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν προετίθετο τὴν παράστασιν του ἐπὶ θεατρικῆς σκηνῆς, οὐδὲ λίαν ἐπιτυχῶς ἐφαρμόσιμον εἶναι ἐπ' αὐτῆς, δὲν φαίνεται ὅμως νὰ θεωρῆται τοῦτο ὡς ἀντίβροχον διὰ τὴν χρῆσιν του. Τὸ ἐκλεχθὲν μέτρον εἶναι οἱ ἐξάποδες ἰαμβικοί, κανονιζόμενοι οὐχὶ ὑπὸ ποσότητος, ὡς καὶ τὸ ἀρχαῖον δράμα, ἀλλ' ὑπὸ τονισμοῦ καθὼς εἰς τὴν γλῶσσάν μας, ὅστις εἶναι καταλληλότερος νὰ δώσῃ πιστὴν μετάφρασιν τῆς τε γλώσσης καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ πρωτοτύπου.

Καὶ τοι ὁ μεταφραστὴς δὲν ἔκαμειν ὀλίγας παρεμβολάς, ὡς ἀξιοσημείωτον παράδειγμα δυνάμεθα εἰδικῶς νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς πρώτους ἐπτὰ στίχους τῆς τρίτης πράξεως, οἵτινες εἰς τὴν μετάφρασιν κατέχουσιν ἀκριβῶς τὸ διπλοῦν ἢ εἰς τὸ πρωτότυπον, — καὶ ἐνίοτε παρέλειπεν ἓνα ἢ δύο στίχους παρουσιάζοντας δυσκολίαν τινὰ, ἐντοῦτοις τὸ ὄλον διεύθυνεν οὕτως, ὥστε ἐτήρησε τὴν ἔννοιαν μετ' ἀκριβείας, δεικνύων ἐντελῆ γνώσιν τῆς γλώσσης μας, καὶ χορηγῶν εἰς τοὺς κλασικοὺς φιλολόγους Ἀγγλοὺς ἐπιωφελεῖ μέγα ὅπως ἐξοικειωθῶσι μετὰ τὴν νεοελληνικὴν. Τινὰ ἐκ τῶν μᾶλλον ζωηρῶν χωρίων διακρίνονται δι' εὐγλωττίας καὶ ὠραιότητος, οὐχὶ ἐντελῶς ἀνάξια τῶν θείων κλασικῶν πρωτοτύπων τῶν ἀρχαίων χρόνων, μολονότι, ὡς ἐπόμενον, ἦτον καθαρεύοντα εἰς τε τὰς φράσεις καὶ εἰς τὸ ἰδίωμα.

Ὁ υἱὸς τῆς δούλης εἶναι ἱστορικὸν ποίημα σκοποῦν νὰ ὑπάρξῃ οὐχὶ ἀπλῶς ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος, ἀλλ' ἐπίσης εἰκὼν τῆς Ἑλλ. ζωῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος καὶ ἤδη τῆς περιόδου, ἣτις εἶδε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἣτις βαθμηδὸν ἤρξατο νὰ ἐξαλείφεται ἐκ τῆς μνήμης τῶν συγχρόνων.

«*Ἡ Εὐγενία*», τὸ ἄλλο ἔργον τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῇ κορωνίδι, ὁμοιάζει μετὰ τὸ τελευταῖον ὡς ὄν ἱστορικὸν καὶ ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας· ἀλλὰ διαφέρει ἐκείνου ὄν περὶ διήγημα εὐρισκόμενον εἰς ἓν ἐπεισόδιον τοῦ ἐθνικοῦ τούτου κινήματος, καὶ συνδέον πράγματα ζῶντα ἔτι εἰς τὴν μνήμην πολλῶν μετὰ τινὰς προσωπικὰς ἀναμνήσεις. Ὁ συγγραφεὺς ἐπικαλεῖται τοὺς συμπολίτας του πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας ἀπάσης τῆς εἰκόνης ὡς καὶ τῶν λεπτομερειῶν.

Ἐκτὸς τῶν τριῶν ἀνωτέρω ἔργων, ὑπάρχουσι τρία ἄλλα συντομώτερα, — μετάφρασις ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ ποιήματος τοῦ Βύρωνος «*τὸ ὄνειρον*» ἑτέρα, ἢ μᾶλλον μίμησις ἐκ τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ «*ὁ Πατροκτόνος*» καὶ ποιητικὴ τις σκιαγραφία ὀνομαζομένη «*τὸ ὄραμα τοῦ πρίγκηπος Ἀλφρέ-*

δου», ἣτις ἐγράφη κατὰ τὸν προξενηθέντα ἐνθουσιασμόν ὑπὸ τῆς προσφορᾶς τοῦ Ἑλλ. στέματος εἰς τὴν βασιλικὴν του ὑψηλότητα. Ὁ συγγραφεὺς προσεπάθησε, λέγει, νὰ ἐκθέσῃ τὸ συμβᾶν τοῦτο οὐχὶ ὡς γέννημα ἐπαναστατικῶν παροξυσμῶν, οὐδ' ὡς ἀποτέλεσμα ὀλιγαρχικοῦ ὑποκινήματος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς εὐχὴν τοῦ Ἑλλ. λαοῦ διὰ συνταγματικὴν ἐλευθερίαν καὶ πολιτικὴν πρόοδον. Φρονεῖ ὅτι ἂν καὶ ἡ προσφορὰ ἀπερρίφθη, ἕνεκα φρονιμῶν λόγων, ἐντοῦτοις ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ παρόντος βασιλέως καὶ εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τὸ βασιλείον του, τὰς ὁποίας περιγράφει ὡς πολῦτιμον προικοδοτήμα τῆς νέας δυναστείας.

Ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ *Βιβλιογραφικῷ Δελτίῳ* τῶν Παρισίων τῆς 25 Ἰουλίου τὰ ἐξῆς:

«*Ὁ δεύτερος τόμος τῆς Συλλογῆς τῶν Συνθηκῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης μετὰ τῶν ἑνῶν Δυνάμεων ὑπὸ τοῦ βαρῶνου Τέστα (παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Ἀμυῶ), ἐξεδόθη πρὸ μικροῦ. Περιέχει δὲ τὸ τέλος τῶν ἐγγράφων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐκστρατεῖαν τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1808, καὶ τὴν πλήρη σειρὰν τῶν ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων τὴν συνθήκην τοῦ 1802, τὰς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τίτλου Ναπολέοντος τοῦ Α' διαπραγματεύσεις (1804—06), τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα (1829—35), τὴν Αἰγυπτιακοῦ διαφοράν τοῦ 1823, τὰς ἀνατολικὰς ὑποθέσεις ἀπὸ τοῦ 1839 μέχρι τοῦ 1840, τὴν σύμβασιν τοῦ 1838 καὶ τὸ ζήτημα τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουεζ ἀπὸ 1774 μέχρι τοῦ 1804.*»

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΠΑΤΕΡΙΝΟΣ ΧΑΙΡΕ.

Κατὰ τὸ 1857, ὅτε ἐν τῇ κωμοπόλει Κυπαρῶν τῆς Χειμάρρας διετελοῦν διδάσκων, περιηγηθεὶς χάριν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων τοὺς πλήρεις ἀρχαιοτάτων Κυκλωπέων εἰρηπίων λόφους τῶν πέριξ κωμῶν καὶ χωριδίων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἀνεκάλυψε ἐν πρώτοις τὴν ἀνωθεν ἐπιγραφὴν, ἐν τῷ χωρίῳ «*Λούκοβον*», ἐν τῷ γυναικίῳ ἐκκλησίᾳ τινός, ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἄκρῳ τοῦ χωρίου κειμένης, ἀνωθεν δηλ. τῆς ἐκείσε πολυκρούνου κρήνης, τῆς παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν καταβρέουσης· ἐστὶ δὲ ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακῶς ἐν δυσὶ τμήμασι τεθλασμένης, μαρμαροειδοῦς, λειοτάτης ἀνωθεν, ἃ τε λαμπρῶς ἐξεσμένης ἢ τετορνευμένης, ἀλλ' ἀτμηλῶς ἐρριμμένης ἢ ἐστρωμένης, ἐπὶ τινὶ γωνίᾳ τοῦ ὡς εἴρηται γυναικῶνος τῆς ἐκκλησίας. Ἐπάνω δὲ μάλιστα τῆς πλακῶς οἱ βάρβαροι ποιμένες, ὡρα χειμῶνος (καθὸ παρεκκλήσιον ἔντος τοῦ ναοῦ), ἦσαν πύρ. Ἄλλ' ὅμως καὶ τοι τοῦ πυρὸς ἀνωθεν τῆς πλακῶς, ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, μυριάκις ἀφθέντος, κατ' οὐδὲν ἔβλαψε τὸ ὠραῖον καὶ ζωηρὸν

τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, καὶ τῶν ἐπὶ ἀριστουργίᾳ κεχαραγμένων γραμμάτων καὶ ἐτέρων συμβόλων, δίκην βότρου ἀνθέων παριστανόμενων· ἅτινα οὐκ ἠδυνήθη ἀπομιμηθῆναι, ὡς ὄντως ἐστὶ κεχαραγμένα λίαν τεχνιέντως· οὔτε τὸν ἀποχωρῶντα χρόνον εἶχον, ἅτε δὴ διερχόμενος σπουδαίως διὰ τὴν πατρίδα μου, καὶ κεκλικυίας οὐσης τῆς ἡμέρας, ἐσπευσμένως ἀντέγραψα. Σημειώτεον δὲ ὅτι, οὐ πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, πρὸς ἀνατολὰς, σώζονται κάτωθεν τῆς ὁδοῦ τὰ εἰρηπία τῆς ἀρχαίας πόλεως «*Δόκνης*»· ὁ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνωθεν ναός, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφὴ, ὡς εἴοικεν, ἦτο τὸ πάλαι ναὸς ἑλληνικός, μεταβλήθεις ἔπειτα εἰς χριστιανικόν. Ἡ πλάξ φαίνεται ὅτι ἦτο ἐπιτάφιος, διότι τοιοῦτο καὶ τὸ σχῆμά της· ἐχρησάντο δὲ μετὰ κίβρον οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἐκβαρβαρωθέντες χριστιανοὶ εἰς στραῖσιν τοῦ ναοῦ. Προσθετόν δὲ, διὰ περιέργειαν, ὅτι ὅτε ἀντέγραφον τὴν ἐπιγραφὴν, βάρβαροι τινες νέοι τοῦ χωρίου, Ἀλβανοὶ, ἐθεώρουν με παρεστῶτες, ἀπορούντες καὶ καγχάζοντες. Ἐγὼ δὲ προέτρεψα αὐτοὺς ἵνα μὴ ἄπτωσιν ἄλλοτε πῦρ καὶ παραβλάπτωσι τὴν πλάκα, ἐπειδὴ ἐν τῶν τμημάτων αὐτῆς, πιθανὸν ἐκ τοῦ πυρὸς ἀποκατέστη ὅλος ἄμορφον, μάλιστα τὸ προμετώπιον, ἔνθα καὶ ἀνωθεν γράμματα δυσδιάκριτά εἰσιν, διασωζομένου μόνου τοῦ μεγαλητέρου τμήματος, ὄντος πλέον τῆς σπιθαμῆς παχέος.

ΣΥΜΦΟΡΕ ΧΑΙΡΕ.

Ἡ δὲ ἐπιγραφὴ αὕτη γέγραπται ἐν τῷ μετώπῳ τινὸς ἀγαλαμοειδοῦς πετρίνης εἰκόνης, ἀναθεωρηθείσης παρὰ τινος χωρικοῦ, διὰ δικέλλης ἐργαζομένου ἐν τῷ κήπῳ του, πλησίον τῆς οἰκίας του. Ἡ ἀγαλάμινος αὕτη εἰκὼν φαίνεται, πιθανῶς, νὰ παριστάνῃ θανάοντα νέον πλούσιον. Φέρει δὲ τὴν προτομὴν τοῦ θανάοντος κατὰ τὸ στήθος μέχρι τῆς ζώνης, ἐντὸς κοίλου τετραγώνου λίθου, λίαν παχέος. Κεῖται δὲ εἰσέτι καὶ νῦν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἰδίου χωρικοῦ, ἐν τῷ ἀλβανικῷ χωρίῳ «*Τσόραϊ*», οἰκουμένῳ ἐπὶ τοῦ παρόντος μικτῶς, ὑπὸ Ὀθωμανῶν δηλ. καὶ χριστιανῶν ἀρειμανίων.

Εὐχῆς ἔργον ἦελεν ἦτο νὰ περιηγηθῶ τις τῶν διασήμεων ἀρχαιολογικῶν τὰ ἀρχαιολογικὰ μέρη τῆς Ἠπείρου, ὡς λ. χ. τὴν περιώνυμον Φοινίκην, Καμένιτσαν, τὴν Μονὴν «*Μεσοποτάμου*», ἣτις παρὰ τὸν Σιμόντα ποταμὸν (κοινῶς Βίστριτσα) ἔκτισται, καὶ ἐν ἣ σώζονται τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα εἰρηπία, ἐν τῷ ναῷ τῆς Μονῆς, τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, οὗ τὸ τεῖχος, ἐνὸς πήχεως ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ οἱ στύλοι τῆς πύλης, σώζονται ἀκέραια, ἐν οἷς ἀνάγλυφα, λέοντες, χοῖροι, ὄφεις, ἐπὶ πετρῶν τετραγώνων, καὶ ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀρχαίας τεκτονικῆς ἐρραμμένων, θέαμα κινῶν εἰς θαυμασμόν τὸν περιηγητὴν, ἅτε ἀριστοῦργημα τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας. Πολλὰ ἐν τοῖς κόλποις καὶ τῷ στήθει τῆς Ἠπείρου ἐγκαινιται κειμήλια τέχνης.

Ἐν Δροβιάνῃ τῆς Ἠπείρου.

ΠΑΝΟΣ ΠΕΤΡΙΑΗΣ

ἐκ Δροβιανῆς Δελφίνου ἐν τῇ Ἠπείρῳ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 4, 1865.

Ο δμογενής ημών Παντιζ Ράλλης, πάλαι Γενικός Πρόξ. τής Ελλάδος εν Λονδίνω, αποθανών κατέλιπε περιουσίαν δώδεκα εκατομμυρίων δραχ. Έκκληροδότησε δὲ φιλοτίμως τῷ μὲν Πανεπιστ. 28,340 δρ., τῇ δὲ Φιλεκπ. Έτιμρ. 14,190, καὶ τοῖς εκπαιδ. καὶ φιλανθρωπ. καταστήμασι τῆς Χίου 1500 λίρας.

Πατριτῆθέντος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ὑπουργοῦ Κ. Ἀναργύρου, ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ ὑπουργείου τούτου τῷ πρωθυπουργῷ.

Βαθυλωϊαν ἰδεῶν, πόθων καὶ διαδόσεων, ὁμοίαν πρὸς τὴν ἀπὸ τινος μαστιζοῦσαν τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, οὐδέποτε ἴσως εἶδομεν πάντες δὲ, ὁποιοῦνδήποτε καὶ ἂν ἔχωσιν ὀρμητήριον, εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγουσιν, εἰς μῖσος κατὰ τῆς ἐξουσίας. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν κατάστασιν ταύτην ἐνισχύει ἡ ἀχρηματία οὐ μόνον τὸ δημόσιον ταμεῖον εἶναι κενόν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνησυχίαν εἰς ἣν πρὸς τοῖς ἄλλοις τηρεῖ τὰ πνεύματα, ἃς τ' ὁμολογήσωμεν, καὶ ἡ ὑπερβολή, τοιαύτη δυσπιστία ἐπικρατεῖ περὶ τὰς συναλλαγὰς, ὥστε καὶ οἱ ἀναμφισβητήτως ἀξιώχρεοι καταπνύουσιν ἐνίοτε εἰς ἀθεράπευτον στενοχωρίαν. Ἡ πόλις ἰδίως τῶν Ἀθηνῶν κατήνησε ζωντονέκρων πολυάνδριον, ὅπου ἀπὸ πρῶικς μέχρι ἐσπέρας ἄλλο δὲν ἀκούεις καὶ ἄλλο δὲν ἀναγινώσκεις εἰμὴ μυρολόγια. Τὴν ἀέγειαν ἐπαυξάνει κατὰ πολὺ καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς χολέρα, διότι πᾶσα χρηματικὴ συναλλαγὴ μετὰ τῆς Τουρκικῆς ἔπαυσε ἀπὸ τριῶν μηνῶν γνωστὸν δὲ ὅτι σπουδαϊότατα τὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν γειτόνων συμφέροντα. Οἱ πλείους φρονοῦσιν ὅτι ταῦτα πάντα θέλει θεραπεύσει, ὡς διὰ βῆθδον μαγικῆς, ἀλλαγὴ ὑπουργείου. Ὁμοιάζομεν οἱ ταλαίπωροι πρὸς τοὺς ἀπληπισμένους ἐκείνους ἀσθενεῖς, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι θὰ ἰατρευθῶσιν ἀλλάζοντες συχνὰ πυκνὰ θέσιν.

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως λέγουσιν ὅτι ἐκ τῶν ἐκεῖ ἕξ χιλιάδων Περσῶν, τῶν ζώντων ἐντὸς χαρίων, τρεῖς μόνον προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς χολέρας ἀποροῦσαι δὲ ποῦ ἂν ἀποδώσωσι τὴν φιλοπερίαν ταύτην τῆς πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ ἔθνη ἀνηλεοῦς νόσου, καταδεικνύουσι τὴν αὐστηρὰν δίκαιαν καὶ τὴν κατὰ κόρον τσαϊποσίαν τῶν μακροπύλων ἐκείνων ἀπογόνων τοῦ Καμβύσου. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα ὑπάρχουσι γενναῖα καὶ παρὰ τῆς Ἀγγλοῖς καὶ τοῖς Ρώσοις, καὶ ὅμως δὲν ἐσεβάσθη αὐτοὺς ἡ χολέρα. Μὴ τάχα διώκη τὴν νόσον ἡ ποικίλη καὶ ὀρμεικὰ ὀσμὴ, ἣν τινὰ ἀποπνέουσι τὰ ὑπ' αὐτῶν πωλούμενα ἀρώματα; Καλὸν ἴσως νὰ ἐρευνησῇ τοῦτο ἡ ἐπιστήμη.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ 370 αἰνίγματος καὶ γρίφου.
Θερμάστρα.

Μισῶ τ' ἀτομικὰ πάθη.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΙΦΟΙ.

Δημοσιεύοντες αἰνίγματα καὶ γρίφους ἐνθυμίζομεν τῷ ἀναγνώστῃ ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον καὶ τὰ δύο ταῦτα λογοπαίγνια, ἀλλὰ συνείθιζον αὐτὰ συμποσιάζοντες. Σημειώ- τέον δὲ ὅτι ὁ γρίφος αὐτῶν δὲν ἐγίνετο ἔπος καὶ ὁ ἡμέτερος, διὰ ζωγραφικῆς, ἀλλ' ὁμοιάζε πρὸς τὸ αἰνίγμα. Περὶ γρί- φων καὶ αἰνιγμάτων γράφει ἱκανὰ ὁ Ἄθηναῖος ἐν τῇ 1' βιβλίῳ. Ἡμεῖς δὲ παραθέτομεν τὰ ὀλίγα τοῦ Πολυδεύκουσ παλαινοῦντες τοὺς καταγινόμενους εἰς τὴν λύσιν αὐτῶν, ὅτινες κατὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολάς δὲν εἶναι εὐάριθμοι, νὰ προσέχωσι μὴ λάδωσι γέρας τὸ δεῦτερον τῶν δύο βρα- βείων, ἅτινα ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς, τοῦ Ὀνομαστικοῦ.

« Τῶν μὲν τοι συμποτικῶν καὶ αἰνίγμα καὶ γρίφος· τὸ μὲν παιδιὰν εἶχεν, ὁ δὲ γρίφος καὶ σπουδὴν· καὶ ὁ μὲν λό- μαν γέρας εἶχε κρεῶν τὴν περιφορὰν, ὁ δὲ ἀδυνατίσας ἄλ- μης ποτήριον ἐκπίεν. » (Πολυδ. ζ'. 107).

Περὶ αἰνιγμάτων καὶ γρίφων ἔγραψε καὶ ὁ ἡμέτερος Κ. Δεκιγάλλας ἐν τῇ 1Δ' τόμῳ τῆς Πανδώρας σελ. 149.

Τὰ αἰνίγματα ἐλέγοντο πολλοῦσ πρὸ τοῦ ἀγῶνος, ἀ- γνοοῦμεν δὲ ἂν καὶ σήμερον λέγονται, εὐρετὰ συνήθεια δὲ ἦτο νὰ προτείνωνται ἐν ταῖς ἐσπεριναῖς συναναστροφαῖς. Εὐκατὸν εἴ τις καταγίνετο καὶ εἰς αὐτῶν τὴν συλλογὴν.

Ἴδοῦ τινα ἐπιζήσαντα εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν·

« Τετράποδο καὶ πτερωτὸ
οὔτε πετῶ, οὔτε πορπατῶ
Ἐλ' ἡμέρα μὲ τσιμποῦνε
καὶ τὴν νύκτα μὲ κρεμοῦνε. »	« Ἀνεβαίνει πιπιτσοῦ
κατεβαίνει πιπιτσοῦ
οὔτε τρώγει οὔτε πίνει
μόνον τὴν κοιλιὰ γεμίζει. »
« Ἐγὼ ἓνα βαρελάκι,
πῶχει δύο λογιῶν κρασάκι. »	« Πέντε ἀδελφὰ κουβαλοῦνε·
οἱ μῦλοι ἀλέθουσι.
ἡ κυρὰ Μαρία σκουπίζει·
ὁ Κανέλος κατεβάζει
..... (1). »

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ.

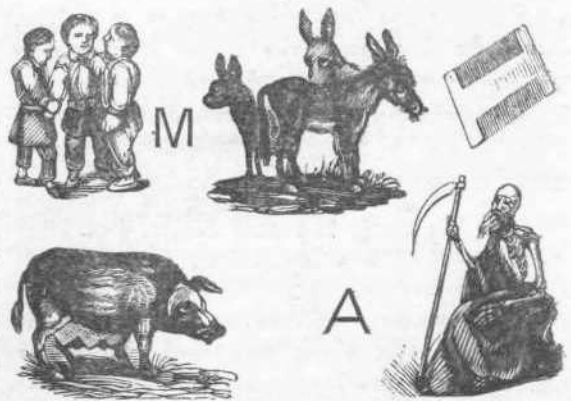
Φυλλάδ. 369.

Σελ. 235	Στ. 6'. Γράφε Causeries.
» 239	» ἄ. » αἱ κάτοικοι.

Φυλλάδ. 370.

» 246	» 6'. Γράφε ἀκονήσει
» 248	» ἄ. » σαροῦντα
»	» 6'. » ἀπσχηθῆς
» 262	» » ἀντὶ « ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας »
γράφε « ἐπὶ μίαν ἡμέραν. »

ΓΡΙΦΟΣ.

(1) Παραλείπεται τὸ τελευταῖον ἡμίστιχον ψευδοσημνότη- τος ἕνεκα, εἰ καὶ σημνῶς ἐκφράζεται ὁ ποιητὴς τοῦ Εὐρετοῦ.